

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НАРОДІВ ЄВРОПИ

Збірник тез доповідей
III Міжнародного наукового конгресу
істориків фізичної культури
(10–12 вересня 2019 р.)

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки (м. Луцьк, Україна)
Університет Гуманістично-природничий імені
Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)*

ЗА ПІДТРИМКИ:

Міністерства освіти і науки України;
Секції з фізичної культури і спорту Відділення вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України;
Олімпійської академії України;
Товариства історії фізичного виховання і спорту України

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НАРОДІВ ЄВРОПИ

Збірник тез доповідей

III Міжнародного наукового конгресу

істориків фізичної культури

(10–12 вересня 2019 р.)

Редакційна колегія

Цьось А. В. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, головний редактор).

Фізичне виховання і спорт

Андрійчук О. Я. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, заступник головного редактора);

Альошина А. І. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна);

Балько С. – доктор філософії (університет імені Яна Евангеліста Пуркіне в Усті-над-Лабем, Чехія);

Вонцік Я. – доктор габілітований, професор (Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові, Польща);

Давидов В. Ю. – доктор біологічних наук, професор (Поліський державний університет, Пінськ, Білорусь);

Єдинак Г. А. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Львівський державний університет фізичної культури, Львів, Україна);

Кутек Т. Б. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, Україна);

Николаєва А. – доктор філософії (Університет Фракії, медичний факультет, Фракія, Болгарія);

Павлова Ю. О. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Львівський державний університет фізичної культури, Львів, Україна);

Перрі Д. – доктор філософії, професор (Університет Лідса, Велика Британія);

Ровний А. С. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Харківська державна академія фізичної культури, Харків, Україна);

Томенко О. А. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Суми, Україна);

Фернандес-Труан Я. К. – доктор філософії (Університет Пабло де Олавіде, Севілья, Іспанія);

Індика С. Я. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, відповідальний секретар).

Педагогічні науки

Бєлікова Н. О. – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, заступник головного редактора);

Блекінг Д. – доктор історичних наук, професор (Університет Фрайбурга, Фрайбург, Німеччина);

Вільчковський Е. С. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна);

Галаманжук Л. Л. – доктор педагогічних наук, професор (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна);

Гусак П. М. – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна);

Джеральд Д. – доктор філософії, професор (Мерілендський університет, Коледж-Парк, США);

Завидівська Н. Н. – доктор педагогічних наук, доцент (Львівський державний університет фізичної культури, Львів, Україна);

Зускова К. – доктор педагогіки, доцент (Університет Павла Йозефа Шафарика, Кошице, Словаччина);

Кондаков В. Л. – доктор педагогічних наук, професор (Белгородський державний університет, Белгород, Росія);

Малліару М. – доктор філософії (Грецький відкритий університет, Патри, Греція);

Малолєпши Е. – доктор габілітований, професор (Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові, Польща);

Мулик К. – доктор педагогічних наук, професор (Харківська державна академія фізичної культури, Харків, Україна);

Пріма Р. М. – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна);

Смолюк І. О. – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна);

Фіріка Ж. – доктор філософії (Університет Тімішоара, Румунія);

Фратріц Ф. – доктор філософії, професор (Об'єднаний університет Ніколи Тесла, факультет спорту, Белград, Сербія);

Юнгер Я. – доктор педагогіки, професор (Університет Павла Йозефа Шафарика, Кошице, Словаччина).

I-90 **Історія фізичної культури і спорту народів Європи** [Текст]: зб. тез доп. III Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (10–12 верес. 2019 р.)/уклад.: А. В. Цьось, С. Я. Індика. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2019. 74 с.

Збірник містить наукові роботи учасників III Міжнародного наукового конгресу істориків фізичної культури «Історія фізичної культури і спорту народів Європи». Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямку теоретичних та практичних аспектів виникнення, становлення і розвитку фізичної культури і спорту на різних етапах розвитку суспільства.

Матеріали подаються мовою оригіналу.

За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

УДК 796(Д82)

© Цьось А. В., Індика С. Я. (укладання), 2019

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2019

Секція 1

Філософські, політичні та соціально-економічні чинники розвитку фізичної культури і спорту

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ОКРЕМИХ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ 5–9 КЛАСІВ В УКРАЇНІ

Наталія Белікова¹, Світлана Індика², Світлана Подубінська³, Оксана Мордик⁴

¹ Доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації СНУ імені Лесі Українки, natabel.lutsk@gmail.com

² Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації СНУ імені Лесі Українки, indika.sv@gmail.com

³ Аспірант Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, podubinska.sv@ukr.net

⁴ Асистент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, oksanamordik@gmail.com

Вступ. Значним кроком до нової української школи є оновлення програм основної школи з урахуванням компетентнісного підходу. У оновлену навчальну програму «Фізична культура. 5–9 класи», затверджену Наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407, до вже існуючих 19 варіативних модулів додано нові; нині їх нараховується 37. Разом з тим, існують проблеми, що виникають у процесі впровадження варіативної складової навчальної програми, серед яких: незадовільний стан матеріально-технічної бази навчальних закладів; недостатність організаційно-методичної допомоги фахівцям; відсутність належних умов для якісного проведення уроків фізичної культури. Водночас, регіональні спортивні традиції є одним з критеріїв відбору та впровадження нових варіативних модулів.

Мета: схарактеризувати історію розвитку винесених у варіативну складову програми з фізичної культури нових видів спорту в Україні.

Методи: аналіз і узагальнення науково-методичної літератури та інформаційних джерел з проблеми дослідження.

Результати дослідження. Регбі в Україні – не найпопулярніший вид спорту, проте він розвивається уже протягом століття (став розповсюджуватися у 20–40-х роках ХХ ст). Федерація регбі України була заснована 16-го грудня 1991 року. Починаючи з 1993 року, збірні команди України беруть участь у відбіркових матчах чемпіонату Європи і кваліфікаційних етапах до Кубка світу. До Федерації регбі України нині входять 18 клубів. Найбільшого розповсюдження цей вид спорту набув в Києві, Одесі, Харкові й Львові, а також у Криму та дванадцяти областях України. В умовах школи рекомендовано проводити заняття з регбі за спрощеними правилами, де відсутні елементи силової контактної боротьби – це гра в тег-регбі та тач-регбі.

Корфбол в Україні розвивається з жовтня 2012 року. Існує одна федерація – це Львівська обласна федерація корфболу, яка у 2013 році була прийнята до Міжнародної федерації корфболу, ставши її 60-м офіційним членом. Вона має право представляти Україну на міжнародних змаганнях з цього виду спорту. Гра активно поширюється серед молоді у західних регіонах України.

Петанк в Україні почали грати ще на початку 2000-х в Києві та Ужгороді. В 2007 році в Ужгороді створена Федерація петанку України. На даний момент до федерації входить 9 клубів та 14 обласних підрозділів. Один із найвідоміших чемпіонатів у Центральній Європі, який проводиться

у травні – це ужгородська «Сакура». Сьогодні петанк найактивніше розвивається у Хмельницькому, Києві, Харкові, Дніпрі та Запоріжжі.

Чирлідінг є «молодим» видом спорту, який стрімко набуває популярності серед молоді. Всеукраїнська Федерація чирлідінгу офіційно зареєстрована в нашій країні 24 листопада 2004 року. 15 жовтня 2005 року в Харкові відбувся перший чемпіонат країни з чирлідінгу, у якому взяли участь більше 14 команд з Києва, Одеси, Полтави, Сум, Дніпропетровська, Харкова, Ужгороду і Луганська.

Степ-аеробіка – один із найпростіших та ефективних стилів аеробіки. Нині змагання з фітнес-аеробіки в Україні проходять під егідою ФІСАФ (FISAF). Програма змагань складається із трьох номінацій: фітнес-аеробіка (базовий); степ-аеробіка; фанк (хіп-хоп) аеробіка. Учасники змагань поділяються за віковими групами: діти (9–11 років); юніори (12–15 років); дорослі (16 років і старші). Степ-аеробіка поступово завойовує своє місце у фізичній культурі школярів.

Висновки. Для покращення викладання фізичної культури в школі необхідно інформувати вчителів фізичної культури щодо основних нововведень з урахуванням регіональних особливостей та традицій їх становлення та розвитку.

GERMAN-POLISH RELATIONSHIPS IN THE FIELD OF SPORT – FROM THE LONG CENTURY TO THE PRESENT DAY – AN OVERVIEW

Diethelm Blecking

Prof. Dr., University of Freiburg, Institut für Sport und Sportwissenschaft, Germany, blecking@aol.com

The history of German-Polish sporting relationships reflects the difficult relationship between the neighbours from the era of divided Poland and the nationality struggles via the time of occupation to the Cold War. German *turner* and Polish *sokół* athletes were in the 19th century part of the political struggles. Then modern sport, which developed particularly rapidly after the First World War, allowed the two nations to sublimate their political discrepancies in sporting competition, for example in the football matches between Polish Silesia and German Silesia along with the five international football matches between Germany and Poland between 1933 and 1938. After the Second World War the relationship developed in the shadow of the Cold War. Here sport was on the one hand a field of conflicting systems. On the other hand the Polish football “dream team” in particular – as an outsider it qualified for the 1974 world championships in Germany with spectacular games against England – made a deep impression as an ambassador for Poland thanks to its brilliant performances in Germany, thereby benefiting the “Ostpolitik” during the 1970s. The legendary match between Germany and Poland which has gone down in history as the “Frankfurt water battle” was to lay the foundations for a common German-Polish place of remembrance. Since the spring of nations the situation has changed and matches between the national-teams and the role of Polish players in the Bundesliga reflect a kind of normal relationships between two neighboured nations in Europe.

КАРПАТСЬКИЙ ЛЕЩЕТАРСЬКИЙ КЛУБ ЯК ІСТОРИЧНИЙ СИМВОЛ СПОРТОВОГО РУХУ ГАЛИЧИНИ (ДО 95-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ УТВОРЕННЯ)

Оксана Вацеба

Кандидат педагогічних наук, професор, Заслужений працівник фізичної культури та спорту України, заступник директора КЗ ЛОР «Львівське училище фізичної культури», ovaceba@ukr.net

Вступ. Львівщина, як загалом західна Україна, має давні та славні традиції у розвитку зимових видів спорту. На початку ХХ століття були освоєні для спорту прикарпатські селища Славське та Ворохта, де були споруджені перші в Україні трампліни для стрибків на лижах, лижні та гірськолижні траси. Водночас історія та специфіка діяльності Карпатського Лещетарського клубу ще не достатньо доступна широкому фізкультурно-спортовому загалу, вчителям фізичної культури, організаторам спортивного руху, усім хто любить і займається зимовими видами спорту.

Результати дослідження. Історія Карпатського Лещетарського Клубу розчинилася суботнього дня 8-го листопада 1924 року, коли в домі «Сокола-Батька» у Львові на вулиці Руській, 20 зібралися ентузіасти лижного спорту. Зібралися, щоб створити окрему організацію. Лижний спорт, або як тоді говорили лещетарство, був поширений в Галичині ще перед Першою світовою війною, й мав багатьох прихильників.

9 грудня 1924 року на загальних зборах було проголошено про створення нового товариства, яке було назване Карпатським Лещетарським Клубом. Першим головою КЛК було обрано львівського інженера Льва Шепаровича. До керівного складу увійшли також Зенон Русин, Володимир Рожанковський, Зеновія Копестинська, Іван Мриц, Роман Говикевич, проф. Ірина Лежогубська, проф. Степан Гайдучок та ін. Цікаво, що на першому засіданні Управи КЛК було вирішено ввести до почесних членів товариства Івана Боберського, котрий на той час мешкав в Канаді. У березні 1931 року Карпатський Лещетарський Клуб влаштовує перші «з'їздові змагання» (змагання з гірськолижного спорту) на горі Тростян поблизу Славського і змагання «у скоках» (стрибки з трампліну). Лещетарі Галичини були не просто популяризаторами та пропагандистами зимових видів спорту, а справжніми носіями народної культури, національного виховання, українських традицій.

Висновки. Підсумовуючи все викладене вище, підкреслимо, що в розвитку зимових видів спорту в Західній Україні важливу роль та значення відіграв Карпатський Лещетарський Клуб (1924). Діяльність цього осередку дала підґрунтя для розвитку лижних перегонів, стрибків на лижах з трампліну серед мешканців Галичини, сформувала основні центри для функціонування зимових видів спорту – Львів, Славське, Ворохта, Косів, Сянок; заснувала систему проведення спортивно-масових змагань зимових видів спорту в Західній Україні.

При цьому фактологічний матеріал, нагромаджений в історії розвитку окремих видів спорту, в даному випадку зимових видів, актуалізує проблематику узагальнюючого аналізу розвитку спортивного руху в Україні впродовж ХХ ст., що дозволить об'єктивно, виважено й науково обґрунтовано розкрити характерні особливості та тенденції розвитку української фізичної культури і спорту останнього століття.

ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ РУХЛИВИХ ІГОР

Анатолій Вольчинський¹, Ярослав Смаль², Олександр Малімон³, Андрій Ковальчук⁴

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри здоров'я і фізичної культури Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, vaj65@ukr.net

² Кандидат педагогічних наук, доцент Академії рекреаційних технологій і права;

³ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри здоров'я і фізичної культури Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

⁴ Асистент кафедри здоров'я і фізичної культури Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, суддя Міжнародної категорії з волейболу

Вступ. Багата тисячолітня героїчна історія українського народу овіяна невмирущими зразками славетних діянь справжніх синів і дочок України. Український народ виробив своєрідні суто національні за своїм змістом підходи до виховання підростаючого покоління. Одним з таких підходів у всі часи було виховання фізичних та моральних якостей. Дуже поширеним засобом виховання дітей були різноманітні ігри та фізичні вправи. При кожній українській церкві створювалися школи, в яких учні, у вільний від навчання час, гартували свої фізичні та моральні якості в різноманітних рухливих іграх.

Мета – висвітлення історії українських народних ігор та особливості їх застосування у навчально-виховному процесі дітей.

Результати дослідження. Своїм корінням українські народні ігри сягають у доісторичні, ще язичницькі часи. В них яскраво віддзеркалюється спосіб життя українського народу, його побут, праця, звичаї тощо. Оскільки наші предки жили в тісних зв'язках із природою, то їх господарська діяльність та світогляд були поєднані з різними явищами природи. Вони широко вірили, що існують боги, які правлять світом, і особливо шанували їх, чекали від них добра і щастя. Тому прихід весни зустрічали веснянками (гаївками). Молодь, діти, навіть старші люди йшли до весняного лісу, де піснями і танцями, гаївками, хороводами славили воскресіння природи, її відродження, розквіт. Літо ж розпочиналося святкуванням Зелених свят та Івана Купала. Дівчата співали пісень, водили хороводи, грали в ігри. На річці стрибали з обриву, пірнали на дальність, хто довше пробуде під водою, грали в доганялки, жмурки, лазили по деревах, гойдалися на великих гілках. Восени люди були зайняті збиранням урожаю, городини, садовини, посівом озимини, тому в цей період мало часу відводилось на дозвілля і забави. Відбувалися лише «вечорниці», на яких влаштовувалися різноманітні розваги. Взимку проводились різдвяні та новорічні гадання, колядки, щедрівки. Для дітей зима, сніг були великою радістю. Вони ліпили снігову бабу, кидали один в одного сніжки, ковзались на санчатах із гірки тощо. Багатющий ігровий матеріал, створений генієм народу, віддзеркалює своєрідність культури нації. Завдяки усвідомленню ролі загальнолюдських та самобутніх культурних цінностей у формуванні дитини нині народні ігри набувають особливої актуальності. Сучасна система фізичного виховання дітей передбачає широке використання народних рухливих ігор, які є не лише одним з основних засобів підвищення рухової активності, а й формують позитивну мотивацію до занять фізичними вправами та є засобом виховання моральних, естетичних і вольових якостей особистості. Національні рухливі ігри мають великі можливості у фізичному вихованні як школярів, так і дітей дошкільного віку. Проведення занять із застосуванням народних рухливих ігор сприяє не лише розвитку і вдосконаленню рухових якостей, а й вихованню позитивних рис особистості. Вивчення звичаїв і традицій свого народу виховує любов і повагу до рідного краю, до праці. Правильно підібрані ігри сприяють гармонійному розвитку організму дітей. Різноманітні рухи та ігрові дії ефективно впливають на діяльність серцево-судинної, дихальної та інших систем організму, збуджують апетит і сприяють міцному сну. Цінність гри полягає у тому, що вона викликає позитивні емоції, почуття задоволення, життєрадісність, активність, позитивно впливає на психічний та фізичний розвиток дитини.

Висновки. Народні ігри відкривають історію свого народу, вчать любити народних героїв, розвивають розумові здібності. Чітко продумана методика проведення народних рухливих ігор і розваг, майстерність педагога забезпечують вихований, пізнавальний та оздоровчий ефект, що сприяє залученню дітей до витоків національної культури.

ПЕДАГОГІЧНА ЦІННІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ІГОР

Анатолій Герасимук

*Учитель фізичної культури Філії I–II ступенів с. Підманове ОЗЗСО I–III ступенів «Світязький ліцей»
Шацької районної ради, pidmanoveschool@ukr.net*

Вступ. Система шкільної освіти передбачає використання в навчальному і виховному процесі традиційних форм і засобів впливу на дітей. Серед них важливе місце відводиться народним рухливим іграм, які мають велике оздоровче, освітнє і виховне значення.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення наукової та етнографічної літератури, аналіз і синтез, індукція та дедукція.

Результати дослідження. Ігри мають велику історію і дуже тісно поєднуються із національними обрядами та звичаями. Тому використовують термін «народна гра», що передбачає ігрову діяльність людини відповідно до національних традицій народу. Народні ігри класифікують на різноманітні групи: дидактичні, рухливі з обмеженим мовленнєвим текстом, рухливі хорові ігри; ігри історичної спрямованості; ігри з відображенням трудових процесів та побуту народу; спонтанні й сюжетні ігри; ігри для розвитку фізичних якостей тощо. На думку В. О. Сухомлинського, гра – це величезне світне вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається живлючий потік уявлень, понять про навколишній світ. Розумно організована гра, – пише М. Г. Стельмахович, є дійовим методом формування таких рис особистості, як дисциплінованість, кмітливість, сміливість, витривалість, винахідливість, спритність, рішучість, наполегливість, організованість, стриманість. Народна гра є також дійовим методом трудового виховання. З одного боку, високий фізичний розвиток створює добрі передумови для повноцінної й активної трудової діяльності, з іншого, – в багатьох іграх спостерігається наслідування трудових дій дорослих. За допомогою рухливих ігор діти в ранньому віці опановують першими елементами грамотності, завчають вірші, скоромовки, лічилки. Окремі ігри («Класики», «Піжмурки», «Цурка») розвивають і математичні здібності.

Висновки. Народні ігри, як засіб виховання дітей, високо оцінювали видатні педагоги та психологи. Особливо підкреслювалася фізична, трудова, естетична та моральна цінність народних ігор для дітей молодшого шкільного віку.

ІНСТИТУЦІЇ ФІЗИЧНОГО ТА ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗАХІДНО-ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я В ЕЛЛІНІСТИЧНИЙ І РИМСЬКИЙ ПЕРІОДИ

Оксана Гречанюк

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри олімпійської освіти, Львівського державного університету фізичної культури імені І. Боберського, grecha@ukr.net

Вступ. Фізичне та військово-фізичне виховання давньогрецької цивілізації зазнало значного поширення в античні часи завдяки великій грецькій колонізації та завоюванням Олександра Македонського та було однією із складових частин формування культурних традицій у цій сфері на території низки сучасних держав, у тому числі й України.

Метою дослідження стало вивчення специфіки організації фізичного та військово-фізичного виховання у Західно-Північному Причорномор'ї та на прилеглих територіях (тобто, на теренах сучасних європейської частини Туреччини, Болгарії, Румунії, України і Росії) впродовж елліністичного та римського періодів.

У процесі роботи було використано **загальнонаукові та історичні методи дослідження**: аналіз і синтез, індукція та дедукція, аналіз спеціальної літератури й контенту WEB-сторінок мережі Інтернет, порівняльно-історичний метод, метод екстраполяції, метод комплексного дослідження історичних джерел.

Під час дослідження було проаналізовано зібрання епіграфічних джерел, збірки нумізматичних колекцій, твори античних авторів, каталоги археологічних пам'яток давньогрецької атлетики видані МОК, доступні віртуальні колекції й каталоги світових музеїв.

Результати дослідження. Аналіз джерел дозволяє стверджувати, що організація фізичного та військово-фізичного виховання у Західно-Північному Причорномор'ї здійснювалася у спеціальних закладах гімнасіях.

Відомо про існування гімнасіїв у Ольвії, Херсонесі, Пантікапеї, Фанагорії, Танаїсі, Горгіппії, Аполлонії, Діонісополісі, Месамбрії, Одессосі, Селимбрії, Сестосі, Візантії, Амфіполісі, Пауталії, Спінопарі, Філіппополісі, Августі Траяна, Сердіку. При чому спостерігається тенденція поширення інституції гімнасіархії починаючи з II ст. н. е. з прибережжя в глибину територій як для Північного, так і для Західного Причорномор'я. Залишки будівель гімнасіїв знайдені на сьогодні у Ольвії та Амфіполісі.

На територіях Західно-Північного Причорномор'я у фізичному вихованні використовувалися палестри. Руїни палестри знайдено у Філіппі. Також ця споруда згадується у епіграфічному написі з Абдери.

Епіграфічними джерелами зафіксовано також наявність спеціальних посад для забезпечення фізичного та військово-фізичного виховання на територіях, що досліджуються. Зокрема, особливу вагу у суспільстві мала посада гімнасіарха – керівника гімнасією, що зафіксована у період з III ст. до н. е. по III ст. н. е. у згаданих вище містах. Особи, які обиралися на цю посаду належали до найбільш знатних родин полісів. Гімнасіархи часто власним коштом підтримували функціонування гімнасіїв.

Наявність посади педотриба, який безпосередньо відповідав за фізичну підготовку учнів гімнасією засвідчено написами із Пантікапея та Амфіполіса.

Як і повсюдно у давньогрецькому світі, в Західно-Північному Причорномор'ї заключний етап виховання юнаків відбувався в ефебії, основним завданням якої було виховання повноправного громадянина поліса та підготовка до військової служби.

Згадки про інституцію ефебію знайдено в таких полісах як Фанагорія, Сестос, Одессос, Діонісополіс, Філіппополіс, Фасос, Томи, Перінфус, Калліполіс, Візантія, Амфіполіс, Філіппі, Ен Перінфус. Посада керівника ефебію у різних містах називалася ефебах, космет або ж цю роль у ряді міст виконував гімнасіарх.

Висновки. Наведені факти вказують на існування на територіях Західно-Північного Причорномор'я в елліністичний і римський періоди системи фізичного та військово-фізичного виховання традиційної для інших частин давньогрецького світу.

ЕТАПНІСТЬ ІСТОРИЧНИХ АСПЕКТІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ

Ніна Деделюк¹, Олена Томащук², Жанна Мудрик³, Леонід Гнітецький⁴

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, nina-deluk@ukr.net

² Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, olena.tomaschuk@eenu.edu.ua

³ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

⁴ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Вступ. Фізичне виховання в Україні спрямоване на фізичне й духовне вдосконалення людини, оволодіння нею систематизованими знаннями, фізичними вправами та способами їх самостійного виконання протягом життя. Воно виконує важливі соціальні функції і розв'язує освітні, оздоровчі та виховні завдання.

Матеріал і методи дослідження: ретроспективний аналіз літературних джерел, фольклору, археологічних знахідок, архівних документів; методи індукції та дедукції.

Початковий етап вивчення традицій тілесного виховання пов'язується з етнографічними і фольклорними записами кінця XIX – початку XX століття В. Милорадович, П. Іванова, Н. Заглади, П. Чубинського та науково-методичними працями Т. Франка, П. Франка, Е. Жарського, І. Боберського. У цих роботах описані найбільш розповсюджені рухливі ігри та фізичні вправи українського народу, здійснена спроба їх наукового аналізу. У 1930–1990 роках (другий етап) історичні проблеми фізичного виховання в Україні практично не досліджувалися. Із небагатьох наукових праць можна назвати лише ті, що висвітлювали окремі аспекти фізичного виховання слов'ян або запорозьких козаків. Третій етап досліджень пов'язаний із здобуттям Української суверенності. За цей період значно збільшилася кількість досліджень історичних питань фізичної культури. Оpubліковані наукові праці О. М. Вацеби, Є. Н. Приступи, В. Старкова, А. В. Цюся. Захищені кандидатські дисертації А. Я. Вольчинського, Г. Воробей, О. Гречанюк, Н. А. Деделюк, І. С. Кліш, В. І. Левківа, П. Мартина, А. Окопного, Я. В. Тимчака та докторські дисертації Є. Н. Приступи, А. В. Цюся.

Результати дослідження. Досліджуючи різноманітні культури, можна констатувати, що кожен народ має свою, побудовану на традиціях, менталітеті, способі життя систему психофізичного удосконалення, яка є важливим показником загальної культури народу, рівня його розвитку. З метою вивчення і розповсюдження традиційних ігор і фізичних вправ створюються різноманітні спортивні рухи та організації.

Аналіз археологічних, фольклорних, літературних та архівних матеріалів свідчить, що на території сучасної України, починаючи з найдавніших часів, існувала достатньо розвинена система фізичного виховання. Важливо зауважити, що цією проблемою на початку першого десятиріччя суверенності активно займалися провідні українські педагоги, історики, культурологи, фахівці з фізичної культури. Традиції фізичного виховання стали предметом дослідження педагогіки, історії, права. У цих та інших наукових працях виявлено, описано і проаналізовано найбільш розповсюджені фізичні вправи та рухливі ігри в різні історичні періоди, наголошено на необхідності їх використання у дошкільних закладах, школі та вищих навчальних закладах.

Висновки. Українськими вченими здійснено великий внесок у розробку теоретико-методичних проблем фізичного виховання. Дослідження історії фізичного виховання в Україні набуває все більшого значення та ціннісного осмислення. У зв'язку з цим, важливою методологічною проблемою є систематизація існуючих даних, що відображає об'єктивні взаємозв'язки фізичного виховання із історичними, соціальними, культурними умовами життя суспільства та сприятиме не лише узагальненню історичних відомостей, але й у їх ефективному прикладному спрямуванні.

ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛИНСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ ТУРИЗМУ, СПОРТУ ТА ЕКСКУРСІЙ

Олена Дем'янчук¹, Ірина Єрко², Андрій Єрко³,
Нінель Мацкевич⁴, Володимир Захожий⁵

¹ Старший викладач кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, demolen32@gmail.com

² Кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, ierko@i.ua

³ Директор КЗ «Міський центр туризму, спорту і краєзнавства учнівської молоді Луцької міської ради», tctsk@i.ua

⁴ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

⁵ Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, zahozhui@ukr.net

Вступ. Центр туризму, спорту та екскурсій управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації – навчально-виховний заклад, який є флагманом позашкільної освіти та координатором туристсько-краєзнавчої роботи у Волинській області, однією з провідних установ дитячо-юнацького туризму в Україні. Центр – широкодоступний позашкільний освітній заклад, який забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та організації змістовного дозвілля, здобуття знань, умінь і навичок за інтересами та бажаннями дітей.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел; ознайомлення з позашкільною роботою області; теоретичний аналіз і узагальнення нормативних документів ЦТСЕ.

Результати дослідження. Обласний центр туризму, спорту та екскурсій управління освіти і науки Волинської державної адміністрації, розташований у м. Луцьку по вул. Коперніка, 12, заснований 1940 року. (перша назва – обласна дитяча екскурсійно-туристична станція, з 1977р. – обласна станція юних туристів, і з 1991р. – Центр туризму, спорту та екскурсій). У 2010 році Волинський обласний Центр туризму, спорту та екскурсій відзначив свій 70-річний ювілей, а 2015 – 75-річний. Основні завдання, які ставлять перед собою директор Центру та команда – прививати любов до рідного краю, до здорового способу життя через туризм та краєзнавство, виховувати патріотизм, почуття відповідальності, національної свідомості та гідності. У 2012 році Центр туризму отримав Почесну грамоту Кабінету Міністрів України та медаль за вагомий внесок у реалізацію державної політики у сфері оздоровлення та відпочинку, високі результати та досягнення в організації оздоровлення та змістовного дозвілля дітей.

Гуртківці ЦТСЕ брали участь на Міжнародних та Всеукраїнських змаганнях, зльотах, конкурсах, олімпіадах: Чемпіони та призери СРСР (1982, 1988 рр.), багаторазові Чемпіони та призери УРСР, України. Десятки «майстрів спорту», сотні «кандидатів у майстри спорту» та першорозрядників, тисячі розрядників – такий здобуток та підсумок роботи колективу Центру туризму.

Висновки. Центр туризму, спорту та екскурсій за понад 79-ти річний період існування зробив вагомий внесок у розвиток туристсько-краєзнавчої роботи в області і нині є однією з провідних галузей у сфері дитячо-юнацького туризму України та віднесений до найбільших позашкільних навчальних закладів. Гуртківці Центру є учасниками різноманітних змагань, конкурсів, зльотів, конференцій. ЦТСЕ організував чимало походів та екскурсій, гуртківці досягли високих результатів у своїй діяльності.

ВІЙСЬКОВО-СПОРТИВНЕ БАГАТОБОРСТВО В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ

Олег Дикий

Кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, olehdiky@ukr.net

Вступ. У сучасній науці відбувається пошук нових, ефективних форм організації навчального процесу з фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти, що сприяє нормуванню рухової активності та зміцненню і збереженню здоров'я учнівської молоді. Сьогодні особливо актуальні питання, які стосуються стану здоров'я допризовної молоді та можливості її залучення до військової служби. Протягом останніх років простежено стійку тенденцію до погіршення стану здоров'я допризовної молоді. Підготовка молоді до захисту Вітчизни, формування її готовності до служби в армії є стратегічним завданням держави.

Методи дослідження: аналіз літератури, систематизація інформації, анкетування, педагогічне спостереження.

Результати дослідження. Велику роль у фізичній підготовці юнаків до військової служби відіграють уроки фізичної культури у школі, на яких формуються якості такі як: висока працездатність, витривалість, чітка координація і точність рухів. Головні функції покладаються на практичне виконання фізичних вправ. Для майбутніх захисників Вітчизни особливу роль відіграє урізноманітнення занять із фізичної культури, проведення факультативних занять, наприклад із військово-спортивного багатоборства. Військово-спортивні багатоборства, це один з найбільш привабливих видів спорту для молоді. Слід зауважити, що цей вид спорту взятий за основу силовими структурами, Збройними Силами та Національною гвардією України при підготовці бійців в зону АТО.

Військово-спортивне багатоборство відноситься до прикладних видів спорту. Вони охоплюють пожежно-прикладні, військово-прикладні та службово-прикладні види, які пов'язані зі спеціальною підготовкою і мають конкретне прикладне значення. Такі види спорту мають загальну назву, до яких входить комплекс певних спортивних вправ або видів спорту, що об'єднані у військово-спортивне й пожежно-прикладне багатоборство та пов'язані з використанням спеціальних технічних засобів або інвентарю. Багатоборства містять такі види спорту та прикладні вправи: подолання спеціальної смуги перешкод, кросовий біг (марш-кидок), плавання у спеціальному обмундируванні та зі зброєю, кроси з орієнтуванням на місцевості, лижні перегони зі стрільбою, фігурне водіння транспорту (автомобіля, мотоцикла) та інші. Варто зазначити, що зарубіжні науковці теж відносять мотоспорт до прикладного виду спорту.

В Україні військово-спортивні багатоборства розвиває та популяризує Громадська організація «Всеукраїнська Федерація військово-спортивних багатоборств». У 2005 році «Всеукраїнська Федерація військово-спортивних багатоборств» стала одним із засновників Міжнародного Союзу громадських організацій «Розвитку військово-спортивних багатоборств», яка з 2017 року має назву ГС «Міжнародна організація військово-спортивних багатоборств». На сучасному етапі військово-спортивні багатоборства культивуються у всіх областях України загальна кількість членів Федерації, не враховуючи військовослужбовців, понад 15000 юнаків та дорослих.

Висновки. За даними науковців військово-спортивне багатоборство має значну виховну та оздоровчу спрямованість, а саме: заняття військово-спортивним багатоборством сприяють розвитку всебічно розвиненої особистості, загартовують тіло і дух, формують уміння досягати особисті перемоги; військово-прикладна вправа «подолання перешкод», рукопашний бій – формують морально-вольові якості та сприяють їх розвитку; військове п'ятиборство – дає змогу адекватно розвивати потрібні фізичні та спеціальні якості, формувати важливі військово-прикладні навички, удосконалювати професійні прийоми й дії, виховувати моральні та психічні якості; військово-спортивне багатоборство сприяє вихованню морально-психологічної стійкості, почуття патріотизму та колективізму, формуванню здорового способу життя, збільшенню рухової активності, підвищенню престижу військової служби, залученню молоді до систематичних занять фізичною культурою й спортом.

ПРОБЛЕМАТИКА ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ У КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Надія Довгань

Доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри хортингу та реабілітації, Київського національного університету Державної фіскальної служби України, dovgan_n61@ukr.net

Вступ. Обґрунтування проблеми фізичної культури особистості неможливе без неупередженого осмислення й оцінки накопиченого досвіду у культурно-історичній ретроспективі.

Методи дослідження: осмислення і систематизація основних положень теоретико-методологічних підходів до дослідження проблеми виховання фізичної культури особистості.

Результати дослідження. Коріння ідеї зародження змістовних основ фізичної культури здорової тілом людини, на нашу думку, слід шукати у глибокій давнині, значному гуманістичному та демократичному спадку відомих учених – талановитих філософів класичної епохи, зокрема Стародавньої Греції: Сократа, Платона, Арістотеля та інших видатних мислителів того часу. У своїх трактатах вони переорієнтували наукові інтереси від матеріального світу до самої людини, вбачаючи у цьому необхідну умову вирішення моральних, етичних, соціальних норм та проблем виховання здорового тіла і духу в організації здорової життєдіяльності людини.

З позиції сучасної теорії фізичної культури можна стверджувати, що класична епоха поклала початок дослідженню аксіологічного аспекту понять: «здоров'я», «фізична культура», «фізична культура особистості». В епоху Відродження та Просвітництва європейська думка почала звільнятися від середньовічної догми і вперше з часів греків призвела до повернення людині християнської релігії, що відкрила можливість вибору шляху до гармонізації фізичного, психічного і духовного вдосконалення, осмисленості відповідно до реальності людського життя, досягнення здоров'я і формування фізичної культури особистості.

Подальший могутній поштовх у напрямі до реалістичного розуміння людини як особистості, її позиції в організації своєї життєдіяльності, свідомому ставленні до фізично-духовної гармонії належав гуманістам Ренесансу (кін. XIII – XIV ст.). Відкриття того часу спонукали вчених до подальших досліджень та узагальнень у галузі основи теорії фізичного виховання (Вольфганг Ратке, Клод Флері, Річард Малкастер, Ян Амос Коменський) та її впливу на формування особистості.

Загальновідомо, що нові тенденції завжди породжують певні протиріччя. XVII ст. з його стрімким розвитком промислового виробництва та змінами у сфері цінностей суспільних відносин не було винятком. Стрімко змінювалися життєвий устрій людини, її спосіб та якість життя. Формування концепції цінностей людини і суспільного здоров'я належить до епохи Великої французької революції. Відкриття того часу спонукали вчених до подальших досліджень та узагальнення положень про фізичну культуру особистості та всесторонній розвиток людини того часу в цілому.

Осмислення існуючого стану психолого-педагогічної проблеми неможливе без аналізу теоретичної спадщини і досвіду видатних вітчизняних дидактів і педагогів-мислителів. Узагальнення творчих здобутків основоположників педагогіки дало змогу встановити, що найбільш глибоко окреслені питання проаналізовано у наукових працях І. Боберського (1904), Г. Ващенко (1994), П. Лесгафта (1987), В. Сухомлинського (1977), К. Ушинського (1983) та ін.

Оцінюючи внесок цих педагогів у розроблення теорії і практики виховання молодого покоління на принципах збереження і зміцнення здоров'я, психічного, морального та фізичного розвитку, розкрито низку завдань і поглядів на роль освіти і виховання, усвідомлено важливі пріоритети у справі збереження і зміцнення здоров'я, значущість фахових знань у галузі людинознавчих наук у професійній підготовці фахівців.

Аналізуючи педагогічний досвід видатних учених початку XX ст., можна виокремити головні риси фізичного виховання тих часів: призначення фізичного виховання полягає у формуванні здібностей особистості; особливістю фізичного виховання є тісний зв'язок між фізичним і духовним розвитком; уперше гімнастика запропонована як медичний засіб для збереження здоров'я людини.

Висновки. Розвиток наукових ідей є процесом безперервним, його важко розподілити за століттями. Проте відзначимо, що розвиток педагогічної думки приніс нові реалії у визначення сутності фізичного виховання особистості, виявивши необхідність теоретичного і практичного розв'язання питань взаємозв'язку фізичної і духовної культури, психічного і соціального здоров'я, цінностей фізичної культури.

МАСОВІ ГІМНАСТИЧНІ ВИСТУПИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Надія Ковальчук¹, Тетяна Гнітецька², Володимир Санюк³, Ольга Рода⁴

¹ Доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, kovalhuk1175@gmail.com

² Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

³ Старший викладач, кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

⁴ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, olyska.roda@gmail.com

Вступ. Кожна країна має свої давні і міцні традиції занять фізичною культурою та спортом. Фізична культура кожного народу на історичному шляху не втрачала національної самобутності, але й відображала особливості певних подій. Оберегом національних форм фізичної культури був народ, який створював, зберігав та розвивав національні види фізичних вправ, різні ігри та змагання. Особливо яскраво це проявлялось у масових спортивних святах, складовою частиною яких є гімнастичні виступи. А. Huguenin, Л. Кун звертають увагу на те, що всі загальнонародні свята, навіть із різним релігійним спрямуванням містили різні гімнастичні та атлетичні елементи.

Методи дослідження – теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури за проблемою дослідження.

Результати дослідження. Процес виникнення та становлення різних масових видовищних заходів бере свій початок у глибокій давнині. Історичний та методичний матеріал за темою дослідження зібраний і висвітлений такими авторами, як Н. Гузов, М. Сегал, Б. Кун, І. Шароєв та ін. Датою зародження сучасних масових гімнастичних виступів можна вважати 1882 рік (через 20 років після створення у Чехії сокольської гімнастики), де на унікальному за своєю конструкцією стадіоні «Страгів» під час Всесокольського злету 700 учасників демонстрували вільні вправи. А на X злеті у 1838 р. у масових гімнастичних виступах брало вже участь 100 тис. чол. Принцип видовищності гімнастичних виступів заснований на великій масі учасників, які одночасно виконують вільні вправи або вправи на приладах. Водночас видовищність вправ підсилюється грою барв костюмів учасників, які змінюють колір всього поля стадіону під час масового виконання навіть дуже простих рухів.

Найперше в Україні товариство «Сокіл» було утворено в Харкові в 1905 р., засновниками якого були чехи – брати Едуард, Карл та Отокар Мали, а вже в 1910 р. в гімнастичному святі, яке проводилось на місцевому іподромі, виступала велика кількість учасників. Дещо пізніше товариства «Сокіл» утворилися в Києві, Одесі, Миколаєві, Сумах та інших містах України. Дуже популярними були масові гімнастичні виступи під час переходу членів товариства на літні спортивні майданчики, адже в інший період року гімнасти займалися у спортивних залах. Фактично перехід до літніх майданчиків виливався у свято-парад для жителів цих міст. Зі вступом України у склад СРСР, масові гімнастичні виступи в країні стали ще більш популярними. Крім того, що масові спортивні свята проводились у районних, міських та обласних масштабах, українські делегації гімнастів відряджались у Москву на фізкультурні паради, масові свята, присвячені політичних та спортивних подіям у країні.

Для виступів після 1945 р. характерною була демонстрація найвищих досягнень в окремих видах спорту. Творча розробка сценаріїв масових гімнастичних виступів в Україні належала, в основному, інститутам фізичної культури та спортивним товариствам. Неодноразовий чемпіон світу та Олімпійських ігор зі спортивної гімнастики Віктор Чукарін під впливом масових гімнастичних виступів писав: «Вот ты какая гимнастика! Как преображаешь ты людей, когда повторенное сотнями тел простое движение – поднять руки, повернуть ладони – начинает звучать как мелодия в оркестре, словно давно знакомый мотив, который воспринимается по-новому, когда к нему прикоснулась рука симфониста».

Висновки. В Україні спортивно-масові гімнастичні виступи започатковано завдяки сокольському руху і з кожним роком їх популярність зростала.

ОПИСАНИЕ МОЛДАВИИ В ЖУРНАЛАХ ИНОСТРАННЫХ ПУТЕШЕСТВЕННИКОВ В 16–17 ВЕКАХ

Валентин Константинов

Доктор габилитованный, профессор Института истории, Министерство просвещения, культуры и исследований Молдовы

Введение. Появление Молдавского государства в конце 14 века привело, так как это было нормально, к появлению интереса к новому политическому образованию. Купцы, воины, миссионеры которые путешествовали через эти земли, оставили воспоминания об увиденных здесь реалиях. Участие в разных боевых действиях и торговые пути способствовали разным культурным обменам, что в конечном итоге привели к лучшему познанию своих соседей.

Результаты исследования показали что в самом начале существования молдавского государства, повести о нем получили, равно как и в других случаях, особый интерес. Язык, обычаи людей, привлекало интерес к людям, которые здесь жили. Торговые пути, которые проходили через эти земли были использованы как купцами, так и миссионерами. У миссионеров были свои интересы. В Риме наблюдали за этими землями и для этого готовили детальные рапорты обо всем том, что имело интерес. Происходило не только обследование обычаев местного населения, но и общий культурный обмен между представителями местного населения и приезжими из других культурных центров.

В своих исследованиях путешественники сразу же заметили, что местное население говорит на испорченном латинском языке, а сами жители этих земель происходят от древних римлян. Эти замечания были еще важнее, так как они отмечены представителями других романских народов – итальянцами, испанцами или французами. Длительные наблюдения приводили к детальным выводам и предложениям. Население привлекалось к идеологическим проектам римской курии. Большое внимание уделялось общим корням, тем более что латинский язык был так близок для местного населения. Нужно учитывать еще и культурную близость у нас между католиками и православными. И хотя многие миссионеры очень часто выражали или беспокойство или неудовлетворительное отношение к тем реалиям. Местное население и тем более господари использовали дипломатию в том, чтобы убедить миссионеров, но и римскую курию в их хорошем отношении к католикам. Тем более что уже к 16–17 векам, понятие Европы отождествлялось с христианской цивилизацией свободной от чужого ига. Речь шла, скорее всего, о моде в хорошем поведении с католиками. Наши господари давали обещание приверженности к христианским ценностям, а римская курия финансировала все новые и новые путешествия с целью притянуть на свою сторону весь этот регион.

Выводы. Следует отметить, что в нашем случае, Молдавии, результаты были мало утешительными, эти путешественники с регулярностью посещали Молдавию и в конечном итоге оставили нам множество описаний Молдавии тех времен, без которых у нас не может складываться общее мнение о уровне нашей культуры в это время.

HISTORICAL ASPECTS OF FIELD HOCKEY DEVELOPMENT IN THE WORLD AND UKRAINE: MEN'S TEAMS

Viktor Kostiukevych¹, Oksana Shynkaruk², Maiia Konnova³, Stanislav Konnov⁴

¹*Doctor of Science in Physical Education and Sports, Professor, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, kostykevich.vik@gmail.com*

²*Doctor of Science in Physical Education and Sports, Professor, National University of Ukraine of Physical Education and Sports, Kyiv, Ukraine, shi-oksana@ukr.net*

³*Candidate of Historical Science, Docent, "Academy of Continuing Education", Vinnytsia, Ukraine, mkonnova@gmail.com*

⁴*Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, stanis.konnov@gmail.com*

Introduction. Field hockey is an Olympic sport. Competitions in this sport are included in the Olympic program, beginning with the Games of the IV Olympiad in London (1908), except the Games of the V Olympiad in Stockholm (1912) and the Games of the VIII Olympiad in Paris (1924). In 1924, the International Field Hockey Federation (FIH) was founded, uniting 127 national federations. In Ukraine, field hockey has started to develop since 1974. The problem of systematic analysis of the history and development trends of field hockey in Ukraine and the world is urgent.

Research methods: analysis of scientific and methodological literature and data of the Internet, methods of theoretical interpretation, historical and logical method.

Research results. Field hockey is one of the most ancient sports games. Historical documents have records that the hockey games were similar to the ancient Japanese "kachi-daki", the Indians – the Aztecs "chequa". In Greece, this game was called "paganic", in Germany – "kolbe", in Holland – "kolven", in Ireland – "hurling", in Scotland – "shinty".

At present, field hockey is most popular in countries such as India, Pakistan, the Netherlands, Germany, England, Argentina, Australia, New Zealand. There are the following major international field hockey competitions: Olympic Games, World Cup, Intercontinental Cup, Asian Games, European Championship, Pan-American Games, European Championships (for club teams).

For the first time in Ukraine, field hockey was started in 1974 at Chernivtsi State University by V. V. Yanushevskyi. The relay race of Chernivtsi in 1976 was continued by K. H. Franchuk in Kryvyi Rih. In 1978 a hockey team was created in Shostka. Subsequently, the team of "Svema", headed by coach O. M. Fedorenko successfully performed in the championship of the USSR among the teams of the first league.

The first field hockey team in Vinnytsia was established in 1981 by V. M. Kostiukevych. In the same year, the men's field hockey team "Iskra" was founded in the Kyiv region (Vasylkiv). Also in this year V. H. Winner established a team in Berdychiv. In 1982, on the initiative of Ivan Lutsenko, a field hockey team was established in Cherkasy.

Due to the collapse of the USSR in 1993, the Ukrainian Field Hockey Federation was created (the first president – Vladislav Odut). For the last 20 years, the undisputed leader of grass hockey in Ukraine has been teams from Vinnytsia: "Olympia-Kolos-Sequoia" and "Olympic". These teams have become champions and winners of the Cup of Ukraine since 1995. In 2019, the national team of Ukraine is ranked 26th in the FIH (International Field Hockey Federation) and 13th in the European Hockey Federation.

Conclusions. In modern field hockey, as an Olympic sport, a multi-level calendar of competitions was developed: the first level – the Olympic Games, the second – the World Championships, the third – Continental Championships, fourth – the World League, the fifth – the club continental tournaments, the sixth – national competitions.

УКРАЇНСЬКІ РУХЛИВІ ІГРИ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Ярослав Кравчук

Кандидат наук фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, yaroslaw4691@gmail.com

Вступ. У педагогічному керівництві ігровою діяльністю учнів молодшого шкільного є принципова особливість – її ефективність залежить від спрямованості на розв'язання їх актуальних потреб. Крім цього, гра, як і навчання, в учнів виконують роль провідної діяльності і тому вона інтегрується у всі форми позаурочного навчально-виховного процесу.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення наукової та етнографічної літератури, аналіз і синтез, індукція та дедукція.

Результати дослідження. У фундаментальних працях з питань українських народних ігор (Е. Вільчковський, Є. Приступа, О. Слимаковський, О. Лук'янченко, А. Цьось, А. Вольчинський та ін.) відтворено етнопедагогічні аспекти становлення і розвитку українських народних ігор, виявлено тенденції й особливості їх функціонування у суспільстві. С. Мудрик визначив місце українських рухливих ігор у системі фізичного виховання учнів початкових класів, обґрунтував функції, педагогічні умови та освітні напрямки впровадження національних ігор у фізичному вихованні молодших школярів. Г. Воробей дослідила вплив народних ігор на фізичний гарт, як діалектичну єдність фізичної витривалості та духовної стійкості молодших школярів різних етнографічних груп карпатського краю.

Науковці вважають, що одним із важливих способів оптимізації процесу фізичної підготовки є формування у дітей мотивації до занять фізичною культурою та досягнення високих результатів у розвитку фізичних здібностей. Проведені дослідження показали, що ефективність досягається лише тоді, коли заняття або окремі його частини проходять у формі змагання. Використання елементів змагання сприяє швидкому оволодінню технікою фізичних вправ, розвитку фізичних здібностей, підвищенню результативності тестування.

Використання рухливих ігор у системі фізичного виховання розглядають також і як активний відпочинок. Безумовно, рухлива гра дисциплінує, виховує індивідуальність, відповідальність, дозволяє переключитись з одного виду діяльності (інтелектуального) на інший (фізичний, емоційний).

Висновки. У практиці фізичної підготовки дітей молодшого шкільного віку широко використовується ігрова форма організації занять, основою якої є народні рухливі ігри. Такі уроки підвищують працездатність за рахунок емоцій та мобілізації і, на їх основі, внутрішніх ресурсів організму.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ХОКЕЮ НА ТРАВІ НА БОРИСПІЛЬЩИНІ

Юрій Кривенко¹, Віктор Курочкін²

¹ *Кандидат історичних наук, старший викладач кафедри спортивних дисциплін ігор і туризму ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди», uriy.krivenko85@ukr.net*

² *Доцент кафедри спортивних дисциплін ігор і туризму ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди»*

Вступ. До 60-х років ХХ століття хокей на траві в Україні належного розвитку не отримав. Лише в 1969 р. в цю гру почали грати чоловіки, а перші жіночі команди з'явилися в кінці 70-х рр. ХХ ст. Клубна жіноча команда майстрів з хокею на траві «Колос» (м. Бориспіль) заснована у 1979 р.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися історико-порівняльний метод, бібліографічний, статистичний методи, аналіз і узагальнення даних літературних джерел.

Результати дослідження. У 1980 р. хокейний клуб «Колос» (м. Бориспіль) дебютував у чемпіонаті І ліги СРСР серед жіночих команд. Основний склад команди був сформований з гравців клубу «Спартак» (Київ), які за результатами попереднього чемпіонату зайняли останнє місце в вищій лізі. На перший сезон керівниками клубу було поставлене завдання закріпитися у першій лізі, але хороші результати в ході сезону дозволили команді фінішувати на першому місці. Після невизначеного першого сезону в вищій лізі керівництво клубу змінило тренера. З приходом в колектив В. О. Меньшикова команда стала завойовувати титули.

Найкращими досягненнями команди є:

- фіналіст Кубка СРСР 1982 і 1983 рр.;
- базова команда збірної України на VII Спартакіаді народів СРСР (срібний призер);
- чемпіон СРСР 1983 р.;
- срібний призер Кубка європейських чемпіонів 1984 р. в Голландії;
- володар Кубка СРСР 1984 р.;
- срібний призер чемпіонату СРСР 1984 р.;
- чемпіон СРСР 1985 р.;
- срібний призер Кубка європейських чемпіонів і чемпіонату СРСР 1986 р.

З розпадом СРСР бориспільський «Колос» у 1991–2006 рр. 12 разів виборював золоті медалі чемпіонату України з хокею на траві: володар Кубка кубків європейських країн 1997 р.; переможець міжнародних турнірів у Європі та США 1993–2002 рр.; бронзовий призер Кубка європейських чемпіонів 2000–2001 рр.; срібний призер Кубка європейських чемпіонів 2002 р.; базова команда національної збірної команди України; фіналіст Чемпіонату світу 2002 р. у Австралії; Фіналіст Чемпіонату Європи 2003 р. в Іспанії.

Всі заслуги бориспільського хокею на траві цього періоду пов'язані з іменами Віктора Григоровича Щегеля – президента хокейного клубу та Тетяни Жук – головного тренера команди «Колос» (м. Бориспіль), тренера збірної країни та заслуженого тренера України.

Під їх керівництвом підвищували, шліфували свою майстерність гравці основного складу команди та національної збірної команди України: Котляренко Вікторія, одна з кращих гравців Європи та світу. Кобзенко Тетяна, Саленко Тетяна, Фрітче Олена, Дудко Марина, Коломієць Світлана, Литвинчук Марина, Ковалівська Ірина, Іваненко Олена, Новик Вікторія і Шабуніна Сюзана.

Висновки. Отже, розвиток хокею на траві на Бориспільщині пов'язаний з етапами формування та розвитку хокейного клубу «Колос». Впродовж тривалого часу команда залишається флагманом жіночого хокею на траві в Україні. Спортивні традиції започатковані у 80-х роках ХХ ст. продовжують учні і послідовники великих тренерів та керівників, що займалися хокеєм на траві на теренах Бориспільщини.

ГРА ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ФЕНОМЕН НАУКИ (ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ)

Володимир Наумчук

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичних основ методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, v_i_n_69@ukr.net

Вступ. Філософське осмислення гри є важливим аспектом її міждисциплінарних досліджень, який сприяє всебічному й ґрунтовному вивченню цього наукового феномена, уможливує ефективне використання його потенцій у різних сферах життєдіяльності людини. Визнання гри глобальним й універсальним явищем, невід'ємною складовою життя означає, що будь-які перетворення та зміни в життєдіяльності кожної людини прямо чи опосередковано співвідносяться з ігровим чинником.

Методи дослідження: аналіз, синтез та узагальнення наукової інформації з проблеми дослідження, навчально-методичної літератури й Інтернет джерел.

Результати дослідження. Логіка пізнання ігрового феномена веде до синтезу наук, що його вивчають, формуючи таким чином взаємозв'язаний комплекс наукових уявлень щодо гри як цілісної різноманітної системи. Гра розкриває єдність динамічного зв'язку людини і світу. Вона уможливує зустріч та досягнення іншогоспівбуття, через яке відбувається пізнання себе. Стимулюючи активність суб'єкта, підвищуючи рівень його свободи, гра долає однаковість, руйнує сталі існуючі форми дій і створює безліч різноманітних їх комбінацій, схем, планів та припущень. Унікальність ігрового буття обумовлена здатністю людини осмислювати світ, можливістю надавати певний сенс речам, подіям і явищам. Сутність гри складають правила і порядок, які утворюють ігровий простір. Головним у грі виступає не сама ігрова ціль чи завдання, а динамічність цього процесу, що визначає шляхи та способи її реалізації.

Висновки. Гра як міждисциплінарний феномен науки є всеосяжним інтегративним чинником існування людини і пізнання нею навколишнього світу та самої себе. Філософія розглядає гру світоглядною категорією, за допомогою якої формується розуміння природи світу та людської сутності, здійснюється пошук сенсу життя. Гра виступає фундаментальною характеристикою буття, універсальним механізмом реалізації всього суцього, а ігрова діяльність є дієвим способом поєднання свободи та необхідності, безперервного і дискретного, сталого й перемінного. Синтезуючи минуле і майбутнє, відоме з незнайомим, ігровий феномен дозволяє можливе перетворити у реальне.

СТУДЕНТСЬКИЙ СПОРТ В УКРАЇНІ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ

Микола Носко¹, Олександр Проніков², Наталія Терентьєва³

¹ Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка;

² Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, olexandrpronikov@gmail.com

³ Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, nataterentyeva@gmail.com

Вступ. Закон України «Про вищу освіту», інновації Міністерства освіти і науки України щодо фізичного виховання та спорту у закладах вищої освіти підвищують відповідальність фахівців галузі за стратегію розвитку та збереження здоров'я студентської молоді. Україна маючи характерні особливості соціально-політичного, культурологічного, економічного та правового розвитку потребує вивчення та обґрунтування студентського спорту на сучасному етапі.

Методи дослідження: комплекс аналітичних, проєктивних та науково-теоретичних методів.

Результати дослідження. Студентський спорт початку ХХІ століття, як позаурочна форма фізичного виховання, орієнтований на залучення здобувачів освіти до систематичних занять фізичними вправами, спортом, організацію активного відпочинку, потребує розв'язання ряду проблем. Наявна в Україні система студентської фізичної культури і спорту перебуває у кризовому стані і не може задовольнити потреб, що постають перед нею. Це зумовлено дією ряду об'єктивних і суб'єктивних факторів її розвитку.

Узагальнення наукових досліджень вітчизняних фахівців дають підстави визначити такі проблеми: відсутність цілісної системи фізичного виховання; концентрація уваги на завоюванні вищих спортивних нагород призводить до нехтуванням обґрунтованістю системи підготовки спортсменів в умовах закладів вищої освіти; значне відставання від провідних спортивних держав у розвитку та впровадженні інноваційних спортивних технологій; наявність у системі освіти фактів корупції, неефективного використання фінансових і матеріальних ресурсів, нераціонального використання приміщень фізкультурно-оздоровчого призначення навчальних закладів; недостатній рівень соціально-правового захисту учасників освітнього процесу, відсутність цілісної системи соціально-економічних стимулів у педагогічних і науково-педагогічних працівників до реалізації програм пов'язаних із студентським спортом; недосконалість нормативно-правової законодавчої бази розвитку студентського спорту, включаючи питання його планомірного бюджетного фінансування, статусу та діяльності спортивних клубів; невизначеність статусу організацій студентського спорту різного рівня у системі відносин з державними органами виконавчої влади в галузях освіти і науки, спорту.

Висновки. Студентський спорт є зв'язковою ланкою між масовим спортом та спортом вищих досягнень й доповнює професійну підготовку висококваліфікованих фахівців. Стратегія розвитку студентського спорту в Україні у ХХІ столітті полягає в удосконаленні законодавчої бази, створенні обґрунтованої та ефективної системи оздоровлення студентської молоді, яка повинна максимально враховувати особливості розвитку фізичного виховання та студентського спорту. Позитивна мотивація студентів до занять руховою активністю паралельно відкриває проблемне поле відносно навчально-тренувального та виховного процесів молоді реалізованих засобами студентського спорту.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ФОРМ АКТИВНОГО ДОЗВІЛЛЯ У КРАЇНАХ СХОДУ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Наталія Пангелова¹, Тетяна Круцевич²

¹ Доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди», *kafedra.tmfvis@ukr.net*

² Доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор Національного університету фізичного виховання та спорту України, *tmfv@ukr.net*

Вступ. Всебічний аналіз наукової і науково-методичної літератури вітчизняних та зарубіжних авторів дає підстави стверджувати, що проблеми фізичної рекреації та оздоровчої фізичної культури були предметом значної кількості досліджень. Було визначено, що фізична рекреація є частиною фізичної культури суспільства, може розглядатись як окремий напрям фізкультурної діяльності і, водночас, як складова системи фізичного виховання різних груп населення. Фізична рекреація має специфічні функції, мету, завдання, основні ознаки, чинники розвитку, засоби та організаційні форми.

Разом з цим, що стосується досліджень проблеми історичного розвитку фізичної рекреації, а саме – визначення передумов її виникнення і закономірностей розвитку як сегменту активного дозвілля людини у різні суспільно-економічні формації (у тому числі – феодальної), то такі дослідження практично відсутні.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано такі методи: аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури; метод системного аналізу; хронологічний метод; історико-логічний метод; описовий метод; компаративний метод.

Результати дослідження. Рекреаційні форми фізичної культури в епоху феодалізму розвивались під впливом релігійних, політичних, соціально-економічних чинників. У найбільш розвинених народів середньовічної Азії (Індія, Китай, Японія) елементи феодального суспільства виникли раніше, ніж в Європі і мали певні відмінності. На відміну від християнства, релігії, які панували у цих регіонах, не заперечували фізичної культури, а навіть активно впливали на її практичні оздоровчі системи (буддизм сприяв розвитку хатха-йоги). Історичне значення форм активного дозвілля в Азії полягає у тому, що їх раціональна сутність виконувала роль суспільного саморегулювання, що відрізняло їх від європейської фізичної культури рекреативного спрямування.

Висновки. Різноманітні суспільні потреби цього періоду, умови, місцеві традиції сприяли різноманітності форм дозвілля і фізичної культури, які диференціюються за соціальними ознаками.

РЕТРОСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ФІТНЕСУ ЯК ВИДУ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ

Василь Пантік

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри здоров'я і фізичної культури Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, ukraine.luck@gmail.com

Вступ. Походження слова «фітнес» англійське: «fitness» означає «відповідність», «приспосованість», «придатність». Термін цей з'явився в 70-ті роки минулого століття в Америці. Але історія фітнесу, фактично, налічує тисячі років.

Ще первісній людині хороша фізична форма допомагала виживати – добувати собі їжу і захищатися від диких звірів. Безумовно, стародавні люди займалися фітнесом не усвідомлено. Стрибати, бігати, присідати, нагинатися їх змушувало життя. Наскальні і печерні зображення тієї епохи зображують людські фігури, що не просто рухаються або танцюють, а й метають списи, булави, бумеранги – так чоловіки, щоб стати хорошими мисливцями та воїнами, розвивали спритність, влучність і силу. А на останніх малюнках тих часів зображені змагання між різними племенами і нагородження переможців.

Методи та організація дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань використано такі методи дослідження: науковий аналіз і синтез філософської та наукової літератури, енциклопедій, інтернет-ресурсів, дисертацій для комплексного вивчення різних наукових поглядів на досліджувану проблему, структурно-системний аналіз, систематизація та узагальнення теоретичних відомостей із проблематики дослідження. Дослідження проводилось на базі Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олени Пчілки.

Результати дослідження. Продовжив свій розвиток фітнес в древніх цивілізаціях. Ще в V столітті до н. е. древні греки, по суті, створили «доісторичний фітнес», присвятивши себе заняттям спортом і перетворивши це в своєрідне мистецтво. Головною метою для перших спортсменів-любителів була внутрішня гармонія і зовнішня краса.

У той же час на території Індії розвивається вчення йогів. Йшли роки, вчення розвивалося, і його актуальність щороку зростала. І в певний момент вчення йогів було пов'язано із вдосконаленням духу й тіла, ось і з'явився на світло звичний нам вид фітнесу.

Величезний розвиток фітнес отримав, коли державам потрібні були армії військових. Яскравими прикладами є Перська Імперія, Спарта і ін. Причому хорошій фізичній і духовній формою повинні були володіти не тільки чоловіки, для того, щоб воювати, а й жінки, для щоб приносити здорове потомство.

Трохи пізніше, мистецтво атлетизму досягло Риму, і стародавні спортивні змагання стали там улюбленим народним видовищем. Саме там мати міцне здоров'я і хорошу фізичну форму було не менш важливим, ніж мати відмінні знання. У цей період починають свою історію музика і гімнастика. Для древніх дана ідея була абсолютно новою – виконання фізичних вправ під приємну музику, для того, щоб це поєднання сприяло гармонійному розвитку організму. Фітнес став ще більш розвиненим.

Наступний виток розвитку фітнесу було зафіксовано в епоху Відродження на території Німеччини у XVIII столітті Фрідріхом Яном. Саме він відзначав, що відсутність фізичного здоров'я у громадян країни – це поразка в разі вторгнення в цю країну ворога.

Грунтовно за розвиток фітнесу взялися в XX столітті і продовжують це донині, випускаючи все нові вчення і програми. Історія розвитку сучасного фітнесу почалася в США, як альтернатива боді-білдингу. Сучасний фітнес – це система оздоровчої фізичної підготовки, а також змагальна дисципліна, основною суттю якої є демонстрація фізичного і ментального здоров'я людини через здатність і готовність до фізичної роботи.

Висновки. В результаті багатовікової історії розвитку тіла і душі зародився знайомий багатьом фітнес – нове слово зі старим змістом.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я В ТРАДИЦІЯХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Валентин Саранчов¹, Олександр Голубський², Вікторія Голубська³

¹ Молодший науковий співробітник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, science-vnu@ukr.net

² Фахівець першої категорії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

³ Фахівець першої категорії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Вступ. У процесі історичного розвитку в Україні сформувалася певна система збереження і зміцнення здоров'я, яка передавалася із покоління до покоління, змінюючись і вдосконалюючись. Національний ідеал здоров'я формувався через систему обрядів, повір'їв, приказок, які вимагають дослідження і наукового обґрунтування.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення наукової та етнографічної літератури, аналіз і синтез, індукція та дедукція.

Результати дослідження. Характерною особливістю світогляду українців є асоціювання ідеалу з рослинами, тваринами, природною стихією. Наприклад, «Здоровий, як бугай», «Здоровий, як дуб», «Дівка, як ягідка», «Цвіте, як маківка». Проте, народні уявлення про фізичну досконалість ґрунтувались не лише на позитивних асоціаціях. Непропорційний фізичний розвиток і тілесна недосконалість висміювались у таких приказках: «Говстий, як бочка», «Худий, аж ребра світяться», «Оддусь, як барило», та ін. Про те, що здоров'ю надавалося першочергове значення, підтверджують колядки, щедрівки, веснянки. Вітаючись, люди зичили один одному доброго здоров'я. Народні правила гарної поведінки вимагали, щоб, зустрівши родичів, друзів, знайомих, неодмінно запитати про здоров'я один одного і родини.

Провідне місце в народній системі збереження і зміцнення здоров'я належить фізичним вправам, які були постійними супутниками наших предків. Фізичне виховання, як і кожна сфера людської діяльності, розвивалось в залежності від соціально-економічних та політичних умов, географічного положення краю.

Важливою умовою збереження і зміцнення здоров'я є збалансоване харчування. Основними принципами традиційного харчування українців були сезонність і дотримання постів. Традиційні українські страви характеризуються різноманітністю, збалансованістю, високою біологічною повноцінністю. Приготування їжі спрямовувалося насамперед на забезпечення високої працездатності і міцного здоров'я людей. Великого значення для збереження міцного здоров'я має особиста гігієна. У сім'ях дітей змалку привчали тримати в чистоті тіло, одяг, житло, тощо. Здавна в Україні немовлят купали досить часто. Традиційно в купіль клали різні ароматні квіти і трави, висловлювали дитині добрі побажання.

Висновки. В умовах збереження власного етносу, виживання в надзвичайно складних обставинах в Україні склалась досить чітка система оздоровлення людей, яка тісно пов'язана з обрядами та звичаями народу.

ВИТОКИ ТА РОЗВИТОК ГАНДБОЛУ В СІЛЬСЬКИХ КОЛЕКТИВАХ НА ВОЛИНІ

Юрій Цюпак¹, Надія Карабанова², Юрій Цюпак³, Олександр Швай⁴

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, tsjupak.jurij@gmail.com

² Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

³ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

⁴ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, oleks0463@gmail.com

Вступ. На етапі сьогодення великий інтерес викликає звернення до минулого в історії спорту України, тому вивчення генезу, особливості розвитку різних видів спорту стало об'єктом науки. В науковій літературі не висвітлено історію становлення та розвиток гандболу на Волині в сільській місцевості, зокрема на Горохівщині.

Методи дослідження – аналіз та узагальнення наукової літератури і архівних даних, аналіз і синтез, індукція та дедукція, історичний та логічний методи.

Результати дослідження. У другій половині ХХ століття особливо гостро для СРСР постала проблема поліпшення життя в сільській місцевості, і вже 19 серпня 1950 року рішенням Ради Міністрів Української РСР, ЦК КП(б) України з'явилося добровільне сільське спортивне товариство «Колгоспник». Колгоспне спортивне товариство просувалося до вершин без зайвого поспіху. Спершу конче бракувало спортивної форми, обладнання та інвентарю. Утім, спортивні результати сільських атлетів невпинно зростали. Та й матеріально-технічна база товариства з кожним роком міцнішала і через 18 років, за безпосередньою участю А. П. Усенка, товариство перейменували в «Колос».

Яскраву сторінку в історію сільського спорту Волині вписала горохівська жіноча та чоловіча гандбольні команди «Колос», які створив, а відтак багато років очолював заслужений тренер України Олександр Баламут. Це єдині чоловіча та жіноча команди з гандболу, які чотирнадцять разів ставали чемпіонами України серед найсильніших гандбольних команд добровільного спортивного товариства «Колос», удостоювалася найвищих нагород ЦРСТ «Колос». Горохівські гандболісти протягом багатьох років демонстрували високу майстерність, спортивну зрілість та досконалість.

Дебют гандболістів з невеличкого райцентру відбувся на республіканській спартакіаді школярів у 1961 році. На цих змаганнях команда хлопців зайняла друге місце, а команда дівчат – третє. Найбільша слава до горохівчан прийшла у 1970 році. Тоді чоловіча команда Горохова представляла збірну України на першості Радянського Союзу серед сільських гандбольних команд і стала чемпіоном. У 1973 році чоловіча команда Горохова знову представляла збірну України на першості СРСР серед сільських гандбольних команд, що відбулася у Литовській РСР (м. Електренай) та стала бронзовими призерами СРСР.

Не відставали від чоловіків і жінки. У 1971 році жіноча команда м. Горохова, яка виступала за «Колос» (Україна), взяла участь в турнірі серед найсильніших жіночих команд сільських ДСТ союзних республік і здобула друге місце. Наступного року горохівській жіночій команді з гандболу випала честь представляти збірну України на першості Радянського Союзу серед сільських спортивних товариств, що відбулася 5–11 березня 1972 року в м. Куйбишеві, де вони здобули срібні медалі.

Олександр Миколайович Баламут виховав цілу плеяду талановитих спортсменів на своїй малій батьківщині – місті Горохові, створивши справжню «фабрику зірок» гандболу – п'ятнадцять майстрів спорту СРСР та понад сто вихованців волинського наставника свого часу входили до збірних СРСР та УРСР.

Висновки. За вагомий внесок у розвиток гандболу в Україні, за підготовку спортсменів високої майстерності, за тренерський талант, за відданість своїй справі Олександр Миколайович Баламут був удостоєний почесних звань – Заслужений тренер України і «Почесний Громадянин Волині» та нагороджений відзнакою «Відмінник освіти».

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ З НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ПОЧАТКУ XIX СТ.

Анатолій Цьось

Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, перший проректор, проректор з адміністрування і розвитку Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Tsos.Anatoliy@eepu.edu.ua

Вступ. Досліджуючи різноманітні культури, можна констатувати, що кожний народ має свою, побудовану на традиціях, менталітеті, способі життя систему психофізичного вдосконалення. Аналіз археологічних, фольклорних, літературних та архівних матеріалів свідчить, що і на території сучасної України, починаючи з найдавніших часів, існувала достатньо розвинена система фізичного виховання. Порівняльний історичний аналіз опублікованих наукових праць свідчить про певні відмінності в обґрунтуванні фактичних даних, що, очевидно, пов'язано з осмисленням різних аспектів означеної проблеми. Крім цього, в міру нагромадження окремих відомостей з історії фізичного виховання, все більшого значення набуває цілісне їх осмислення у вигляді узагальнених концепцій. У зв'язку з цим, важливою методологічною проблемою є систематизація отриманих даних, що відображає об'єктивні взаємозв'язки фізичного виховання із історичними, соціальними, культурними умовами життя людини.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення наукової та етнографічної літератури, аналіз і синтез, індукція та дедукція, історичний та логічний методи, метод екстраполяції.

Результати дослідження. Комплексно досліджено теоретико-методичні основи розвитку фізичного виховання на території України; визначено структуру, форми і засоби фізичного виховання у календарній та родинній обрядовості українців; розкрито світоглядні засади (родинно-побутова, профілактична, оздоровча, хвалебна, вегетаційна, стимулююча, релаксаційна) та регулятивні механізми (політика, право, міфологія, релігія, культура, традиції та звичаї, мораль, громадська думка) функціонування фізичного виховання.

Висновки. Виявлено закономірності розвитку фізичного виховання на території України (зв'язок фізичного виховання із світоглядом, способом життя, військовою справою та місцем проживання населення; взаємопроникнення міжнародних елементів фізичного виховання; взаємозв'язок святково-ігрової діяльності та військово-фізичної підготовки; перехід в періоди могутньої державності до організованих форм фізичного виховання; відносно постійний склад народно-побутових форм і засобів фізичного виховання населення протягом середньовіччя і нової історії).

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ АКВААЕРОБІКИ

Інна Шнит

Аспірантка Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, inna.shnyt@gmail.com

Вступ. Аквааеробіка – це система фізичних вправ у воді, які запозичені з гімнастики, шейпінгу, спортивного та синхронного плавання, що виконуються під ритмічну музику. Цей вид рухової активності є унікальним засобом фізичного виховання, що здатний зміцнити опорно-руховий апарат та імунітет, дихальну, серцево-судинну та нервову систему організму, розвинути координацію рухів та відчуття ритму, підвищити рівень фізичної підготовки.

Мета: дослідити історію виникнення та розвитку аквааеробіки.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення науково-методичної літератури та інформаційних джерел з проблеми дослідження.

Результати дослідження. Ще на початку цивілізації люди знали про цілющі властивості води. Усі релігії пропонували необхідність очищення тіла. Перші згадки про водолікування є у індуїстській книзі Рігведа (1500 років до н. е.). «Римляни від усіх хвороб лікувалися водою і протягом шести століть у них не було лікарів», – так стверджував письменник того часу Пліній. Жителі Давнього Китаю, бажаючи оволодіти мистецтвом східних єдиноборств, тренували у воді силу і точність нанесення ударів. Плавання з хороводами під музику входило у програму величних водних феєрій, які щороку відбувалися у Стародавньому Римі.

Аквааеробіка як вид фізичної культури з'явився відносно недавно. У 1950 році в США по телебаченню в шоу про здоровий спосіб життя професіоналом фітнесу Джеком Лалейном були показані перші заняття у воді. У своєму відео «Фонтан молодості: вправи водної гімнастики» він казав, що ці вправи підходять для усіх незалежно від віку. Тренер стверджував, що всі 640 м'язів можуть бути задіяні в тренуванні майже одночасно.

У 1970–1980 роках в США аквааеробіка активно розвивалася та користувалася великою популярністю як у жінок, так і у чоловіків. Біг та різноманітні вправи у воді застосовували у тренуванні професійних спортсменів. А після того, як легкоатлет Глен Макуотерс, отримавший поранення під час В'єтнамської війни в бедро, розробив систему вправ у воді, яка повернула йому можливість знову займатися бігом, водну гімнастику стали широко застосовувати для реабілітації.

Згодом аквааеробіка стала розвиватися і в інших країнах. Почали з'являтися нові вправи та спеціальне обладнання. Виникли різноманітні напрямки аквааеробіки: акваінтенсив, аквазумба, аквабоксинг, аквакаланетикс, аква-денс, аква-джогінг, та інші.

В Україну аквааеробіка прийшла вже сформованим видом фітнесу, а з появою в нашій державі спортивних клубів західного зразка, стала доступна широкому загалу населення. Заняття відвідують переважно жінки, що мають бажання позбутися зайвої ваги та мати красиве тіло.

Аквааеробіка в Україні поступово розвивається. Проводяться курси з підготовки інструкторів, які мають змогу відїжджати закордон на фітнес-конвенції та навчатися у своїх іноземних колег. Впроваджуються нові напрямки аквааеробіки.

Заняття з учнями та студентами в закладах освіти майже не проводяться, хоча з 2012 року аквааеробіка є одним із варіативних модулів для вивчення предмету з фізичної культури у закладах середньої освіти.

Висновки. Вправи у воді здавна застосовувалися у лікувальних цілях та для підвищення фізичної підготовки. З часом аквааеробіка удосконалилась та урізноманітнилась і стала ще більш потужнішим засобом фізичної культури. Проте, в Україні, як засіб підвищення рухової активності учнівської та студентської молоді, застосовується дуже рідко.

Секція 2

Розвиток фізичної культури і спорту у період нової історії

ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ ТРЕНАЖЕРНИХ ЗАСОБІВ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олена Андрєєва¹, Анна Гакман², Світлана Дудіцька³, Ігор Наконечний⁴

¹ Доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор Національного університету фізичного виховання та спорту, olena.andreeva@gmail.com

² Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, an.hakman@chnu.edu.ua

³ Кандидат психологічних наук, доцент Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, ig.nakonechnyi@chnu.edu.ua

⁴ Викладач Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, s.duditska@chnu.edu.ua

Вступ. Засобами рекреаційно-оздоровчої діяльності є тренажерні пристрої, інвентар, предмети, все фізичні вправи, ігри, естафети – все це пов'язано з розвагою. Основна мета рекреаційно-оздоровчої діяльності за допомогою тренажерних засобів, предметів та інвентарю є організація дозвілленої діяльності в інтересах зміцнення і збереження здоров'я, а не досягнення максимальних результатів в руховій діяльності. Саме вивчення історії створення та розповсюдження тренажерів у рекреаційно-оздоровчої діяльності дозволить визначити особливості їх функціонування для різних груп населення.

Мета дослідження – дослідити історію зародження тренажерних засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження використовували історичний підхід. У межах історичного підходу активно застосовували порівняльно-історичний метод, який включав два види: порівняльно-типологічний метод, та порівняльно-історичний. Теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел проводили задля дослідження історичних аспектів розвитку тренажерних засобів у рекреаційно-оздоровчій діяльності.

Результати дослідження. У ході дослідження визначено основи зародження тренажерів у античні часи. Проаналізовано зародження та масове розповсюдження тренажерів у другій половині XIX ст. Визначено, що фундаментом сучасних тренажерних засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності став шведський лікар Густав Вільгельм Зандер (1835–1920), який здійснив справжній прорив у сфері оздоровлення людей за допомогою тренажерних пристроїв. В кінці XVIII ст. з'явилися перші велотренажери в стаціонарному вигляді – їх винайшов Френсіс Лоундес. На той момент, тренажер являв собою досить масивну конструкцію, яка змушувала працювати одночасно і ногами і руками. Потім естафету підхопив Ханріх Клінгерт, який в XIX ст. створив пристрій, який чимось нагадував велотренажер. Тренажер мав просту конструкцію: свого роду стілець, до якого прикріплена дошка з ручкою, знизу були прикріплені педалі. Надалі цей пристрій було вдосконалено і до нього додали систему самозапуску.

В 1952 р. з'явився перший прототип бігової доріжки. Наступним винаходом був еліптичний тренажер. У 1970-х рр. ряд кардіотренажерів поповнив і стаціонарний велотренажер в тому вигляді, в якому ми звикли бачити його зараз. У 1982 р. запущено виробництво першого обладнання для фітнесу з електронною мікропроцесорною системою для підвищення мотивації. У 1985 році запущено серію електронних ергометричних бігових доріжок, веслувальних тренажерів і велотренажерів. У 1987 р. розпочато виробництво перших домашніх і комерційних програмованих бігових доріжок. На даний момент розробка тренажерів не стоїть на місці, а з кожним днем все більше удосконалюється та зростає кількість тренажерів та тренажерних залів.

Висновки. Винахід тренажерів має історичний характер, так як інтерес до здорового і сильного тіла був з давніх часів. Особливу увагу рекреаційно-оздоровчому обладнанню зростає з кожним днем, тому що кількість людей що бажає бути здоровим та гарним зростає. З появою нових технологій виробництва, матеріалів, нових розробок в конструкціях і можна досягти величезного успіху в сфері оздоровлення людей.

ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА УКРАИНСКОГО НАРОДА В ЭПОХУ КАЗАЧЕСТВА (XV–XVIII ВВ.)

Леонид Вострокнутов

Кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры единоборств, фехтования и силовых видов спорта Харьковского национального педагогического университета имени Г. С. Сковороды

Введение. Актуальность названной темы лучше всего выражена в словах виднейшего украинского историка М. С. Грушевского: «Казачество – явление очень интересное, но весьма сложное. Вследствие своей оригинальности, а также и благодаря громкой роли, сыгранной им в истории Восточной Европы, оно обращало на себя внимание издавна; им занимались немало, но невыясненного оставалось в нём до последнего времени очень много, и в литературе по этому вопросу высказывались и высказываются нередко суждения очень смутные и ошибочные». При том, что за минувшее столетие о казачестве сказано и написано немало, многие вопросы темы всё ещё остаются недостаточно изученными.

Основными методами, которые были использованы при подготовке доклада, были: историко-сравнительный, генетический, а также типологизации. Эти специально-научные методы позволили не только упорядочить обширную историко-литературную базу нашего исследования, но и увидеть темпоральную связь казачества с предыдущими этапами истории нашего народа, а также проследить влияние казацких обычаев и норм обычного права в последующие века. Хотя сравнительный метод, основанный на общенаучном методе аналогии, относится к недоказательным, но использование его позволило нам много интересных наблюдений, которые убедительно свидетельствуют как о неоднородности самого казачества, так и его открытости внешним влияниям.

Результаты исследования. На протяжении всей истории (особенно в казацкий период) в сознании украинского народа важнейшее место занимает ценность физического здоровья, можно сказать, господствовал идеальный образ физически развитого человека, который иногда даже выступал как культ физической силы.

Этот образ, наиболее ярко отразившийся в фольклоре, поддерживался в массовом сознании силой традиций, передаваемых из поколения в поколение. Об этом говорят широко распространенные в Украине обычаи и обряды. Нередко облаченные в магическую форму, имея религиозную смысловую нагрузку, они выступали в качестве фактора физического воспитания и развития. На протяжении длительного времени физическая культура украинского народа, а также традиции здорового образа жизни нередко освещались нормами обычного права. Сила, выносливость, воинская доблесть являлись важными характеристиками. Уже сами по себе физические занятия (в виде подготовки к военному делу) были признаками свободного человека (казака).

Выводы. Современное украинское общество может и должно актуализировать лучшие традиции здорового образа жизни и физической культуры нашего народа. Многие полезные советы, верные наблюдения наших предков не утратили своей актуальности и в наши дни. Совершенно очевидно, что только физически и морально здоровые люди могут составить основу общества XXI столетия. Не назад к прошлому, а опираясь на выверенные временем правила жизни, украинский народ сможет занять своё достойное место в мировом сообществе.

UDZIAŁ MIESZKAŃCÓW WOŁYNIA W ZAWODACH NA ZDOBYCIE PAŃSTWOWEJ ODZNAKI SPORTOWEJ I ODZNAKI STRZELECKIEJ (1930–1939)

Teresa Drozdek-Malolepsza¹, Eligiusz Malolepszy²

¹ Dr hab., prof. UJD Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, e.malolepszy@ajd.czyst.pl

² Dr, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, e.malolepszy@ujd.edu.pl

Wstęp. Celem pracy jest przedstawienie udziału mieszkańców Wołynia w zawodach na zdobycie Państwowej Odznaki Sportowej i Odznaki Strzeleckiej (1930–1939). W latach trzydziestych XX w. na terenie województwa wołyńskiego organizowano zawody (próby) w celu zdobycia odznak sportowych. Odznaki sportowe w II Rzeczypospolitej były elementem upowszechniania aktywności fizycznej wśród społeczeństwa.

Metody i problemy badawcze. W zakresie przygotowania niniejszej pracy zostały wykorzystane następujące metody badawcze: analizy źródeł historycznych, syntezy oraz metoda porównawcza. Wysunięto następujące problemy badawcze:

1. Czy w okresie lat trzydziestych XX w. wzrosła liczba zdobytych odznak sportowych na Wołyniu?
2. Czy w powiecie łuckim i rówieńskim uzyskano najwięcej odznak sportowych?

W zakresie kwerendy źródeł pozyskano materiały archiwalne, drukowane, prasowe oraz literaturę.

Wyniki i wnioski. W latach trzydziestych XX w. społeczność Wołynia uczestniczyła w zawodach (próbach) w celu zdobycia odznak sportowych. W omawianym okresie, z roku na rok wzrosła liczba odznak sportowych uzyskanych przez ludność województwa wołyńskiego. Najwięcej odznak sportowych zdobyli mieszkańcy powiatów: łuckiego i rówieńskiego. Dość duży udział w zdobyciu odznak sportowych wnieśli żołnierze, stacjonujący w jednostkach na Wołyniu.

PIŁKA NOŻNA NA ZIEMI CZĘSTOCHOWSKIEJ W LATACH 1927–1937

Krzysztof Kościański

*Magister, asystent, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie (Polska),
k.koscianski@o2.pl*

Celem pracy jest przedstawienie dziejów piłki nożnej na ziemi częstochowskiej. Jako ziemię częstochowską autor przyjął zasięg działalności Podokręgu Częstochowa. Cezurami chronologicznymi pracy są lata 1927–1937. Cezurę początkową pracy stanowi 1927 r. – powołanie Podokręgu Częstochowa; cezurę końcową wyznacza 1937 r. – rozwiązanie Kieleckiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej z siedzibą w Częstochowie. W przygotowaniu pracy zostały wykorzystane następujące metody badawcze: analizy źródeł historycznych, indukcji, dedukcji, syntezy oraz porównawcza. W zakresie stanu badań wiedzę wnoszą do tej problematyki prace Eligiusza Małolepszego, a szczególnie monografia *Kultura fizyczna i przysposobienie wojskowe w Częstochowie i w powiecie częstochowskim w latach 1918–1939*. Wartościowa w tym temacie jest praca Jana Nowaka *Ruch sportowy w Częstochowie w latach 1887–1939*.

Częstochowa w tym okresie administracyjnie należała do województwa kieleckiego, będąc również siedzibą powiatu. W pierwszych latach po I wojnie światowej drużyny częstochowskie występowały w rozgrywkach kierowanych przez Podokręg Zagłębiowski działający przy Okręgowym Związku Piłki Nożnej w Krakowie. W 1927 r. utworzono Podokręg Częstochowa, działający początkowo przy Krakowskim OZPN. Dzięki staraniom działaczy utworzono w 1930 r. Kielecki Okręgowy Związek Piłki Nożnej z siedzibą w Częstochowie. Powołanie tych organizacji wpłynęło na popularyzację piłki nożnej na ziemi częstochowskiej. Kluby miały ułatwiony kontakt z działaczami, a także zmniejszyły się odległości rozgrywanych meczy ligowych.

Ważnym elementem przyczyniającym się do rozwoju piłki nożnej było powstanie stadionu im. Józefa Piłsudskiego w Częstochowie. Był to najlepszy obiekt sportowy na ziemi częstochowskiej. Rozgrywano na nim mecze ligowe, reprezentacji Częstochowy oraz spotkania towarzyskie. Polski Związek Piłki Nożnej wyznaczył ten stadion na rozegranie meczu barażowego o wejście do ligi pomiędzy Legią Poznań, a Podgórzem Kraków.

W rozgrywkach organizowanych przez Podokręg Częstochowa brały udział drużyny z Częstochowy, Myszkowa, Radomska, Wielunia i Zawiercia. Najlepszą drużyną tego okresu było Koło Sportowe “Brygada” Częstochowa. Dwukrotnie zdobywając mistrzostwo KZOPN uzyskali prawo gry o awans do ligi państwowej. Najbliżej tego celu byli w sezonie 1937/1938, kiedy to wygrali rozgrywki międzyokręgowe. W grupie finałowej zajęli trzecie miejsce. O awansie zdecydował gorszy stosunek bramek od “Śmigłego” Wilno, który zajął drugą pozycję, premiowaną awansem. Z “Brygady” do reprezentacji Polski został powołany bramkarz Adolf Krzyk. Był to pierwszy zawodnik z ziemi częstochowskiej powołany do kadry.

DZIEJE SPORTU NA WOŁYNIU W LATACH 1921–1939 W ŚWIETLE AKTUALNEGO STANU BADAŃ

Eligiusz Małolepszy¹, Teresa Drozdek-Małolepsza²

¹ Dr hab., prof. UJD Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, e.malolepszy@ajd.czyst.pl

² Dr, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, e.malolepszy@ujd.edu.pl

Wstęp. Celem pracy jest przedstawienie dziejów sportu na Wołyniu w latach 1921-1939 w aspekcie aktualnego stanu badań. Określenie uwarunkowań rozwoju sportu w odniesieniu do struktur organizacji i zarządzania sportem na Wołyniu, rozwojem infrastruktury sportowej, kształceniem i doksztalcaniem kadr dla potrzeb sportu. Ukazanie sportu szkolnego, klubów i towarzystw sportowych i społecznych, jak również szerzej, społecznym zasięgiem sportu. Dopełnieniem działalności w tej sferze kultury fizycznej, będzie współzawodnictwo sportowe, w odniesieniu do sportów indywidualnych, zespołowych, wodnych, zimowych, a także innych dziedzin rywalizacji.

Metody i problemy badawcze. W zakresie przygotowania niniejszej pracy zostały wykorzystane następujące metody badawcze: analizy źródeł historycznych, syntezy oraz metoda porównawcza. Wysunięto następujące problemy badawcze:

1. Jak kształtował się rozwój sportu na Wołyniu w latach 1921–1939?
2. Jakie uwarunkowania miały wpływ na rozwój sportu na Wołyniu w okresie międzywojennym?
3. Jakie towarzystwa i organizacje prowadziły działalność sportową na Wołyniu w latach dwudziestych i trzydziestych XX w.?
4. Jak przebiegało i jaki miało zasięg współzawodnictwo sportowe na Wołyniu?

W zakresie przeprowadzonej kwerendy źródłowej wykorzystano źródła archiwalne, źródła drukowane, źródła. Wykorzystano literaturę z uwzględnieniem problematyki przyczynków do dziejów sportu na Wołyniu w okresie międzywojennym.

Wyniki i wnioski. W okresie międzywojennym nastąpił rozwój poziomu ruchu sportowego na Wołyniu. Ważnymi czynnikami były elementy związane z zarządzaniem aktywności fizycznej, jak m. in. powołanie Wojewódzkiego, Powiatowych, Miejskich i Gminnych Komitetów Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego na obszarze Wołynia. W zakresie sportu nastąpiły zmiany w zakresie infrastruktury sportowej, kształcenia i doksztalcania kadr, działalności organizacji i towarzystw na polu aktywności fizycznej. Efektem tych działań był rozwój poziomurożnych dziedzin sportu. Warto zaznaczyć, iż ta forma uczestnictwa w kulturze fizycznej dynamiczniej rozwijała się w latach trzydziestych, w porównaniu do lat dwudziestych XX w.

UWARUNKOWANIA EWOLUCJI KULTURY FIZYCZNEJ NA ZIEMI KOSZALIŃSKIEJ PO 1945 ROKU

Agnieszka Połaniecka¹, Anna Błaszowska²

¹ *Doktor nauk o kulturze fizycznej, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koszalinie, polaniecka@onet.eu*

² *Magister, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych, ablaszkowska@umk.pl*

Wstęp. W pierwszych powojennych latach na terenach Ziemi Koszalińskiej miała miejsce wielomilionowa migracja związana z zasiedleniem tzw. Ziem Odzyskanych. Szybkie zagospodarowanie i osiedlenie na omawianym terenie jak największej liczby Polaków stało się najważniejszym zadaniem w pierwszych powojennych latach. Należy zaznaczyć, że ludność przybyła na tzw. Ziemię Odzyskaną budowała od podstaw warunki bytowe oraz poszczególne dziedziny życia społecznego, w tym życie kulturalne i sportowe.

Metody i problemy badawcze. Zgodnie z zasadami metodologii badań historycznych, autor dokonał analizy źródeł historycznych i dostępnej literatury oraz przeprowadził kwerendę zasobów bibliotecznych, następnie podał je wnikliwej ocenie pod względem przydatności do dalszych badań, zastosował syntezę, indukcję, dedukcję oraz metodę porównawczą.

Postawiono następujące problemy badawcze:

- Jak przebiegał proces organizacji kultury fizycznej na Ziemi Koszalińskiej po 1945?
- Jaką rolę odegrała w omawianym procesie kultura fizyczna?
- Kto był inicjatorem tworzenia sportu na Ziemi Koszalińskiej?

Materiał źródłowy stanowią źródła archiwalne, literatura, prace niepublikowane odnoszące się do procesu kształtowania kultury fizycznej na Ziemi Koszalińskiej po 1945 roku.

Wyniki i wnioski. Wśród osadników przybyłych na Ziemię Koszalińską znajdowali się przedwojenni działacze sportowi, zawodnicy, członkowie stowarzyszeń i klubów, którzy obok czynności zawodowych zajęli się organizacją sportu. Mimo trudnej sytuacji, środowiska tutejszych Polaków organizowały swe życie kulturalne i sportowe nie zamykając się przed powstającymi mieszanymi społecznościami. Sport na tym terenie był czymś więcej niż tylko rywalizacją, czy “zabawą dla ducha i ciała”. Oprócz manifestowania polskości służył także integrowaniu osiadłej ludności. Dotyczyło to nie tylko zawodników rywalizujących ze sobą, ale też kibiców obserwujących wydarzenia sportowe.

Pierwszymi jednostkami organizacyjnymi kultury fizycznej na Pomorzu Środkowym były kluby sportowe, które powstawały przy wybranych grupach zawodowych, do najaktywniejszych należały grupy rzemieślników, milicjantów i kolejarzy.

КОЗАЦЬКЕ БОЙОВЕ МИСТЕЦТВО «СПАС», ЯК ЗАСІБ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЇ ТА ПСИХОФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КОЗАКА-ВОЇНА. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ

Олександр Притула

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету, prityla1970@ukr.net

Вступ. Розбудова незалежної України ставить нові вимоги перед системою освіти і виховання молоді до більш глибокого вивчення культурної спадщини українського народу, яке включає в себе необхідність відродження української традиційної культури виховання, відновлення національних традицій, специфічних методів формування національної свідомості. Складовою української народної фізичної культури є українські і, зокрема козацькі, бойові мистецтва. В сучасній Україні розвивається низка українських національних бойових мистецтв: спас, бойовий гопак, рукопаш гопак, хрест, триглав, українська боротьба на поясах, кулачний бій лава на лаву тощо. Вперше на законодавчому рівні Указом Президента України «Про національну програму відродження та розвитку українського козацтва на 2000–2005 роки» від 15.11.2001 р. № 1092/2001 було прийнято програму відродження і розвитку українського козацтва, в яку увійшов пункт щодо відродження і розвитку козацьких бойових мистецтв.

Результати дослідження. Розвиток національних бойових мистецтв в Україні спонукав до змін прийнятих Верховною Радою України в 2017 р. до Закону України «Про фізичну культуру і спорт, де було на законодавчому рівні визнано про існування в Україні явища «національні види спорту», зроблено їх визначення. Офіційне визнане на законодавчому рівні існування терміну «національні види спорту» в Україні потребує більш глибокого і досконалого вивчення історичних аспектів створення і розвитку української національної фізичної культури, зокрема українських національних бойових мистецтв.

Козацьке бойове мистецтво «Спас», яке розвивається в Україні і в світі зусиллями Всеукраїнської федерації «Спас» на думку академіка Ю. Шилова витоки Спасу простежено ще у дохристиянському Спасительстві, яке становило основу майстерності й влади жерців-правителів Аратти та Аріану. На думку Ю. О. Шилова, Спасительство – це вміння знімати протиріччя суспільного буття, аж до протиріч між життям-і-смертю, між речовинними («людськими») проявами матеріального світу та його польовими («Божеськими») першоосновами.

Як бойове мистецтво, Спас, в своїй основі має духовну підготовку, яка базується на стародавніх переказах, переданих козаком-характерником Л. П. Безклубим, які збереглися в його роду. Ці перекази мають відповідні назви «Скупський переказ» (згідно назви української пра-держави – Скупи) та «Супойський переказ» (за місцем запису, біля річки Супой, Київська обл.). Згідно Супойського переказу на території України існувала держава, яка звалася Скупою, за текстом переказу «...літ тому 5190, як вона постала...». На думку дослідника Скупського переказу Ю. О. Шилова існування пра-держави Скупи датується близько 3102 р. до н. е.: «...Невідомо, на жаль, з якого часу відраховується літ тому 5190. Леонід Безклубий узнав перекази від свого діда у 1964 р. Тоді виходить, що дата переказу відповідає 3226 р. до н. е., рубежу І-ІІ С Трипілля. Якщо ж рахувати від заснування Запорізької Січі або легендарної Берладі пониззя Дунаю, то вийде на декілька століть раніше; якщо ж від перших згадок Оозак(ів) у написах 220–225 рр. античної Сіндіки (наступне Тмуроканське князівство Русі, нині Тамань) – то вийдуть часи Трипілля А. Яким би неймовірним (з точки зору мови Переказу тощо) не здавалася б нам така глибочинь, але вона відповідає кільком іншим датам, відомим з легенд Савур-могили про походження Богатиря-вершника (близько 3102 р. до н. е.) та “Мазуринського літописця” про виокремлення слов’ян із давнішої спільноти братніх народів (2591 р. до н. е.)».

Козацьке бойове мистецтво «Спас» дійшло до наших часів, зберігшись в козацьких родах Л. П. Безклубого, А. П. Бондаренка та ін. За переказами та елементами козацького бойового мистецтва «Спас», які збиралися протягом 1989–1996 років Олександром Притулою в експедиціях по Україні, Спас, як бойове мистецтво і система підготовки молодого воїна сформувався за часів існування Запорізької Січі. На жаль до нас майже не дійшло прямих письмових згадок про Спас.

Висновки. Дослідження історичних витоків козацького бойового мистецтва «Спас», показують що Спас є історично утворений на теренах України засіб військово-фізичної та психофізичної підготовки козацької молоді, що складає собою основу козацької педагогіки. Як засіб підготовки козака воїна Спас включає в себе наступні види підготовки: фізична; технічна; тактична; теоретична; морально-вольова; психологічна; духовна.

Секція 3

Новітня історія та сучасні тенденції розвитку фізичної культури і спорту у країнах Європи

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ БІЛЬЯРДНОГО СПОРТУ В СВІТІ

Ольга Борисова¹, Оксана Шинкарук², Вікторія Нагорна³, Артур Митько⁴

¹ Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Національного університету фізичного виховання і спорту України, *borisova-nuresu@ukr.net*

² Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Національного університету фізичного виховання і спорту України, *shi-oksana@ukr.net*

³ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Національного університету фізичного виховання і спорту України;

⁴ Аспірант Національного університету фізичного виховання і спорту України

Вступ. Інтенсивний розвиток неолімпійського напрямку в останні десятиліття, визнання та підтримка з боку МОК його керівних структур та змагань підвищили зацікавленість державних та громадських організацій, у тому числі і в Україні, до неолімпійських видів спорту. Та в той же час, метою розвитку неолімпійського виду спорту є його долучення до програми Ігор Олімпіад. Право чи включати чи не включати той чи інший вид спорту, дисципліну і вид змагань до програми Олімпійських ігор має тільки Міжнародний олімпійський комітет.

В різних країнах світу широкого розвитку отримали такі види більярду, як: снукер, пул, карамболь, блекбол, англійський більярд, піраміда та ін. Для того щоб виконати умови, які встановлені МОК для визнання більярду видом спорту, було об'єднано три основні види: карамболь, пул і снукер в одну організацію – Всесвітню конфедерацію більярдного спорту (WCBS). 5 лютого 1998 року МОК надав WCBS визнання. А у 2001 році карамболь, пул та снукер було включено до програми Всесвітніх ігор. Всесвітня конфедерація більярдного спорту виконує своє основне призначення – веде активну політику щодо включення більярдного спорту до програми Ігор Олімпіад, що визначає стратегію розвитку олімпійського спорту в більшості країнах.

Мета дослідження – аналіз перспектив включення більярдного спорту до програми Ігор Олімпіад.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення.

Результати дослідження. Види спорту, що включаються в програму Ігор Олімпіад, складаються зі «спортивного ядра» (25 видів спорту) і додаткових видів спорту, що є актуальним завданням для більярдного спорту.

Сьогодні, завдяки роботі WCBS, більярдний спорт відповідає основним якостям для його включення до програми Ігор Олімпіад: олімпійська програма планується в спрощеному варіанті програм чемпіонатів світу з різних видів більярду; карамболь, пул і снукер не схожі між собою інвентарем, правилами та мають різних спортсменів у своїх міжнародних рейтингах; глобальний інтерес громадськості (снукер – близько 500 мільйонів, карамболь – 278 мільйонів та пул 400 мільйонів спортсменів) і засобів масової інформації до більярдного спорту (трансляції на «Євроспорт» та інших спортивних каналах, прямі трансляції всіх офіційних турнірів, договори з «Koozom» та з 2019 року з олімпійським каналом); висока соціальна значимість більярдного спорту (чесна гра, солідарність, здоров'я спортсменів, ведення антидопінгової кампанії, освіта, відсутність дискримінації); більярдний спорт має безпосередній вплив на молодь, постійно організуються світові і континентальні першості для

молоді і юніорів, а також для чоловіків і жінок; система суддівства є чесною, об'єктивною і прозорою; більярдом спортом займаються і чоловіки, і жінки; історичний досвід більярду гарантує довгостроковий розвиток, адже саме цей вид спорту першим організував офіційний чемпіонат світу (1827 рік), міжнародна асоціація пулу (WPA) прийняла до своєї структури блекбол, артистичний більярд, піраміду та з 2017 року китайську вісімку, що значно підвищує популярність та динаміку розвитку більярдного спорту.

Не дивлячись на високі стандарти роботи WCBS, результат прес-конференції щодо спроби включення більярдного спорту в програму Олімпійських Ігор 2024 в Парижі став невдалим. Основна проблема більярдного спорту на шляху до програми Ігор Олімпіад – недостатня підтримка WCBS з боку всіх міжнародних федерацій за видами більярду.

Висновки. Більярд – це спорт з багатою історією, який має більше ніж мільярд прихильників на всіх континентах земної кулі та можливість включення до програми Ігор Олімпіад за умови плідної співпраці всіх його національних та міжнародних федерацій.

СОСТОЯНИЕ ОБОБЩЕННОГО РЕЙТИНГА ДОСТИЖЕНИЙ СИЛЬНЕЙШИХ КОМАНД ПЛОВЦОВ НА ЧЕМПИОНАТАХ ЕВРОПЫ ПО ВОДНЫМ ВИДАМ СПОРТА С 1926 ПО 2018 ГГ. (I–II–III ЭТАПЫ)

Алексей Ганчар¹, Олег Чернявский², Иван Ганчар³

¹ *Кандидат педагогических наук, доцент кафедры физического воспитания и спорта Национального университета «Одесская морская академия», gancharivan3@gmail.com*

² *Кандидат педагогических наук, заведующий кафедры социально-гуманитарных и фундаментальных дисциплин Института военно-морских сил Национального университета «Одесская морская академия», cherole@ukr.net*

³ *Доктор педагогических наук, профессор кафедры физического воспитания и спорта Национального университета «Одесская морская академия», gancharivan3@gmail.com*

Вступление. На современном этапе развития спортивного плавания всё большую значимость приобретают достоверные сведения о возможностях реализации пловцами своих физических способностей в достижении наилучших результатов, среди представителей разного пола при совершенствовании у них двигательных навыков плавания. Вместе с тем, достоверных сведений о динамике отличий результатов в спортивном плавании среди юношей и девушек, мужчин и женщин в существующих публикациях по теории и методике физического воспитания практически не наблюдается.

Результаты исследования. Чемпионат Европы по водным видам спорта – крупнейшее международное соревнование по водным видам спорта, наряду с Олимпийскими играми, включает в себя плавание в бассейне (на открытой воде с 1991 г.), прыжки в воду, водное поло и синхронное плавание. С 1978 по 1998 годы чемпионаты проводились раз в четыре года, в чётные годы между летними Олимпийскими играми. С 2000 года европейское первенство по водным видам спорта проводится раз в два года (по чётным годам). Программа этих соревнований значительно дополнялась и расширялась, начиная от 15–17 видов плавания в 1926–1950 гг., 34 – в 1954–1991 гг., а также 36–50 видов программы в 1993–2018 гг., что позволяет многим сильнейшим пловцам участвовать в расширенном количестве стартов, проводимых под флагом ЛЕН (LEN) на международной арене. Кроме того, начиная с 1993 года, значительно расширилась количество новых стран, принявших участие в последующих чемпионатах Европы по водным видам спорта. Это касается таких стран как Украина, Россия, Беларусь, Чехия, Словения, Словакия, Литва, Сербия, Молдова и целый ряд других независимых государств.

В связи с этим, целесообразно выделить и детально рассмотреть первоначальное развитие и становление программы проведения чемпионатов Европы по водным видам спорта с 1926 по 1950 гг. – I этап (от 15–17 видов программы), с 1954 по 1991 гг. – II этап, а также с 1993 по настоящее время – III этап, характеризующий постепенное расширение видов программы до 23–25, включая марафонское плавание на открытой воде, а также участие новых независимых стран.

Выводы. Существующая ранее и действующая ныне практика учета победителей и призеров по плаванию прошедших чемпионатов Европы по водным видам спорта при составлении сводных таблиц только на основе качества получаемых наград, где подлежат оценке сначала победители, затем серебряные призеры и только потом бронзовые призеры, в настоящее время объективно нуждается в корректировке оценки развития плавания. Наиболее яркими примерами такой необходимости тому могут быть обоснованные нами сводные таблицы, подведения итогов всех прошедших чемпионатов Европы по водным видам спорта с 1926 по 2018 гг.

СПОРТИВНИЙ РОДОВІД – ОН-ЛАЙН ЖУРНАЛ МАЙБУТНЬОГО

Олексій Лях-Породько

Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент Національного університету фізичного виховання та спорту України, sportsokol@ukr.net

Вступ. Сучасний стан інформаційного простору українського спорту насправді знаходиться у глибокій кризі, коли мова йде про друкований продукт ЗМІ (газети, журнали, книги тощо). Телебачення ще зберігає свій контингент глядацької аудиторії але це порівняно з попередніми десятиріччями в десятки разів менші показники ніж сьогодні. Однак є ще одна ніша поширення інформації це – Інтернет. Власне ця глобальна мережа, яка об'єднує мільярди людей на планеті є найбільш мобільно розвиваючою сферою сучасного суспільства. Тому й вибір створити новий інформаційний продукт, он-лайн журнал, в українському спорті без вагань був зроблений у мережі Інтернет.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури та мережі Інтернет.

Результати дослідження. Багаторічний досвід у дослідженнях історії українського тіло виховання, спорту й олімпійського руху, численні публікації, виступи на радіо, телебаченні, відкриті лекції та інші форми поінформованості суспільства сприяли народженню нового, унікального проєкту – он-лайн журнал «Спортивний родовід».

Коротко головну концепцію журналу «Спортивний родовід» можна обґрунтувати наступним чином: «Спортивний родовід». Тут живе твоя історія – <https://sportsrodovid.com/>

Місія – збереження історії тіловиховання, спортивного та олімпійського руху як національної пам'яті України. Гасло – «Історію знаєш – перемогу здобуваєш!»

Он-лайн журнал «Спортивний родовід» видається щомісяця і поширюється в Україні та за кордоном. Основними рубриками журналу є Україна, Діаспора (УСЦАК, СКУ, СУМ, Пласт, Сокіл, Просвіта та інші громадські та молодіжні інституції закордонного українства) та Світ. В них друкуються унікальні статті на основі першоджерел та невідомих фактів, подій, постатей, про яких інформація публікується вперше!

Партнери он-лайн журналу Спортивний родовід є Національний олімпійський комітет України, Комісія НОК України «Закордонне українство», Українська Спортова Центральна Америка й Канади, Український музей спорту та Зала слави (США), Спілка Української Молоді, Центральний державний архів зарубіжної україніки (Україна), Музей української діаспори (Україна), Український музей-архів у Клівленді (США), Українське культурне товариство «Просвіта» (Аргентина), Інститут досліджень української діаспори (Україна), ВГО «Сокіл» (Україна), МГОУ «Четверта хвиля» (Канада), УСВТ «Чорноморська Січ» (США), Товариство історії фізичного виховання і спорту України, Загін «Червона калина» НСОУ Пласт, Федерація плавання України.

Завдяки журналу «Спортивний родовід» тисячі українців мають чудову нагоду знати історію щоб здобувати перемогу! Завдяки журналу, у кожному куточку світу де є бодай один українець, знатимуть й передаватимуть свої знання нащадкам для збереження історії українського тіловиховання, спортивного та олімпійського руху як національної пам'яті!

Висновки. На занепад українських спортивних ЗМІ (друкований контент) була природна «відповідь» – поява нових інформаційних форм насамперед це Інтернет сайтів. Які мають численні переваги (швидкість та мобільність передачі інформації, он-лайн трансляції спортивних змагань, глобальний вільний доступ користувачів тощо) перед друкованими газетами й журналами.

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ШКІЛЬНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Наталія Москаленко¹, Артем Яковенко², Тетяна Сидорчук³, Оксана Марченко⁴

¹ *Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, moskalenkonatali2016@gmail.com*

² *Старший викладач Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, yakovenkoartem2012@gmail.com*

³ *Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, sydorchuk1704@gmail.com*

⁴ *Кандидат наук з фізичного виховання і спорту доцент Національного університету фізичного виховання і спорту України, tmfv@ukr.net*

Вступ. Європейські держави мають багато спільного в організації процесу фізичного виховання учнів шкіл, оскільки Європейський союз та окремі країни, які до нього не входять, намагаються створити єдиний освітній простір. Однією з тенденцій в розвитку шкільного фізичного виховання протягом останніх десятиліть є створення державних стандартів в цій сфері та виведення освітнього процесу на якісно новий рівень.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури та документальних матеріалів.

Результати дослідження. У 2018 році представниками 6 європейських країн, за підтримки Європейської асоціації фізичного виховання, було створено Європейські рамки якісного фізичного виховання (EFQPE), які декларують стандарто-орієнтований підхід до фізичного виховання учнів. Тобто запропоновано критерії відповідності школярів визначеним компетентностям у русі, соціальній взаємодії, участі у фізичній активності тощо за результатами вивчення предмету «Фізичне виховання». Рекомендовані стандарти поступово впроваджуються європейськими країнами.

Загальною метою навчання, що базується на стандартах, є забезпечення того, щоб учні набували знань і навичок, компетенцій і відповідного ставлення до фізичної культури та спорту, які є важливими для успіху у перспективі навчання протягом усього життя.

Авторами було запропоновано 5 загальноєвропейських стандартів, яких необхідно досягти учням при вивченні предмету «Фізичне виховання». Їх зміст полягає у тому, що фізично освічений індивід володіє знаннями, навичками, компетентністю та відповідним ставленням до фізичної культури, які проявляються в таких формах як: 1. Рухова компетентність; розуміння її ролі щодо залученості до різних видів фізичної активності протягом життя. 2. Розуміння важливості регулярної фізичної активності з метою досягнення й підтримки належного рівня здоров'я та фізичної підготовленості протягом всього життя. 3. Розуміння важливості раціонального харчування, особистої гігієни, запобігання стресу для підвищення ефективності оздоровчої фізичної активності та її внеску у фізичне благополуччя. 4. Розуміння важливості самосприйняття й самооцінки та прояву відповідальної особистої та соціальної поведінки, що виявляє самоповагу та повагу до інших, щоб позитивно взаємодіяти та співпрацювати з іншими. 5. Розуміння важливості систематизації, планування, виконання й оцінки стратегій та застосування знань концепцій, принципів, стратегій і тактик здорового способу життя.

Одним з важливих елементів успішної реалізації якісного фізичного виховання на основі стандартів є те, що уроки фізичного виховання повинні бути добре спланованими та організованими на основі послідовного навчального плану, що включає в себе відповідні стандарти та результати навчання, які регулярно оцінюються.

Висновки. Узагальнюючи основні ідеї стандарто-орієнтованого підходу, можна констатувати, що кожен стандарт покриває відповідні сфери розвитку дитини: рухову, соціальну, пізнавальну, афективну. Таким чином, об'єктивні, адаптовані рамки відповідних стандартів освіти та результатів навчання можуть бути інтегровані в навчальні програми з фізичного виховання в кожній країні Європи з метою успішного забезпечення якісного фізичного виховання.

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В РУМУНІЇ – НОСІЙ ІДЕЙ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Олександра Цибанюк¹, Юрій Мосейчук²

¹Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

²Доктор педагогічних наук, завідувач кафедри фізичної культури і основ здоров'я Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, molodost.cv@gmail.com

Вступ. На даний час актуальною є потреба глибокого реформування фізкультурної освіти та фізичного виховання підростаючого покоління у відповідності із національно-ідейними цінностями та світовою динамікою. В цьому сенсі актуальною постає проблема вивчення теорії та практики фізкультурної освіти в країнах Європейського Союзу, оскільки наукове обґрунтування подібної проблематики диктується сучасними тенденціями оптимізації або навіть реформування навчально-виховного процесу. Фізкультурна освіта та фізичне виховання повинні відбуватись з урахуванням і на основі державних особливостей розвитку культури і спорту, що є системою орієнтирів і поглядів на роль, організацію та функціонування сфери вищезазначеної галузі на довгостроковий період з урахуванням розвитку держави та світового досвіду.

Мета дослідження – проаналізувати зміст Енциклопедії фізичного виховання і спорту в Румунії першого і другого видання з метою використання ідей популяризації фізичного виховання і спорту серед всіх верств населення.

Матеріалами визначені томи Енциклопедії фізичного виховання і спорту в Румунії першого (2002 р.) та другого видання (2015 р.). Для реалізації мети дослідження використано комплекс **методів дослідження**: загальнонаукові; конкретно-наукові; конкретно-історичний; проблемно-хронологічний.

Результати дослідження. Енциклопедія фізичного виховання і спорту в Румунії, що охопила часовий проміжок 1952–2012 рр. стала, за твердженням румунських науковців, найпотужнішим довідковим галузевим виданням в європейському просторі на даний момент. Авторський склад першого видання згуртував 31 автора та 65 співпрацівників та консультантів, які через 8 років (1995–2002 рр.) представили громаді унікальну працю в чотирьох томах (3500 сторінок, 2500 фотографій, зображень та схем). Пост аналіз змісту енциклопедії засвідчив наявність недоліків, тому, майже одразу розпочалась підготовка до другого видання Енциклопедії фізичного виховання і спорту в Румунії. Зміст трьох перших томів другого видання енциклопедії представив історію національних федерацій з різних видів спорту, виокремлені відомі спортсмени, тренери, керівники, судді, почесні представники, розглянуто специфіку діяльності федерацій. Саме IV і V презентують іноваційність другого видання енциклопедії – аспекти історії фізичного виховання і спорту в регіональному контексті: на теренах 41 повіту країни і столиці країни м. Бухарест. Значний об'єм матеріалів присвячений матеріально-технічному забезпеченню фізичного виховання і спорту країни. Том VI містив аналіз спорту вищих досягнень в Румунії. Одним із найзмістовніших стає VII том, в ньому знайшли місце матеріали про систему фізичного виховання Румунії різних історичних періодів, її генезу. Представлені керівні органи, визначені організаційні структури, специфіка їх діяльності, виокремлені правові засади, охарактеризований процес впровадження фізичного виховання у військову підготовку, в педагогічні програми університетів.

Висновки. Саме енциклопедія фізичного виховання і спорту в Румунії стала, за твердженням румунських науковців, найпотужнішим довідковим галузевим виданням в європейському просторі на даний момент. Авторами енциклопедії зібраний потужний та різноманітний матеріал, що стосувався значних аспектів фізичного виховання і спорту: про систему фізичного виховання Румунії різних історичних періодів, її генезу, визначені організаційні структури, специфіка їх діяльності, виокремлені правові засади, охарактеризований процес впровадження фізичного виховання у військову підготовку, в програми університетів; представлені оригінальні досягнення науковців, авторські методики і програми тощо.

HISTORY OF DEVELOPMENT OF ESPORTS IN UKRAINE

**Oksana Shynkaruk¹, Olha Borysova², Elena Yakovenko³, Viktor Kostyukevych⁴,
Yuriy Yukhno⁵, Victoriia Nagorna⁶, Artur Mytko⁷**

¹ Doctor of Science in Physical Education and Sports, Professor, National University of Ukraine of Physical Education and Sports, Kyiv, Ukraine, shi-oksana@ukr.net

² Doctor of Science in Physical Education and Sports, Professor, National University of Ukraine of Physical Education and Sports, Kyiv, Ukraine, borisova-nupesu@ukr.net

³ PhD, Associate of Professor, National University of Ukraine of Physical Education and Sports, Kyiv, Ukraine, burundy4ek@bigmir.net

⁴ Doctor of Science in Physical Education and Sports, Professor, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ukraine, kostykevich.vik@gmail.com

⁵ PhD, Associate of Professor, National University of Ukraine of Physical Education and Sports, Kyiv, Ukraine, yukhnoyuriy@ukr.net

⁶ PhD, Associate of Professor, National University of Ukraine of Physical Education and Sports, Kyiv, Ukraine, cue@ukr.net

⁷ National University of Ukraine of Physical Education and Sports, Kyiv, Ukraine

Introduction. Esports is the fastest growing sport discipline in the world. The beginning of its history is considered to be 1997 when Cyberathlete Professional League was created, which in those years held tournaments on Quake. And, while top-tier e-sportsmen's fees are far less than the champions' fees in traditional sports, 30 years after CPL was founded, Esports has grown into a billion-dollar dynamic market and tens of millions of tournament funds. Esports is recognized as a sport in the PRC, South Korea, USA, France, Germany, India, Denmark, Sweden and other countries. In China and Sweden, Esports lessons are introduced into the school curriculum.

The goal is to explore the development of Esports in the world and in Ukraine.

Methods: analysis and synthesis, generalization and systematization, surveys.

Results and Discussion. An Esports game is one where you can't buy an advantage. An important sporting component: everyone is always on equal footing, where, first and foremost, skill wins. Such games are already quite a lot. Of all the major disciplines that can be called Esports are: Dota, League of Legends and Counter-Strike. In Ukraine, Esports is in its infancy. Over the past few years, there have been just a few big gaming events, and the entire market can be estimated at just a few million hryvnias a year. At the same time, about 30 Ukrainians are professional cyberathlete who participate in world tournaments, and their fees are tens of thousands of dollars a month. Winning the tournament can easily bring the team a multi-million dollar win, thus making the winning team members a millionaire/

In the late 1990s, computer clubs operated in every city in Ukraine, bringing together players of all ages. The first multi-player games were Doom 2 and Quake. The early 2000s saw a real revolution in computer games – the Counter-Strike game. Particularly fast-paced PC gaming has evolved in the capital. The first Esports competition was held in Stanford University in the early 1970s. The game was called “Intergalactic Space Wars”, and the gameplay most resembled an arcade shooter. Over the years, they started hosting gaming tournaments – Tetris, Pac-Man, Donkey Kong, etc. Initially, first international championship in Kiev – World Cyber-Games 2001 – was organized by Samsung. Ukrainian gamers have been able to escape from the confines of computer clubs and demonstrate their excitement and skill to the world. In Ukraine, teams of experienced gamers who participated in international tournaments began to form. In 2011, Ukrainian Esports proved viable when the Ukrainian team won at The International with a \$ 1.6 million prize pool. A huge contribution to the development of eSports in the CIS was made by a Ukrainian project called StarLadder. StarLadder is an eSports multipurpose playground founded in February 2012. Tournament disciplines are Counter-Strike: Global Offensive, Point Blank, Dota 2, League of Legends, World of Tanks. Tournaments in this league are held today.

Conclusions. Today's Ukrainian Esports is a competition at home and abroad. Millions of prize money, close-knit teams, serious training and full stadiums of fans. Private companies are financing Esports.

СПОРТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФСТ «СПАРТАК» ВОЛИНІ У РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Володимир Ялович¹, Антон Ялович²

¹Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, yalovuk.vt@ukr.net

²Кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри спортивно-масової та туристичної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Вступ. У роки незалежності було відновлено одне із найстаріших спортивних товариств «Спартак», яке припинило свою діяльність у 1987 році. Рішенням обласної установчої конференції від 15 січня 1992 року було створено ФСТ «Спартак» на Волині, яке прославалося своїми спортивними успіхами в складі СРСР.

Основна мета діяльності спортивного товариства «Спартак» – розвиток фізичної культури і спорту, створення належних умов для духовного і фізичного виховання громадян незалежної України.

Вихованці ФСТ «Спартак» достойно почали виступати на змаганнях різних рангів. Спочатку вони захищали честь Волині на всеукраїнських змаганнях, а згодом почали виступати у складі збірної команди України на міжнародних змаганнях. Волинські спартаківці внесли значну лепту у перемоги збірної команди України на міжнародних змаганнях різних рангів. Вивчення історії спортивної діяльності спортивного товариства «Спартак» на Волині є актуальним.

Методи дослідження: історико-педагогічний аналіз архівних документів і матеріалів, аналіз щоденників спортсменів, опитування тренерів та спортсменів, звіти спортивних організацій.

Результати дослідження свідчать про успішну діяльність спортивного товариства «Спартак» на Волині. Товариство, після створення, розпочало свою діяльність із програми розвитку спортивно-масової роботи. Одним із пунктів програми було розвиток спорту вищих досягнень. Для розвитку спорту в товаристві були створені спортивні школи: Луцька ДЮСШ, Луцька ДЮСШ з легкої атлетики, Володимир-Волинська ДЮСШ, Ковельська ДЮСШ. Серед видів спорту які вибрало товариство були: легка атлетика, художня гімнастика, боротьба вільна, бокс, важка атлетика, фехтування, тенісу. Такий підхід до розвитку ДЮСШ призвів до залучення дітей для занять фізичною культурою і спортом у містах Волинської області. Спортсмени товариства за двадцять сім років досягли значних успіхів під час виступів на всеукраїнських та міжнародних змаганнях. Вони у складі збірних команд України прославляли волинську область і нашу державу на кубках і чемпіонатах Європи, Світу та Олімпійських іграх, а їхні імена увійшли в історію розвитку вибраних видів спорту. За 27 років діяльності ФСТ «Спартак» було підготовлено одного ЗМСУ, 10 спортсменів стали МСУМК, 62 – стали МСУ, 8 спортсменів були учасниками Олімпійських ігор. Серед спортсменів, які були учасниками Олімпійських ігор є: Прокопук (Боровська) Надія (Пекін – 2008, Лондон – 2012, Ріо-де-Жанейро – 2016) – спортивна ходьба на 20 км, Шафар Віталій (Лондон – 2012) – марафон, Ткач Юлія – вільна боротьба, Банзерук Іван, Мирончук Валентина (Ріо-де-Жанейро – 2016) – спортивна ходьба відповідно на 50 і 20 км, Коб Тетяна, бокс.

На основі аналізу протоколів змагань різних рангів ми дослідили, що спортсмени – спартаківці досягали значних успіхів, зокрема Коб Тетяна стала чемпіонкою Світу, Банзерук Іван переможцем Кубка Європи, переможцем Кубка Світу зі спортивної ходьби, дворазовим призером командного чемпіонату Світу, чемпіоном і призером Всесвітньої Універсиади, Ткач Юлія – призером чемпіонату Світу та Європи, Мирончук Валентина – переможниця кубку Європи, чемпіонкою і призеркою Всесвітньої універсиади, Собчук Олена – переможниця кубку Європи і призерка Всесвітньої універсиади.

Висновки. Розвиток спорту в фізкультурно-спортивному товаристві «Спартак» розпочалося з 1992 року. За цей період спортсмени товариства досягли значних успіхів на змаганнях різних рангів і внесли значний вклад у розвиток спорту країни та Волині.

ШЛЯХИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У НОВИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Максим Ячнюк¹, Ірина Ячнюк², Юрій Ячнюк³

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, maczim81@gmail.com

² Старший викладач Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича;

³ Старший викладач Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, cibulia50@gmail.com

Вступ. На сучасному етапі розвитку України як європейської держави однією з найважливіших проблем є збереження та зміцнення здоров'я громадян.

Аналізуючи данні офіційного сайту Міністерства охорони здоров'я України в останні роки зростає кількість молоді із захворюванням серцево-судинної, дихальної та нервової систем. Значні показники мають такі хвороби як: алкоголізм, тютюнопаління й наркотична залежність.

Фізична культура – це важливий засіб підвищення соціальної й трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, а спорт є органічною частиною фізичної культури, особливою сферою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовці шляхом змагальної діяльності. У зв'язку із цим виникає необхідність пошуку нових форм та підходів до організації позанавчальної фізкультуро-оздоровчої та спортивно масової роботи з молоддю, які б відповідали сучасним соціально-економічним реаліям. Впровадження ефективних форм, методів і засобів фізкультурно-спортивної діяльності та видів спорту з урахуванням місцевих і регіональних особливостей, традицій, економічних факторів, умов праці та вільного часу населення.

Ринок фітнес-індустрії України переживає період розвитку. За даними дослідження Fitness Connect UA в Україні станом на кінець 2017 року було ідентифіковано 1569 фітнес-об'єктів (фітнес-клуб – це об'єкт фітнес-індустрії, який призначений для надання фітнес-послуг на комерційній основі з можливістю придбання абонементу (разового, місячного, річного), основна частина з яких припадає на фітнес-клуби.

Результати дослідження. Проаналізувавши статистичні звіти про наявність спортивних клубів за 2002–2003рр в Україні, слід зазначити, що у всіх областях, крім Чернівецької діяли спортивні клуби.

Проаналізувавши звітну інформацію з питань фізичної культури та спорту у Чернівецької області за 2018 рік нами відмічено що на території Чернівецької області працює 11 центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» серед них один регіональний центр, три районних, шість міських та один селищний центр. За минулий рік центрами ФЗН «Спорт для всіх» проведено 198 масових заходів, у яких взяли участь понад 9 тисяч буковинців. В області проведено 7 галузових спартакіад.

Також слід зазначити, що за досліджуваний період у Чернівецької області відкрились 12 спортивних клубів з літніх олімпійських видів: з баскетболу, бейсболу, боксу, боротьби вільної, волейболу, дзюдо, карате, плавання, скелелазіння, тенісу, фехтування та футболу.

Висновки. На сьогодні існує потреба в проведенні якісних змін у сфері фізичної культури та спорту на основі використання сучасних підходів в організації та діяльності різноманітних фітнес центрів та клубів. Особливої актуальності набуває розвиток фітнес послуг на основі збільшення кількості спортивних клубів та фітнес об'єктів різних форм власності. Сучасні оздоровчі клуби та фітнес центри надають в основному платні послуги бажаючим, що є доступними не для всіх верств населення. Поєднання спеціально організованих та самостійних видів оздоровчої рухової активності в діяльності центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» є актуальним на даному етапі розвитку індустрії спорту.

Секція 4

Тенденції розвитку фізичної культури і спорту в Європі XIX–XX ст.

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ В УМОВАХ ТАБОРОВОГО ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Богдан Виноградський¹, Юлія Павлова²

¹ *Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, bvupohrad@ukr.net*

² *Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, pavlova.j.o@gmail.com*

Вступ. Предметом нашого дослідження є аналіз факту створення центру підготовки кадрів із фізичного виховання та спорту в умовах таборового життя українців після Другої світової війни. Одразу після закінчення активних бойових дій у Європі в завершальній фазі Другої світової війни в американській, британській та французькій зонах відповідальності створено численні табори для біженців. Велика кількість українців потрапила в такі табори, а їх було більше 200 тисяч, які у швидкому часі налагодили активне господарське, культурне, духовне та фізкультурно-спортивне життя.

Методи дослідження: аналіз архівних документів Українського Вільного Університету, контент-аналіз літературних джерел, альманахів, газет післявоєнного періоду (1945–1951), мемуарів колишніх мешканців таборів для біженців.

Результати дослідження. Для координації спортивно-фізкультурної діяльності українці створили відповідну Раду Фізичної Культури. Уже на першому засіданні цієї ради повстало питання підготовки кваліфікованих кадрів для організації і проведення фізкультурно-спортивних занять серед українців, що проживали в таборах та поза ними. Це питання виникло з ініціативи професора А. Антоновича. Попередньо вважалося за доцільне відкрити повноцінний факультет фізичної культури в Українському Вільному Університеті, однак виникли серйозні проблеми, пов'язані з нестачею матеріальних засобів та відповідних фахівців.

На початку 1946 р. вирішено організувати школу з підготовки фахівців з фізичної культури. У результаті було започатковано річні курси педагогів фізичного виховання. Місцем локалізації курсів з фізичної культури обрано український табір у Міттенвальді при місцевій педагогічній семінарії. Фактично курси запрацювали 10-го березня 1947 р. Навчальний план складався з чотирьох циклів: педагогічного, біологічного, фахово-теоретичного і фахового-практичного. Загальний обсяг годин – 1506.

На курси було прийнято 25 осіб, які мали відповідати певним критеріям і повинні були скласти відповідні випробування, а саме:

- закінчена середня школа;
- участь у фізкультурних організаціях;
- складені іспити для виявлення сили, витривалості, швидкості, спритності, координації рухів;
- відповідність певним нормам здоров'я і визначеним антропометричним показникам.

Аналізуючи підсумкові оцінки слід відзначити високі результати випускників курсів з основних предметів: української мови (відмінно – 5 осіб, добре – 4 особи, задовільно – 1 особа), біології (7; 2; 2), анатомії (6; 5; 0), основ фізичної культури (5; 5; 1), психології (1; 9; 1), масажу (3; 6; 2). Курси проіснували до 1948 р. і практично всі випускники згодом працювали у сфері розвитку фізичного виховання та спорту серед українців-емігрантів.

Висновки. Українці, одразу після Другої світової війни, створили унікальну систему підготовки кваліфікованих кадрів із фізичного виховання та спорту, яка не мала аналогів серед інших національностей, що перебували в таборах переміщених осіб.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЛЬСЬКИХ ШКІЛ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918–1939 РР.)

Едуард Вільчковський

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, Університет Яна Кохановського в Кельцах, Філія в Петрикові Трибунальському, Польща; Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, a.wilczkowski@unipt.pl

Вступ. В статті розглянуто основні тенденції становлення та розвитку системи фізичного виховання учнів польських загальноосвітніх шкіл (розроблено навчальні програми і та їх наступна модифікація, розвиток шкільного спорту, розбудова матеріальної бази, відкриття перших факультетів фізичного виховання у вищих навчальних закладах з метою підготовки вчителів фізичної культури) у цьому історичному періоді. Мета дослідження: проаналізувати становлення та розвиток системи фізичного виховання учнів польських загальноосвітніх шкіл у міжвоєнний період (1918–1939 рр.).

Методи дослідження: аналіз історичної та педагогічної літератури з теорії і методики фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл Польщі у період 1918–1939 рр., документів, які стосуються реформування шкільної освіти в Польщі у той час.

Результати дослідження. По виборенню незалежності Польщі одним із головним завданням уряду стало відродження національної освіти. У 1918 року створено Міністерство у справах Релігії і Громадянської Освіти. Одним із перших державних декретів від 7 лютого 1919 року було введено обов'язкову 7-річну освіту для дітей від 7 до 14 року життя. Фізичне виховання стало обов'язковим предметом навчальних планів загальноосвітніх шкіл. Програми з фізичного виховання в школі визначали наступні групи фізичних вправ: загальнорозвиваючі вправи; вправи на утримання рівноваги; рухливі ігри; ходьба і біг; стрибки, лазіння, а також розділ з методичними рекомендаціями, щодо планування занять для вчителів.

Висновки. Фізичне виховання учнів в Польщі у 20–30 рр. ХХ ст. стало інтегральною складовою загального навчально-виховного процесу в школі. Міжвоєнний період у Польщі характеризувався значним підвищенням інтересу учнів до занять спортом. Разом з тим суттєвими недоліками тогочасного шкільного фізичного виховання були: недостатня кількість педагогів у більшості шкіл, у тому числі вчителів фізичної культури; відсутність відповідної для занять фізкультурою і спортом матеріальної бази; консервативне відношення дирекції окремих шкіл до фізичного виховання школярів.

ВНЕСОК ТОВАРИСТВА «BUKOWINER ALLGEMEINER SPORTKLUB» У РОЗВИТОК ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО РУХУ НА БУКОВИНІ

Наталія Гнесь

*Кандидат педагогічних наук, доцент Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
natasha.gnes76@gmail.com*

Вступ. Друга половина XIX – початок XX ст. – це час, коли на Буковині, коронному краї Австро-Угорської імперії, склались політичні, економічні та соціальні умови для розвитку освіти, науки та культури. За твердженням Ю. Тумака, саме в цей період на Буковині відбулось кількісне збільшення громадських товариств та урізноманітнення напрямів їхньої діяльності, виокремлення тих, що повністю або частково розв'язували проблеми фізичного виховання дітей та молоді. В порушеному контексті цікавою є діяльність товариства «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» (у перекладі «Буковинський загальний спортивний клуб») («BASK»), яка буда спрямована на розвиток фізкультурно-спортивного руху у краї.

Мета дослідження – проаналізувати діяльність товариства «Bukowiner Allgemeiner Sportklub», визначити його внесок у розвиток фізкультурно-спортивного руху на Буковині на початку XX ст.

Методи дослідження – вивчення літературних джерел, документальних й історичних матеріалів, теоретичний аналіз і синтез отриманих даних. В дослідженні використано матеріали фондів установ Австрії (з 1867 р. Австро-Угорщини) 1775–1918 рр. Державного архіву Чернівецької області.

Результати дослідження. «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» – громадське товариство, яке діяло на Буковині у 1910–1913 рр. За мету ця організація обрала розвиток видів спорту поза будь-якими політичними і національними інтересами та за відсутності матеріальної вигоди від спортивної діяльності.

В друкованому звіті про трирічну діяльність клубу зазначалось, що до 1910 р. в Чернівцях та загалом на Буковині не існувало жодних спортивних за соєю сутністю об'єднань. Тогочасне суспільство вважало «спорт» розвагою, засобом приємного проведення часу, прерогативою вузького кола багатіїв.

Члени клубу пишались тим, що його діяльність була позбавлена політичних, національних, конфесійних упереджень та базувалась на принципах расової, класової та майнової рівності, а також на головних життєвих пріоритетах – тілесному та духовному здоров'ї. Дотримання цих принципів стало основою успішної діяльності клубу, незважаючи на короткий термін його функціонування. До головних здобутків за трирічний термін роботи клубу «BASK» можемо віднести: організацію секції спортивних (рухливих) ігор для юнаків, організацію роботи двох льодових майданчиків, відкриття спортивного майданчика, відкриття спортивних гуртків у містах Радівці і Солка (сучасна Румунія), організацію секцій з футболу, важкої атлетики, велоспорту, ковзанярського спорту, лижного спорту, активну участь членів клубу у змаганнях з легкої атлетики, плавання, туризму.

Висновки. За період існування клубу «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» (1910–1913 рр.) його членами налагоджено роботу спортивних секцій, організовано і проведено низку змагань, облаштовано спортивні споруди. Гнучка система оплати членства у клубі, існування пільг, різноманіття надання спортивних послуг, широка кампанія з популяризації здорового способу життя – засоби, які клуб використовував для досягнення мети – залучення молоді до занять спортом, а широких верств населення краю до посиленої рухової активності. Отже, можемо говорити про те, що «BASK» був активним учасником фізкультурного руху на Буковині, а діяльність його членів поклала початок розвитку спорту у краї.

ДІЯЛЬНІСТЬ ГІМНАСТИЧНОГО ТОВАРИСТВА «СОКІЛ» НА ВОЛИНІ

Григорій Грибан

Доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри фізичного виховання та спортивного вдосконалення Житомирського державного університету імені Івана Франка, gribang@ukr.net

Вступ. Значна роль у розвитку і започаткуванні у Волинській губернії фізичного виховання і спорту належить гімнастичному товариству «Сокіл». Історія спортивно-гімнастичного руху в XIX ст. пов'язана з виникненням у різних європейських країнах національних систем гімнастики, а саме шведської системи гімнастики, німецького і французького напрямів розвитку гімнастики та сокільському руху серед слов'янських народів.

Методи дослідження. Історична спадщина гімнастичного товариства «Сокіл» вивчалася в літературних джерелах, матеріалах Житомирського обласного краєзнавчого музею, Державного архіву Житомирської області, газет «Волинь» та «Жизнь Волини», під час зустрічей з членами родин волинських чехів, які проживають в Чехії та Україні, аналіз фотографій і спогадів тих часів.

Результати дослідження. Ідея сокільства, що виникла в Чехії, ввібрала в себе найкращий досвід усіх систем тіловиховання, що існували в той час у Європі та пов'язана з визвольною боротьбою чеського народу за свою незалежність проти Австрії. Родоначальником сокільської гімнастики є доктор філософії чех Мирослав Тирш, який у 1862 році організував перше товариство «Сокіл». Товариства досить швидко почали поширюватися на чеських землях. На кінець 1872 року в Чехії і Моравії існувало вже понад 130 сокільських організацій, у яких налічувалося близько 12 тисяч членів. Розвиток сокільського руху був спрямований на використання засобів фізичної культури як носіїв державницької, національно-культурної ідеї чеського народу. Елементами діяльності сокільських товариств було навчання гімнастичних вправ, відкриття театральних гуртків, оркестрів, бібліотек тощо.

Празький зліт сокільських організацій 1882 року дав новий поштовх поширенню сокільської гімнастики в багатьох країнах Європи. Не оминуло сокільство і Росію. Після Указу імператора Олександра II від 1873 року, чеські переселенці з Моравії починають масово обживати великі вільні території Росії, і в першу чергу Волинської губернії, до якої на той час входило 12 повітів. На початку 70-х років XIX століття майже в кожному із них з'являються численні чеські колонії, в тому числі на незайманих землях нинішньої території Житомирської області.

У 1878 році 52 чеські родини облюбували землі поблизу міста Житомира. На лівому березі невеликої річки Крошенки, обабіч старого поштового тракту Житомир – Овруч – Петербург вони засновують одну із перших чеських колоній Крошня Чеська. У 1889 році з ініціативи одного із найшановніших крошенських чехів, відомого хмеляра Вацлава Малі, відкривається перша чеська школа, яка в майбутньому відіграє важливу роль у розвитку місцевого спорту. В «Енциклопедії олімпійського спорту України» згадуються брати Едуард та Карл Малі, які заснували в 1904 р. гімнастичне товариство «Сокіл» в місті Харкові. Можливо, вони також були вихідцями з цієї великої родини Вацлава Малі.

Саме житомирські та крошенські чехи виступили засновниками гімнастичного товариства «Сокіл» на Волині. Одним із ініціаторів і самим активним організатором товариства «Сокіл» був викладач гімнастики II Житомирської чоловічої гімназії М. В. Фреліх.

Висновки. Діяльність гімнастичного товариства «Сокіл» на Волині наприкінці XIX та на початку XX ст. сприяла економічному зростанню регіону, ознайомленню місцевого населення з сокольською гімнастикою, прагненню людей до об'єднання.

ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНА СКЛАДОВА В ДІЯЛЬНОСТІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Олександр Дем'янюк

Доктор історичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та моніторингу якості освіти Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, adem51@ukr.net

Вступ. Зародження національного молодіжного руху на території українських земель відносимо до останньої третини XIX ст. Перші організації молоді з'являються на рубежі XIX–XX століть в Західній Україні, зокрема в Східні Галичині. Це, насамперед, «Сокіл» (1894 р.), «Січ» (1900 р.), «Пласт» (1911 р.). Важливим аспектом їхньої діяльності, особливо в перші роки існування, став фізкультурно-спортивний напрямок.

Результати дослідження. Чи не першою молодіжною організацією Східної Галичини фізкультурно-спортивного спрямування став «Сокіл», біля витоків якого стояли: В. Нагірний, І. Боберський, В. Лаврівський. Всеслов'янська сокільська ідея була пристосована, а вірніше адаптована до прагнень, традицій і потреб західноукраїнської міської молоді. Серед гасел «Все вперед, всі враз!», «У здоровому тілі здорова душа» тощо.

У Статуті товариства «Сокіл» визначено піклування про фізичний, духовний і моральний розвиток членів організації. Для виконання цієї мети було сформульовано завдання: влаштування руханки (гімнастики), спортивних вправ та змагань, виконання вправ на спортивних снарядах і без них, легка і важка атлетика, плавання, веслування, влаштування забав, рухливих ігор, прогулянок, бокс, фехтування, їзда на велосипедах, лижі, ковзани; лекції на спортивну тематику; організація публічних вправ та змагань; участь у вправах інших молодіжних організацій.

Руханка, на думку І. Боберського, сприяла плеканню громадських прикмет духа і тіла; була засобом до виховання найліпших громадян, що в час миру і війни завжди зможуть захистити свій народ. Протипожежно-фізкультурна молодіжна організація «Січ» заснована К. Трильовським. Організація була створена, насамперед, для сільської молоді, для її фізичного та духовного виховання, відновлення серед неї лицарського духу Запорозької Січі. Швидкому зростанню лав організації сприяло те, що поряд із січовими традиціями проводились гімнастичні вправи під музику, фізкультурні змагання між осередками організації, загальносічові свята – з'їзди.

Власним статутом організація позиціонувалася як гімнастично-протипожежна. Наголосимо, що цього вимагали обставини. У «Січі» галицька молодь розвивала фізичну силу. Спортивний характер організації та її традиційний зв'язок зі старими січовими козацькими традиціями надавали їй вигляд військової формації, в якій проводилися військовий вишкіл, марші, гімнастичні та протипожежні вправи, підтримувалися товариська дисципліна і підпорядкованість обраній старшині.

Напередодні Першої світової війни «Січі» та «Соколи» дедалі більше набувають військового спрямування. Саме на основі цих двох організацій 18 березня 1913 р. у Львові було створено перший січовий курінь, який фактично став першою парамілітарною українською організацією.

Найвідомішим сьогодні молодіжним товариством залишається «Пласт», який дослідники пластового руху переважно позиціонують як спортивно-військову організацію молоді Західної України. Під час мандрівництва та таборування вони відпрацьовували способи виживання в природі, фізично загартовувалися, вдосконалювали свої знання з ведення здорового способу життя, вчилися техніці та особливостям плазування, рухливим іграм, пробували себе в різних видах спорту.

Висновки. Таким чином, навіть побіжний аналіз діяльності західноукраїнських молодіжних організацій початку XX ст., переконує у важливості фізкультурно-спортивної складової їхнього життя.

ПОГЛЯДИ К. Д. УШИНСЬКОГО НА ЗДОРОВЕ ХАРЧУВАННЯ УЧНІВ

Сергій Марчук

Кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки, психології та окремих методик Луцького педагогічного коледжу, Marchuk_Serhiy_Step_2701@ukr.net

Вступ. Зазначимо, що на сторінках психолого-педагогічної періодики другої половини XIX ст. серед учених відбувалась жвава дискусія навколо проблеми правильного харчування дітей. К. Д. Ушинський пояснює проблему харчування школярів як фізіологічну, медичну та педагогічну. Свої думки він висловлює у творі «Педагогічна антропологія», зокрема у таких статтях: «Стислий виклад процесу харчування», «Відмінність у швидкості процесу харчування», «Педагогічних додатках розділів про почуття».

Методи дослідження: вивчення літературних джерел, документальних матеріалів, теоретичний аналіз і синтез отриманих даних.

Результати дослідження. К. Д. Ушинський зазначає, що відмінності у швидкості здійснення процесу харчування і відновлення тканин організму в різних індивідів є спостережуваним фактом, що відомий медикам та педагогам. Швидке й жадібне споживання їжі може бути наслідком ненажерності, що свідчить зовсім не про енергійну витрату сил, а про погану звичку шлунка; дитину дуже легко зробити ненажерою, і лінощі, а не енергія, будуть наслідком ненажерності.

К. Д. Ушинський, розробляючи зміст програми педагогіки для спеціальних класів жіночих навчальних закладів, включає в перший розділ «Фізичне виховання» відомості про харчування, значення різної їжі для організму, кількість їжі, своєчасність харчування, відмінність їжі за віком, за кліматом, способом життя й фізичними особливостями організму, наслідки нестачі їжі, її якість, наслідки переїдання, педагогічні правила щодо кількості та якості їжі, часу харчування. Науковець пропонує такі виховні правила:

1. Не слід привчати дитину їсти більше, ніж потрібно їй для здоров'я. Якщо ж учень, через нерозсудливість самих же вихователів, набув уже цієї звички, шкідливої в гігієнічному розумінні, то переборювати її поступово, потроху, майже непомітно зменшуючи кількість їжі.

2. Годувати дитину вчасно й достатньо, у жодному випадку не доводячи її поживних прагнень до надто великої й тривалої інтенсивності.

3. Їжу вживати переважно одноманітну, наскільки така одноманітність допускається дієтикою. Якість їжі не має щодо цього такого важливого значення, як її різноманітність: кашами та борщами можна так само переїдати, як і устрицями та омарами.

У передмові до «Педагогічної антропології» К. Д. Ушинський зазначає, що педагог повинен мати такі знання, які даватимуть йому змогу поставитись критично до медичних порад, часто суперечливих. Йому необхідно володіти актуальними знаннями з фізики, хімії, анатомії і фізіології для розуміння правил фізичного виховання, що ґрунтується на цих науках.

Висновки. К. Д. Ушинський радить виховати дитину так, щоб її думки і серце були якнайменше зайняті тим, що вона їсть і п'є, на чому сидить або лежить.

РОЗВИТОК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПОЛЬСЬКИХ ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДАХ ТА ШКОЛАХ НАПРИКІНЦІ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Володимир Пасічник

*Доктор педагогічних наук, професор Університету Яна Кохановського в Кельцах, Філія в Петрикові
Трибунальському, Польща, wlod_pas@o2.pl*

Вступ. Стаття присвячена проблематиці розвитку теоретичної думки польських вчених, лікарів та суспільних діячів у галузі фізичного виховання дітей і молоді в другій половині XIX та початку XX ст. Проаналізовано основні концепції фізичного виховання в системі дошкільної та шкільної освіти на польських землях в цей історичний період. В основному, увага польських дослідників того часу зосереджувалася на впровадженні систематичних занять з фізичного виховання у всіх типах польських шкіл, застосування рухових ігор і забав у навчальному процесі, популяризації фізичної культури в закладах дошкільної освіти, залучення батьків у процес фізичного виховання дітей у родині, фахової підготовки вчителів фізичної культури та ін.

Мета дослідження. Визначити основні напрямки та тенденції розвитку теоретичної думки польських вчених, лікарів та суспільних діячів в другій половині XIX та початку XX ст. у галузі фізичного виховання дітей і молоді.

Методи дослідження: вивчення літературних джерел, документальних матеріалів, теоретичний аналіз і синтез отриманих даних.

Результати дослідження. У другій половині XIX – початку XX ст. проблематика фізичного виховання стала інтегральним елементом програм педагогічних з'їздів польських вчителів на яких зверталась увага на надзвичайно суттєву роль фізичного виховання в освіті молодого покоління, а також у покращенні стану здоров'я населення загалом. Польські вчені, педагоги лікарі приймали активну участь в ряді європейських конгресів та форумів, що відбувалися на початку XX ст., на яких розглядалися проблеми фізичного виховання, здоров'я та гігієни дітей і молоді. Значну роль у популяризації в польському суспільстві питань фізичного виховання дітей та молоді відіграв IX з'їзд польських лікарів і біологів, який відбувся у 1900 році в Кракові. Вперше під час проведення таких форумів було організовано спеціальну секцію з проблематики фізичного виховання дітей і молоді.

Висновки. Проведений аналіз літературних джерел та архівних документів дозволяє стверджувати, що незважаючи на чисельні труднощі у процесі організації фізичного виховання в дошкільній та шкільній освіті на польських землях у цей історичний період (слабка матеріальна база для проведення занять з фізичного виховання; відсутність підготовлених вчителів з цього предмету; консерватизм керівництва частини шкіл) теоретичний та практичний розвиток фізичного виховання підростаючих поколінь досягнув значного прогресу у порівнянні з попередніми десятиріччями.

RYWALIZACJA SPORTOWA W NARCIARSTWIE WE LWOWIE W LATACH 1920–1939

Leon Rak

Dr, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, l.rak@ujd.edu.pl

Wstęp. Tradycje uprawianie narciarstwa we Lwowie sięgają przełomu XIX i XX wieku. Pierwsze zorganizowane szkolenia narciarskie podjęto w ramach Towarzystwa Zabaw Ruchowych w 1906 r. W 1907 r. zarejestrowano we Lwowie Karpackie Towarzystwo Narciarzy, które było jednocześnie pierwszym polskim stowarzyszeniem narciarskim. Do wybuchu I wojny światowej stowarzyszenie to było jedyną zarejestrowaną organizacją narciarzy we Lwowie. W ramach działalności tego Towarzystwa, oprócz turystyki narciarskiej i działalności popularyzatorskiej, podejmowano także organizację zawodów narciarskich. W okresie międzywojennym nastąpił dynamiczny rozwój organizacyjny lwowskiego narciarstwa. Powstawały nowe stowarzyszenia narciarskie oraz liczne sekcje narciarskie lwowskich klubów sportowych. Wraz z rozwojem organizacyjnym nastąpił również rozwój rywalizacji sportowej. Przeprowadzono liczne zawody narciarskie zarówno we Lwowie lub najbliższej okolicy jak również na terenie Karpat Wschodnich. Celem pracy było zbadanie skali i zasięgu współzawodnictwa w narciarstwie na terenie Lwowa i najbliższej okolicy.

Metody badań. W pracy analizowano źródła historyczne (w największym stopniu lwowską prasę codzienną wydawaną w języku polskim), wykorzystując zebrane dane do nowych opracowań o charakterze statystycznym. Zastosowano także metody: indukcyjną, dedukcyjną i porównawczą, a także syntezę wyników uzyskanych z analizy materiałów źródłowych i danych prezentowanych w literaturze.

Wyniki. W latach 1920–1939 udokumentowano organizację we Lwowie inajbliższej okolicy co najmniej 100 zawodów narciarskich w biegach seniorów, młodzieży, pań i drużynowych, 29 konkursów skoków narciarskich seniorów i młodzieży w tym 21 w kombinacji biegu i skoku. Ponadto rozgrywano zawody w skijoringu, biegi z przeszkodami oraz biegi patroli wojskowych ze strzelaniem. Na tym terenie odbywały się zawody rangi mistrzostw okręgu narciarskiego oraz zawody rangi ogólnopolskiej i międzynarodowej. We Lwowie funkcjonowały w badanym okresie przynajmniej cztery skocznie narciarskie: w Parku Stryjskim, na Zniesieniu, na Pohulace i w Brzuchowicach.

Podsumowanie. Z analizowanych danych źródłowych wynika, że w latach 1920–1939 Lwów był znaczącym ośrodkiem sportu narciarskiego w ówczesnej Polsce. Na szczególne podkreślenie zasługuje organizowanie zawodów narciarskich dla młodzieży gimnazjalnej.

РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ У ХАРКІВСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ НАПРИКІНЦІ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

Лариса Таран

Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри олімпійського і професійного спорту Харківської державної академії фізичної культури, taranlarisa11@gmail.com

Вступ. Наприкінці XIX століття у багатьох країнах бурхливо почав розвиватись спорт, чому сприяли певні умови. Поступово окремі види спорту набувають популярності і в Російській імперії, до складу якої відносилась Харківська губернія. Сприяли становленню та розвитку спорту у багатьох випадках іноземні спеціалісти. Це обумовлено відсутністю у країні спеціальних закладів для підготовки фахівців відповідного профілю. Основою для розвитку фізичної культури та спорту за тих часів стають навчальні заклади та спортивні товариства.

Одними із перших на Харківщині починають діяти Харківське товариство велосипедистів-аматорів (1887 р.), Харківське 1-ше Гімнастичне Товариство (1894 р.), Харківське Гімнастичне Товариство «Сокіл» (1907 р.) та інші.

Методи дослідження. Аналіз і узагальнення даних наукової літератури, проблемно-пошуковий, історичний та логічний методи.

Результати дослідження. Харківське 1-ше Гімнастичне Товариство створено у 1894 році на базі гуртка любителів гімнастики з метою – сприяти «...цѣлям физическаго развитія нашего юношества и поддержания здоровья среди населения г. Харькова». Серед засновників причетних до його існування можна назвати прізвища «...Г.г. Гельферихъ, Тофферъ, Мейеръ и другіе...». Головним викладачем, або гимназіархом Товариства, був Микола Федорович Вільгальм.

До основних джерел прибутків Товариства відносяться наступні: внески дійсних членів, відвідувачів, пожертвування Товариству тощо. Найбільші пожертвування поступали від почесного члена товариства Максимиліана Христіановича Гельферихъ.

У звіті Товариства за 1909 рік представлено розклад або план занять для різних груп, які входили до його складу. Згідно до розкладу лише дійсні члени могли займатися щодня по дві години. Для інших груп відвідувачів на тиждень планувалось два заняття з різною тривалістю: дорослі відвідувачі (чоловіки) займались протягом двох годин, дами та дівиці мали півтори години, а діти обох статей – одну годину.

Серед загальної кількості відвідувачів – 6279 осіб у 1896 році, найбільшу чисельність склали дорослі відвідувачі – 73 %, дійсні члени товариства – 17 % та дами – 10 %. У 1900 році Товариством було організовано дитячі ігри. Відповідно кількість дітей склала 8% від загальної кількості 5416 осіб.

Товариство розвивало поряд із гімнастикою такі види спорту як фехтування, важку атлетику, боротьбу та бокс.

Форми організації занять, які застосовувались у Товаристві щодо розвитку та розповсюдження фізичної культури і спорту: гімнастичні вечори (тренувальні заняття), дитячі ігри, загородні прогулянки, публічні літні змагання, змагання в цирку Муссури, змагання на призи «за гімнастику», «за атлетику», «за боротьбу».

Методичною базою для підвищення кваліфікації викладацько-тренерського складу слугували «...два журнала, посвященные гимнастикѣ и спорту: Turner-Zeitung и Athleten-Zeitung», які отримувало товариство. Наочно були представлені різноманітні гімнастичні вправи у вигляді «19 таблиць рисунковъ».

Висновки. Діяльність Харківського 1-го Гімнастичного Товариства сприяла становленню на території губернії наприкінці XIX – початку XX ст. таких видів спорту як гімнастика, фехтування, боротьба, атлетика та інших; розвитку різних форм організації тренувальних занять та спортивних свят, проведенню змагань, залученню до регулярних занять різних верств населення, у тому числі жінок та дітей. Функціонування Товариства стало можливим завдяки внесків дійсних членів, відвідувачів, пожертвувань.

ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ СОКІЛЬСТВА В АРХІВОСХОВИЩАХ УКРАЇНИ

Юрій Тимошенко

Доктор історичних наук, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету фізичного виховання і спорту України

Вступ. Сокільські організації, що виникають у середовищі української еміграції впродовж 1920–30-х років, ведуть свій початок від 11 лютого 1894 р., коли у Львові постає перше українське гімнастичне (руханкове) товариство «Сокіл», очільником якого став Василь Нагірний. Питання розширення товариства, популяризації сокільської ідеї в середовищі галицьких українців просувалися досить тяжко, але після першого виступу українських соколів у Львові в квітні 1901 р. українське громадянство звернуло увагу на цей рух. У 1902 р. у рамках товариства створили жіночий відділ, який очолив Альфред Будзиновський. У цей же час виникають перші філії львівського «Сокола» поза межами міста, а сам він перетворюється на керівну структуру – «Сокіл-Батько» (надалі – С.-Б.). Часи найбільшого розквіту українських сокільських організацій припадають на період головування надзвичайно активного й енергійного професора Івана Боберського (1908–1918 рр.).

Результати дослідження. Українське сокільство за межами своєї батьківщини починає власну історію з 1922 р. у Чехословацькій Республіці (надалі – ЧСР), яка стала домівкою тисячам українських політичних емігрантів. Свою діяльність соколи безперешкодно вели до початку окупації ЧСР нацистами, після чого саморозпустилися. Переважна більшість їх документів зберігалася у Музеї визвольної боротьби та Українському історичному кабінеті у Празі. По закінченні II Світової війни значна їх частина була «передана в дар» (власне вивезена) до УРСР і (те, що не було знищено) розміщена в кількох архівах. Нині переважна більшість їх знаходиться у сховищах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) і Центральному державному архіві громадських об'єднань України (ЦДАГО України).

У ЦДАГО це колекція документів «Український музей в Празі» (фонд 269). Серед них зверну увагу на листи теоретика українського фізкультурного руху І.Боберського (спр. 1024). Водночас, там таки зібрані важливі документи, які унаочнюють сокільську чинність у ЧСР міжвоєнної доби: діяльність окремих товариств у Празі, Подебрадах, Ліберці, Брно; дві спроби їх об'єднання в Союз; взаємини між товариствами на еміграції тощо. Хоча матеріалів відносно не багато (спр. 1002, 1005–1008, 1010, 1011, 1013, 1016, 1020–1022, 1024–1025, 1031–1033) вони досить змістовно відбивають українську сокільську діяльність впродовж 1920-1930-х років.

У ЦДАВО історію українського сокільства за кордоном знаходимо у фондах: 4361 – Руханкове товариство «Український сокіл» у Подебрадах, 4374 – Руханкове товариство «Січ» в Подебрадах, 4360 – Союз Українського Сокільства за кордоном (СУСЗАК). На перший погляд в указаному архіві більше «цікавих» фондів, вони поступаються вказаному вище 269 своїм змістовим наповненням. Матеріали фонду 4361 відносно змістовно представлено сокільське життя упродовж 1920-х рр., натомість наступне десятиліття окреслено досить спорадично. Матеріали до історії руханкового товариства «Січ» у Подебрадах чи СУСЗАК дуже бідні на інформацію. Скажімо, в останньому фонді аж 11 справ, але він не настільки повно відбиває діяльність українського сокільства за кордоном, як ф. 269 ЦДАГО України.

Висновки. Вказаний перелік архівних джерел не є конечним. Автор лише на порозі цікавої наукової роботи. Тому допитливі науковці, не зважаючи на вказані проблеми, мають усі можливості суттєво розширити і доповнити представлений аналіз архівних джерел не лише іншими архівосховищами України, але й інших країн, де українці творили своє фізкультурне життя.

WYCHOWANIE FIZYCZNE I SPORT W OBOZACH DLA INTERNOWANEJ LUDNOŚCI UKRAIŃSKIEJ NA TERENIE WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W LATACH 1920–1939

Julian Jaroszewski

Dr, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie, Wydział Kultury Fizycznej i Ochrony Zdrowia, julius100@wp.pl

Wstęp. Po zawieszeniu broni między Polską a Rosją w październiku 1920 r., żołnierze oddziałów Ukraińskiej Republiki Ludowej, którzy przekraczali granicę Polski, byli rozbrajani, a następnie osadzani w obozach dla internowanych na terenie Polski. W 1921 r. do obozów na terenie województwa łódzkiego, w Kaliszu-Szczypiornie, Piotrkowie Tryb. i Strzałkowie, skierowano ponad 15 tys. osób. Obozy te funkcjonowały do 1924 r. Po ich likwidacji byli ukraińscy żołnierze musieli opuścić terytorium Polski lub jako emigranci polityczni uzyskiwali prawo pobytu. Część z tych, którzy pozostali zamieszkała w Kaliszu w tzw. Stolicy Ukraińskiej.

Metody i problemy badawcze. W badaniach zastosowano analizę źródeł historycznych metodą indukcji, dedukcji oraz syntezy. Postawiono następujące problemy badawcze:

1. Jakie formy aktywności fizycznej podejmowała ludność ukraińska w obozach dla internowanych?
2. Jak wyglądały kontakty sportowe internowanych Ukraińców z ludnością polską?

Materiał źródłowy stanowią źródła archiwalne, prasowe oraz literatura odnosząca się do zagadnienia pobytu internowanych Ukraińców w Polsce.

Wyniki i wnioski. Od 1920 roku do obozów dla internowanych na terenie województwa łódzkiego (Kalisz-Szczypiorno, Strzałkowo, Piotrków Trybunalski) przybywali wraz z rodzinami żołnierze Ukraińskiej Republiki Ludowej. W trudnych warunkach bytowych rozwinęli szeroką działalność kulturalno-oświatową oraz sportową. Ukraińskie dzieci chodziły do ukraińskich i polskich szkół, w programach których realizowano zajęcia wychowania fizycznego. Powstały również kluby sportowe, których działalność wspomagała amerykańska YMCA, a ich członkowie rozgrywali spotkania towarzyskie z zespołami polskimi. Zachowane materiały archiwalne nie potwierdzają uczestnictwa drużyn ukraińskich w rozgrywkach organizowanych przez związki sportowe.

Секція 5

Становлення і розвиток професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту

СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ У СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Алла Альошина¹, Олександр Бичук², Ігор Бичук³, Сергій Козіброцький⁴

¹ Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри СМТР Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, aleshina1012@gmail.com

² Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, декан факультету фізичної культури, спорту та здоров'я Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

³ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри СМТР Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

⁴ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри ТФВФР Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Вступ. Сьогодні в Україні існує міцна, науково обґрунтована інфраструктура підготовки висококваліфікованих фахівців фізичної культури і спорту. Вона охоплює підготовку фахівців усіх рівнів – від молодших спеціалістів, бакалаврів та магістрів до кандидатів та докторів наук, докторів філософії. Інформатизація суспільства, розвиток науки і техніки ставлять нові вимоги до підготовки фахівців даної галузі, що призводить до появи різних спеціальностей, спеціалізацій та освітніх програм.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація.

Результати дослідження. У 1969 р. у Луцькому педагогічному інституті відкрито факультет фізичної культури. На перший курс було зараховано 50 абітурієнтів, підготовка яких здійснювалась згідно навчальних планів, що включали блок соціально-гуманітарних дисциплін та блок фундаментальних дисциплін. Практичні дисципліни (гімнастика, легка атлетика, спортивні ігри та ін.) вивчались протягом чотирьох років, студенти також проходили практику у школах та табірні збори у таборі «Гарт». По завершенню навчання випускники отримували кваліфікацію «вчитель фізичної культури».

Згодом навчальні плани зазнають суттєвих змін, оскільки Міністерством освіти і науки України розроблено рекомендації щодо переліку необхідних дисциплін з різних напрямків підготовки, зростає кількість предметів. У галузі «Фізична культура і спорт» з'являються три спеціальності: фізичне виховання, фізична реабілітація, олімпійський та професійний спорт.

Запровадження ступеневої освіти зумовлює появу освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр, спеціаліст, магістр, а також внутрішніх спеціалізацій. Навчальні плани формуються із застосуванням кредитно-модульної системи. Кількість годин для вивчення предметів визначається кредитами, які з плином часу зменшуються (54 год, 36 год, 30 год). Водночас змінюється і система оцінювання знань студентів з п'ятибальної на 100-бальну.

Комп'ютеризація навчального процесу дозволяє застосовувати для оцінювання знань студентів комп'ютерне тестування. Також розробляються дистанційні курси (MOODL) для вивчення окремих дисциплін, що дозволяє студентам отримувати більший обсяг інформації.

Протягом останнього часу Міністерством освіти і науки України розроблено галузеві стандарти підготовки фахівців фізичної культури і спорту, які передбачають наявність у студентів по завершенню навчання необхідних компетенцій. Так підготовка вище зазначених фахівців здійснюється за освітніми ступенями бакалавр та магістр, у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальностями 014 «Середня освіта», освітньо-професійною програмою «Фізична культура (кваліфікація вчитель)» та 017 «Фізична культура і спорт», освітньо-професійною програмою «Фізична культура і спорт (кваліфікація тренер)».

Висновки. Висока професійна майстерність – головний критерій сучасних вимог до фахівців фізичної культури і спорту, оскільки саме вони виконують одну з найважливіших функцій – збереження і зміцнення здоров'я людей.

ІСТОРІЯ БІЛЬЯРДНОГО СПОРТУ ОСВІТЯН УКРАЇНИ

Олександр Безносюк¹, Вікторія Нагорна², Олександр Сінякевич³

¹Кандидат педагогічних наук, професор, суддя міжнародної категорії з більярду, alexbeznosyuk57@gmail.com

²Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, заслужений тренер України, суддя міжнародної категорії з більярду, національний тренер збірної України з більярду;

³Національний тренер збірної України з більярду

Вступ. Як відомо більярд - це не тільки спорт, змагання, але і в якійсь мірі спосіб життя, а також можливість доброго душевного відпочинку після роботи або просто спосіб розслабитися в компанії друзів. Цілком природно, що з цим видом спорту пов'язано безліч легенд та історій.

Результати дослідження. Історія гри в більярд бере свій початок у Франції у XV ст. Перша письмова згадка про більярд стосується французького короля Луї XI. Його захопленість грою спонукала до того, що у 1470 р. він придбав власний більярдний стіл. У другій половині XVII ст. більярд був вже достатньо відомим і згадувався у творі Вільяма Шекспіра «Антоній і Клеопатра». Термін «більярд» походить від французького слова «bille», що означає «куля». Грою в більярд захоплювалися люди різних професій, але в першу чергу ця гра цікавила творчих людей. Тому багато художників, журналістів, письменників стали знаменитими не лише своїми картинами, статтями, книгами, але і грою в більярд. Серед відомих людей, які прославилися своєю майстерною грою в більярд, слід згадати Анатолія Лемана і Марка Твена. Американський письменник, в свою чергу, написав лише кілька рядків про більярд, а ось Анатолій Леман видав цілу книгу, яку присвятив цій грі. Не оминули тему більярду і такі знамениті художники як Ван Гог, Ілля Глазунов, Сальвадор Далі, Пабло Пікассо та ін. Але не на всіх полотнах майстрів гра представлена у звичному для нас вигляді. До сьогодні знавці сперечаються про те, що на картині Пікассо «Дівчинка на кулі» зображений більярдний шар, земна куля чи просто геометрична форма кулі. Палким прихильником більярду визнавався Ван Гог. І можливо без більярду не було б шедевра «Нічне кафе в Арле» (Мадам Жину), а також і багатьох інших його картин. Незаперечним є факт, що картина Луї-Леопольд Бойлі «Гра в більярд» також визнана шедевром. У таких залах обговорювалася політичне та громадське життя, вони ставали своєрідними клубами, в які було не так і складно потрапити. XIX ст. позначилось розвитком емансипації і в більярд все більше стали грати жінки, що й зображено на картині. Під час написання картини (1807 р.), на думку істориків, Франсуа Менго винайшов наклейку для кия.

Історія більярду продовжується і в наші дні. У Національному університеті фізичного виховання і спорту України (1998 р.) за ініціативи ректора Платонова В.М. почали готувати тренерів з більярду. Для організації та здійснення цієї роботи був запрошений президент Міжнародної асоціації пулу, спортивний директор Європейської федерації лузного більярду, відомий фахівець Йорген Сендман (Швеція). У 2000 р. в університеті відбувся перший випуск тренерів з більярдного спорту. У серпні 2000 р. на базі цього ж університету було проведено юнацький чемпіонат Європи та у жовтні 2011-го Чемпіонат світу з більярду. 14 лютого 2003 р. в стінах Національного Авіаційного Університету відкрив свої двері більярдний клуб «Авіатор». Саме з відкриття цього клубу бере звіт початок розвитку більярду серед студентства столиці. У 2009 р. створена Асоціація більярду Київського національного університету імені Тараса Шевченка, президентом якої є ректор університету академік Л. В. Губерський. Протягом 10 років проведено більше 50 турнірів та матчевих зустрічей КНУ з колегами НУФВСУ та НАУ.

З 2016 р. розпочалися Чемпіонати України серед науковців, з 2017-го – серед студентів, з 2019 р. – серед школярів. Знатною подією для освітянської спільноти стало відкриття у 2019 р. більярдного клубу в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка завдяки ректору В. О. Оніщенку.

Висновки. В основу збірної України склали студенти. Так, чемпіонами світу з піраміди ставали студенти Я. В. Тарновецький (двічі), Є. О. Новосад та М. О. Пудовкіна, Чемпіонами Європи з пулу В. І. Пацура та К. І. Половінчук. Багато Чемпіонів світу серед юніорів вийшло з освітянських терен України.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОЮ АКТИВНІСТЮ ДОШКІЛЬНИКІВ

Ірина Біланюк¹, Геннадій Єдинак², Леся Галаманжук³

¹ *Магістрант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка astralesg@gmail.com*

² *Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, uedinak.g.a@gmail.com*

³ *Доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

Вступ. Однією з найбільш важливих функцій дошкільного вихователя є управління фізичною активністю дітей. Так, для організації фізичної активності останніх використовується дуже велика кількість форм, зокрема в закладі дошкільної освіти. Інше підтвердження важливості полягає у тому, що розвиток моторної функції та пов'язаних із нею якостей, властивостей, здібностей і спроможностей не відбувається ніяким іншим засобом, окрім фізичної активності. На сучасному етапі моторну функцію розглядають як одну з визначальних в оптимальному розвитку дитини у дошкільному періоді. Ураховуючи зазначене, проблема дошкільної педагогіки щодо якісного та у зв'язку з цим ефективного управління фізичною активністю дітей дотепер залишається актуальною.

Для розв'язання визначеної проблеми провели наукове дослідження. Воно передбачало використання адекватних методів дослідження. Провідними були **методи**, що входять до складу загальнонаукових, а саме аналіз, синтез, системний.

Результати дослідження. Одержані результати свідчили, що перспективною ідеєю в забезпеченні ефективного управління фізичною активністю дошкільників, є надання їй змісту превентивного характеру. Деякими з основних виконавчих операцій, які майбутній вихователь повинен виконувати у визначеній послідовності, є: ускладнення з кожним новим роком життя змісту основних рухів, якими оволодіває дитина; розширення складу й ускладнення змісту вправ для розвитку функціональних можливостей, фізичних якостей; формування елементарних знань дітей у питаннях фізичної активності. Водночас, на початку нового навчального року при підготовці до занять фізичною активністю вихователь повинен: визначити необхіднеобладнання; форми активності, під час яких діти будуть оволодівати основними рухами за допомогою інноваційної методики; створити взаємодію з батьками дітей для кращого вирішення поставлених завдань; використати обраний критерій для формування однорідних вибірок і забезпечення так персоніфікованого й інтегративного підходів до кожної дити. В організаційному аспекті деякими з основних виконавчих операцій передбачають: визначення місця кожної з форм фізичної активності щоденно протягом навчальних тижнів; додержання правил гігієни приміщень, одягу і взуття дітей для занять фізичною активністю; оптимальну організацію діяльності дітей на кожному занятті; врахування особливостей кожної вибірки, сформованих за визначеним критерієм; проведення гігієнічних процедур після завершення заняття.

Висновки. Отже, за інформацією літературних джерел, на підставі власного практичного досвіду та одержаних емпіричних даних визначено виконавчі операції, які вихователь повинен виконувати у встановленій послідовності для забезпечення ефективного управління фізичною активністю дітей дошкільного віку. Подальші дослідження необхідно спрямувати на перевірку ефективності запропонованих виконавчих операцій у вирішенні поставлених завдань.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ФІТНЕСУ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Людмила Ващук¹, Венера Кренделєва², Світлана Калитка³

¹ Кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, lady.vashuk@gmail.com

² Старший викладач кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

³ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, sv-kalitka@ukr.net

Вступ. У зарубіжних країнах (США, європейські країни, Японія та інші) склалася система підготовки та сертифікації фахівців з фітнесу, тісно пов'язана з технологією оздоровчої роботи. Порівняльний аналіз співвідношення зарубіжних та вітчизняних фахівців вказує на значне кількісне перебільшення різних професій у зарубіжних країнах, що пояснюється вищим рівнем розвитку сфери надання фізкультурно-оздоровчих послуг порівняно з практикою в Україні. Так у США нараховується понад 250 організацій – федерацій, асоціацій, компаній, які поза державною системою освіти проводять підготовку фахівців, нерозривно пов'язану з технологією надання фітнес-послуг. Розвиток фітнесу в країні Сонця здійснюється у рамках національної програми «Здорова Японія – 21-й вік» («Healthy Japan – 21»), що передбачає не тільки збільшення числа тих, хто займається руховою активністю, але й створює організаційно-методичні умови для підготовки фахівців фізкультурно-оздоровчого профілю.

Методи дослідження: аналіз наукової та методичної літератури, порівняльна характеристика розвитку та становлення підготовки фахівців з фітнесу зарубіжних країн.

Результати дослідження. Провідне місце у системі розвитку та становлення підготовки фахівців з оздоровчого фітнесу в зарубіжних країнах посідають США. Понад 30 років тому в галузі фізичного виховання були сформовані альтернативні сертифікаційні програми професійної підготовки фахівців з фітнесу. Причиною цього стали тенденції у соціальному житті, демографічні зміни та вплив засобів масової інформації, спрямовані на формування здорового способу життя нації. За даними американських фахівців існує близько 70 назв факультетів – рухової активності, спортивних наук, кінезіології, фітнесу, відпочинку, зміцнення здоров'я, фізичної працездатності та багатьох інших, котрі замінили колишню назву – фізичне виховання. У Фінляндії, що утримує незаперечне лідерство на європейському континенті за кількістю населення, котре займається різними видами рухової активності, Факультет спорту та здоров'я Університету Ювяскюля є на сьогодні єдиним національним та значущим міжнародним центром досліджень та підготовки спортивних кадрів університетського рівня. В Японії розташована штаб-квартира ICPAFR (International Council for Physical Activity and Fitness Research) – Міжнародної Ради досліджень рухової активності та фізичної підготовленості. Ця організація займається розробкою та стандартизацією тестів з оцінки фізичної підготовленості, що є одним з найважливіших елементів професійної діяльності фахівців з фітнесу.

Висновки. Аналіз та вивчення літературних джерел з розвитку та становлення підготовки зарубіжних фахівців з фітнесу сприяє появи та вдосконаленні підготовки вітчизняних фахівців. Абсолютно новими для вітчизняної практики є професії фахівців з фітнес-тестування, що не тільки оцінюють рівень здоров'я та фізичної підготовленості клієнтів фітнес-клубів, але й рекомендують їм ті або інші фітнес-програми та супроводжують клієнтів протягом усього періоду занять, постійно вносять корективи як у хід фізкультурно-оздоровчого процесу, так і в складові компоненти здорового способу життя (харчування, боротьба зі стресами та ін.). Перераховані професії починають стрімко з'являтися у вітчизняній практиці фітнес-послуг. Це в основному пов'язано зі встановленням контактів з міжнародними фізкультурно-оздоровчими організаціями, проведенням освітніх семінарів та фітнес-конвенцій компаніями: «REEBOK», «NIKE», «Планета фітнес» та іншими, що стимулює процес створення фітнес-центрів, котрі працюють за сучасною зарубіжною технологією.

HISTORICAL TIES MARTIAL ARTS AND HUMAN HEALTH

Jacek Wasik

Dr hab., Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii, Uniwersytet im. Jana Długosza w Częstochowie, j.wasik@ujd.edu.pl

One of the manifestations of physical activity are martial arts. Modern research also concerns the problem of treating martial arts not only as a means of self defence, sport or how one spends their free time, but also as a therapy. Therapy through traditional martial arts can help treat many medical disorders. It was acclaimed that participation in the traditional martial arts promotes mental health. It was noted that the sense of self-worth and self-esteem of competence is directly related to the time spent doing training. Current studies show that the traditional martial arts are largely effective, complementary strategy of medical care and rehabilitation of chronic diseases. By watching yet another MMA event on the TV, seeing players' faces being hit and blood flowing on their bodies, it is worth to be aware that it's just a spectacular event. The everyday life of people concerned with martial arts is different. Often times they undertake these exercises to improve their physical fitness and the quality of life. It is followed by taking responsibility for their health and not giving it exclusively to the doctor. This results in an active and rational fight against any disease.

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ АНАЛІЗУВАТИ ФІЗИЧНИЙ СТАН 6-РІЧНИХ ДІТЕЙ

Анастасія Горянчук¹, Леся Галаманжук², Геннадій Єдинак³

¹ Магістрант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, astralesg@gmail.com

² Доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

³ Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Вступ. Одним із важливих завдань дошкільної освіти є превенція негативного впливу навчального середовища на організм дитини взагалі та показники фізичного стану зокрема. При цьому, на сучасному етапі під фізичним станом розуміють характеристику особистості індивіда, стану здоров'я, статури і конституції, функціональних можливостей організму, фізичних працездатності й підготовленості. У зв'язку із важливістю такої характеристики виникає проблема формування вмінь майбутнього вихователя здійснювати її діагностику та інтерпретацію даних. Водночас, дотепер недостатньо даних про показники фізичного стану дітей, передусім 6-річних, які восени розпочинають навчання у початковій школі. Це свідчить про актуальність виокремленої наукової проблеми та необхідність проведення дослідження в означеному напрямі.

Під час дослідження використали комплекс адекватних **методів дослідження**: із педагогічних – педагогічне тестування показників фізичної підготовленості; із медико-біологічних – антропометрію, спірометрію, динамометрію, пульсометрію, соматоскопію, соматометрію, сфігмоманометрію, степергометрію; математичної статистики. Під час першого року навчання 6-річних дітей у початковій школі вивчали показники їхнього фізичного стану. Досліджуваними, котрі взяли участь в констатувальному експерименті, були 58 дівчаток та 55 хлопчиків.

Результати. Проведеним дослідженням встановили, що наприкінці навчального року значення засвідчували недостатню ефективність фізичного виховання у покращенні досліджуваних показників 6-річних першокласників. Так, кількість захворювань у дівчаток $4,8 \pm 0,2$, хлопчиків $5,3 \pm 0,2$ рази, а загальна кількість пропущених днів – відповідно у межах 15–24 і 16–26, що відповідає низькому рівню соматичного здоров'я. Не відбулося зміни функціональних показників, за винятком ЖСЛ дівчаток, що збільшилася на 6,7 % ($p < 0,01$); ЧСС у випадку дії фізичного навантаження у дівчаток та хлопчиків була нижчою від норми, в останніх додатково і розвиток м'язової системи. У всіх не змінився низький рівень фізичної працездатності (у дівчаток ІР 17,4 у. о., в хлопчиків – 18,3 у. о. при мінімально необхідному у межах 6–9,9 (середній рівень). Фізичні якості, хоча і покращилися, проте розвиток більшості залишався на вихідному рівні, а саме в межах середнього.

Висновки. Отже, чинний зміст фізичного виховання є недостатньо ефективним у позитивній зміні показників фізичного стану 6-річних першокласників. У майбутніх вихователів необхідно сформувати вміння застосовувати методи, що дозволяють визначити показники фізичного стану дітей, зокрема використані у дослідженні медико-біологічні, педагогічні та методи математичної статистики. Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення інших функціональних та психофізіологічних характеристик у 6-річних дітей, які розпочали навчання в початковій школі, для пошуку ефективних способів підтримання їх розумової працездатності на високому рівні без шкоди здоров'ю, використовуючи для цього форми, засоби і методи фізичного виховання.

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ КОНТРОЛЮВАТИ СТАН СФОРМОВАНOSTІ НАВИЧОК ДІТЕЙ В ОСНОВНИХ РУХАХ

Юлія Доротюк¹, Леся Галаманжук², Геннадій Єдинак³

¹ *Магістрант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;*

² *Доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;*

³ *Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, yedinak.g.a@gmail.com*

Вступ. Сформованість навичок у основних рухах є одним із провідних завдань освітньої лінії «Фізичний розвиток», що визначені програмою розвитку дитини у дошкільний період. У зв'язку з цим визначення стану сформованості таких навичок розглядається як один із визначальних критеріїв оцінювання професійної діяльності інструктора з фізичної культури та вихователя закладу дошкільної освіти. Тому питання підготовки таких майбутніх фахівців до здійснення діяльності з формування знань, умінь і навичок навчати дітей основних рухів повинно займати чільне місце у загальній системі професійного становлення майбутніх дошкільних педагогів під час навчання в закладі вищої освіти. З огляду на зазначене, актуальність обраної теми не викликає сумнівів, а значить потребує досліджень. Один із можливих напрямів може бути такий, що дозволяє встановити стан, у якому знаходиться розв'язання завдання з формування у дітей навичок в основних рухах.

У межах розв'язання означеної проблеми провели дослідження, що передбачало використання комплексу адекватних **методів**. Провідними тут були методи педагогічного спостереження, педагогічного тестування і математичної статистики. Досліджуваними були ті самі 54 дівчинки та 47 хлопчиків, яким із початком дослідження виповнилося три роки, а наприкінці – шість.

Результати. Одержані результати свідчили, що у період 3-6 років сформованість навичок в основних рухах, визначених чинним змістом програми для закладу дошкільної освіти, у дівчаток і хлопчиків знаходиться на нижчому від необхідного рівні. Водночас у дівчаток і хлопчиків було виявлено особливість розвитку моторної функції, що є визначальною у здійсненні основних рухів. Вона полягає у розбіжності основних рухів, у яких в дівчаток і хлопчиків однакового віку сформовано рухові навички. Так, впродовж 4–5 років життя у певних основних рухах навичка сформована у хлопчиків, тоді як в інших основних рухах із переліку програми, – у дівчаток. Упродовж 6 року результат інший: у половині всіх визначених основних рухах навичка сформована як у дівчаток, так і у хлопчиків, у іншій половині – тільки в дівчаток.

Висновки. Отже, стан сформованості рухових навичок в основних рухах у період 3–6 років відрізняється в дівчаток і хлопчиків. Це зумовлює необхідність урахувати одержані дані під час оцінювання стану сформованості навичок в основних рухах у дівчаток і хлопчиків. Також одержані дані свідчать про необхідність їх урахування на заняттях фізичними вправами під час формування у дітей навичок в основних рухах. У зв'язку з цим важливим є розроблення методики, що враховує виявлені особливості, та включення її у зміст підготовки майбутніх дошкільних педагогів. Подальші дослідження в означеному напрямі повинні передбачати більш детальне вивчення виявлених особливостей, зокрема при врахуванні в дівчаток і хлопчиків певного віку періоду 3–6 років спрямованості рухової асиметрії рук.

ПСИХОСОМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Наталя Євдокимова

Доктор психологічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної діяльності, ПЗВО «Міжнародного класичного університету імені Пуліпа Орлика», yevdokymova@ukr.net

Вступ. Становлення особистості фахівця з фізичної культури і спорту як суб'єкта професійної діяльності нерозривно пов'язано з його психосоматичною компетентністю.

Виходячи з того, що особистість виступає психосоматичною єдністю (Дж. Піракос), а її основою є тіло, тілесно-почуттєвий досвід розглядається нами як фундамент психічного розвитку особистості майбутнього фахівця. Дослідження тілесних відчуттів і станів, робота з ними, осягнення переживань людини – включення проблем тілесності у розвивально-психологічний контекст професійної підготовки, формує особистість професіонала у галузі фізичної культури і спорту.

Методи дослідження: аналіз, осмислення, узагальнення і систематизація основних положень теоретико-методологічних підходів до дослідження компетентності людини у процесі професійної підготовки; теоретичне моделювання та проектування.

Результати дослідження. Базисом формування психосоматичної компетентності є тілесно-почуттєвий досвід, котрий підтримує цілісність організму, що базується на саногенному (оздоровлюючому) мисленні фахівця. Це допомагає йому вербалізувати та рефлексувати переживання й емоційні стани, що піддаються конструктивній зміні через: 1) встановлення конгруентності з самим собою; 2) усвідомлення психосоматичної природи власних проблем; 3) визначення специфіки дизонтогенези (відхилення індивідуального розвитку); 4) фіксування і концентрація уваги на внутрішніх відчуттях; 5) використання образних порівнянь, метафор й аналогій при характеристиці тіла; 6) аналіз тілесного досвіду; 7) зниження напруги й емоційного дискомфорту; 8) вироблення позитивного й адекватного ставлення до тіла; 9) застосування технік тілесно-психологічної саморегуляції; 10) пошук ресурсів (тренування, релаксація тощо); 11) рефлексивний аналіз психосоматичних патернів поведінки; 12) вироблення адекватних психосоматичних патернів поведінки.

Формування психосоматичної компетентності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту у процесі професійної підготовки проходить низку стадій. I стадія – пізнавальна – передбачає пізнання свого тіла й особливостей його функціонування, осягнення зв'язку між психічними і фізіологічними процесами. II стадія – емоційна – фіксація прояву реальних «живих» емоцій, вивільнення витиснених і подавлених емоцій, їхня соціально допустима каналізація, перевірка якості й екологічності нового стану. III стадія – ціннісно-смилова – усвідомлення цінності власного тіла, його прийняття, робота з «почуттєвою тканиною» (у розумінні О. М. Леонтєва), змістом котрої є особистісні суб'єктивні смисляк результат оцінки тілесного досвіду. IV стадія – каузальна – розкриття захисних функцій свідомості, що блокують усвідомлення психічних процесів, набуття здатності бачити у тілі причину і наслідок подій свого внутрішнього і зовнішнього простору. V стадія – регуляційна – навчання технікам тілесно-психологічної саморегуляції та їхньому застосуванню на практиці, набуття навички по їхньому застосуванню, трансформація цієї навички у звичку. VI стадія – рефлексивна – ретроспективна рефлексія тілесного досвіду, психосоматичних поведінкових патернів, проспективна рефлексія тілесних можливостей і потенціалів, зміна мисленневої структури, набуття нею саногенної спрямованості. VII стадія – «заземлення» (у розумінні А. Лоуена) – набуття здатності твердо стояти на ногах у фізичному сенсі, поява відчуття опори, а також метафора фрейдівського «принципу реальності», що забезпечує життєстійкість і можливість безперервного розвитку, як особистісного, так і професійного.

Висновки. Особистість виступає психосоматичною єдністю, а її основою є тіло. Тілесно-почуттєвий досвід особистості – фундамент її психічного розвитку і самопізнання. Пізнання свого тіла й особливостей його функціонування безпосередньо пов'язане з розвитком психосоматичної компетентності. Психосоматична компетентність – це конгруентна система здатностей фахівця вирішувати професійні задачі, покладаючись на свій тілесно-почуттєвий досвід, особистісні суб'єктивні смисли, ціннісні переживання, володіння техніками тілесно-психологічної саморегуляції, відтворення психосоматичних патернів, їхню рефлексію.

ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ПРО ПІДХОДИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ ЗМІСТУ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ІЗ ОЗДОРОВЧОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ

Інна Комар¹, Леся Галаманжук², Геннадій Єдинак³

¹ *Магістрант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;*

² *Доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;*

³ *Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, yedinak.g.a@gmail.com*

Вступ. Важливим в успішному вирішенні завдань освітньої лінії «фізичний розвиток» змісту чинної програми розвитку дітей у дошкільний період є наявність науково обґрунтованих методичних підходів до формування змісту фізичної активності, що враховує необхідність забезпечити їй оздоровчу спрямованість. Актуалізується така проблема орієнтуванням фізичної активності на врахування положень інтегративного та персоніфікованого методичних підходів, що розглядаються як перспективні у поліпшенні результативності цього педагогічного процесу. Рекомендації дослідників повинні бути адресовані, насамперед дітям дошкільного віку та які є учнями початкової школи.

У межах розв'язання виокремленої наукової проблеми провели дослідження із застосуванням адекватних **методів дослідження**. Провідними були загальнонаукові методи, а саме аналіз, синтез, системний.

Результати засвідчили, що на сучасному етапі одним із перспективних напрямів реалізації інтегративного та персоніфікованого підходів є використання як критерію для формування однорідних вибірок ознак, які називають «генетичними маркерами». Основна особливість останніх – вони є стабільними, хоча і різного ступеня, а саме абсолютної та умовні. Абсолютні маркери не змінюються від народження і протягом усього життя, а деякими з них є: серологічні чинники, смакове сприйняття фенілтіанокарбаміду, показники дерматогліфіки, одонтогліфіки, а також групи крові, хромосомний набір, деякі інші характеристики. Умовні маркери відзначаються тим, що можуть частково змінювати свої характеристики, але відбувається така зміна тільки у певних, визначених спадковістю межах. Деякими з умовних маркерів є: типи темпераменту, вищої нервової діяльності, соматичні типи конституції. Щодо використання генетичних маркерів у практичній діяльності, зокрема для формування однорідних груп під час фізичної активності, то тут відзначаємо таке. Застосування у практиці фізичного виховання абсолютних маркерів на сучасному етапі є складним завданням у аспекті його реалізації. Одна з основних причин – недостатні кількість і якість інформації про особливості вияву функціональних показників у представників різних типологічних груп у певному віці. Щодо застосування типів темпераменту або вищої нервової діяльності, то тут одна з основних причин пов'язана зі складністю для практики фізичного виховання методик їхньої діагностики. Але зовсім іншою є ситуація із застосуванням такого умовного маркера, як соматичний тип конституції або соматотип: процедура діагностики не потребує великої кількості приладів, передбачає нескладні методи, а необхідної інформації значно більше, ніж пов'язаної з іншими зазначеними маркерами. У останньому випадку відзначаємо, що на сучасному етапі накопичено значну кількість науково-методичної інформації щодо особливостей вияву фізичних якостей, морфологічних, функціональних показників, структури фізичної підготовленості, швидкості навчання рухових дій, точності відтворення параметрів руху, реакції на однакові фізичні навантаження, статевого дозрівання представників різних соматотипів. Крім цього, такий генетичний маркер уже тривалий час успішно використовується у спортивній діяльності для вирішення різних за змістом завдань, у тому числі з перспективного прогнозування.

Висновки. Отже, у практиці фізичного виховання дітей сьогодні можна реалізувати інтегративний та персоніфікований підходи. Це можливо у випадку використання, як критерію для формування однорідних вибірок дітей, їхні соматотипи.

ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВИЗНАЧЕННІ РОЗУМОВОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ 6-РІЧНИХ ДІТЕЙ

Наталія Матієшин¹, Геннадій Єдинак², Леся Галаманжук³

¹ Магістрант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, astralesg@gmail.com

² Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, yedinak.g.a@gmail.com

³ Доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Вступ. При визначенні готовності дітей до навчання у початковій школі одним із провідних показників повинен бути стан розумової працездатності. Це зумовлено комплексом причин, одна з визначальних – умови навчального середовища відзначаються дуже високими показниками. Це може зумовити неадекватну адаптацію дитини до наявних параметрів розумової діяльності та перевантаження, наслідком якої є втома і перевтома. Один із результатів таких негативних адаптивних реакцій полягає в погіршенні стану здоров'я, передусім психічного і соматичного, а також зниженні функціональних можливостей, відмінному від оптимального розвитку систем і функцій організму дитини. Ураховуючи зазначене, актуалізується проблема формування знань у майбутнього дошкільного педагога щодо визначення в дітей розумової працездатності для подальшої корекції її стану в аспекті підготовки організму до адекватного сприйняття підвищених параметрів розумової діяльності, якими відзначається навчальне середовище початкової школи. У випадку врахування, крім зазначеного, також інформації про практично повну відсутність даних щодо стану розумової працездатності 6-річних дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, виокремлена наукова проблема є актуальною, а значить потребує проведення досліджень у цьому науковому напрямі.

Методи дослідження. Для одержання необхідних даних провели дослідження, використавши комплекс адекватних методів дослідження. Провідним було психодіагностичне тестування з використанням протоколу «ESAP» (The European Survey on Aging protocol). Протокол рекомендований європейською асоціацією психологів, він пройшов апробацію в 1998–2001 роках у пілотному проекті «EXCELSA-Pilot» в країнах ЄС та Україні. З його допомогою оцінювали розумову працездатність (РП), а саме за одержаними даними про обсяг переробленої зорової інформації (ОПЗІ) та швидкість перероблення цієї інформації (ШПЗІ). До проведеного дослідження було залучено 43 дівчинки та 44 хлопчики.

Результати дослідження. Результати свідчили, що РП дівчаток з понеділка по четвер включно від початку першого і до завершення останнього за розкладом уроків суттєво зростає, але: в понеділок-вівторок і четвер – у першій половині дня за рахунок обох показників, середу – передусім завдяки ОПЗІ, а його позитивна тенденція протягом дня наприкінці забезпечує приріст 14,5 % ($p < 0,05$), тоді як ШПЗІ виявляє тільки тенденцію до покращення (19,2 %, $p > 0,05$). У п'ятницю, після тенденції з позитивної зміни ОПЗІ та ШПЗІ в першій половині дня, у подальшому вони погіршуються на 14,3 і 21,9 % відповідно ($p < 0,05$). РП хлопчиків із понеділка по четвер включно від початку першого і до завершення останнього уроку суттєво зростає, але: в понеділок-вівторок – у першій половині дня, середу – в другій завдяки обом показникам, у четвер – завдяки ШПЗІ, що зросла на 26,1 % ($p < 0,05$), тоді як ОПЗІ – виявила тільки тенденцію до поліпшення (приріст 8,9 %, $p > 0,05$). У п'ятницю ОПЗІ та ШПЗІ виявляли тенденцію до погіршення (11,4 і 6,8 % відповідно; $p > 0,05$), а найвищих значень перший досягав у середу наприкінці навчального дня, другий – у четвер.

Висновки. Отже, зміст підготовки 6-річних дітей до навчання в початковій школі є недостатньо ефективним у аспекті утворення адекватної адаптації до розумової діяльності. Майбутнім дошкільним педагогам необхідно розробити адекватний зміст фізичної активності дітей та здійснювати контроль за станом їх розумової працездатності у дошкільний період.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ОСОБОВОГО СКЛАДУ

Володимир Мельніков¹, Володимир Мисів²

¹ *Магістрант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, tel-80-80@ukr.net*

² *Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

Вступ. Одним із професійних обов'язків офіцера-прикордонника є проведення із особовим складом підпорядкованого підрозділу занять фізичними вправами у визначених формах, а також вирішення інших завдань фізичного виховання, що визначені нормативними документами. Водночас, в Україні відсутні заклади вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців із фізичного виховання саме для армії та інших воєнізованих формувань. У зв'язку із зазначеним актуальності набувають дослідження, спрямовані на підготовку курсантів до вирішення завдань фізичного виховання під час навчання в спеціалізованому закладі вищої освіти.

Методи дослідження. Для проведення дослідження виокремили необхідні методи. Основними з них були педагогічне тестування та математичної статистики. Досліджували 75 курсантів, які навчались в спеціалізованому закладі вищої освіти протягом чотирьох років. Для визначення фізичної підготовленості використовували тести, що дозволяли оцінити такі фізичні якості: крос 1000 м (загальна витривалість); підтягування на високій перекладині (динамічна силова витривалість м'язів-згиначів верхніх кінцівок); біг 100 м (швидкісна витривалість у простих локомоторних діях); згинання-розгинання рук в упорі лежачи (динамічна силова витривалість м'язів-розгиначів верхніх кінцівок); зіскок махом назад наприкінці виконання комплексу гімнастичних вправ на паралельних брусах (координація у нелокомоторних рухах тіла в просторі); зіскок боком з паралельних брусів (координація у вестибулярній стійкості); подолання загальної смуги перешкод (швидкісна витривалість у складнокоординаційній руховій діяльності); прийоми рукопашного бою (координація в атаквальних і захисних діях одноборств).

Результати дослідження. Було встановлено, що на початку навчання більшість курсантів відзначалася найбільш високим розвитком загальної витривалості, динамічної силової витривалості м'язів-згиначів верхніх кінцівок, порівняно з іншими досліджуваними якостями. Під час першого року навчання тільки загальна витривалість відзначалася найбільшим приростом показників. Протягом другого року навчання у тих самих курсантів найкраще розвинутими були динамічна силова витривалість м'язів-згиначів і координація у нелокомоторних рухах тіла в просторі. Протягом третього року навчання виявили найбільш високий рівень розвитку динамічної силової витривалості м'язів-розгиначів верхніх кінцівок та швидкісної витривалості у складнокоординаційній руховій діяльності. Наприкінці навчання відзначили, що протягом останнього року розвиток усіх досліджуваних фізичних якостей залишався на досягнутому раніше рівні.

Висновки. Отже, проведеним дослідженням було встановлено закономірні тенденції та особливості вияву показників фізичної підготовленості майбутніх офіцерів-прикордонників під час навчання в спеціалізованому закладі вищої освіти. Такі дані сприятимуть уточненню теоретичної інформації, а також параметрів і спрямованості розвивальних навантажень, для більш успішної підготовки до професійної діяльності.

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ВИЗНАЧАТИ ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАТУС ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНИЙ ПЕРІОД

Ірина Михайловська¹, Геннадій Єдинак², Леся Галаманжук³

¹ Магістрант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, astralesg@gmail.com

² Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, yedinak.g.a@gmail.com

³ Доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Вступ. Функціональний статус є важливим показником фізичного та загального розвитку дитини у дошкільний період. Зокрема, функціональні характеристики входять до складу всіх методик, що дозволяють діагностувати рівень фізичного розвитку дітей. Водночас, дані про їх функціональний статус є важливою ознакою для розроблення на цій основі ефективного змісту фізичної активності. У зв'язку з цим актуалізуються питання, пов'язані з формуванням у майбутніх дошкільних педагогів знань, умінь і навичок визначати функціональний статус дітей, а також інтерпретувати одержані дані й розробляти з урахуванням останніх високоефективний зміст фізичної активності в аспекті успішного вирішення різних за змістом завдань.

У межах розв'язання означеної проблеми провели дослідження, використавши для цього комплекс адекватних методів дослідження. Провідними тут були **методико-біологічні методи**, зокрема пульсометрія, сфїгмоманометрія, степергометрія. Що стосується контингенту досліджуваних, то ними були ті самі 24 дівчинки та 23 хлопчики, яким із початком констатувального експерименту виповнилося три роки. У цьому експерименті всі ці діти брали участь аж до його завершення.

Результати дослідження. Результати свідчили, що зміна в показниках діяльності серцево-судинної системи хлопчиків і дівчаток від 3 до 6 років дуже подібна: у перших систолічний артеріальний тиск та діастолічний зростають відповідно на 18,4 і 8,6 мм рт. ст., у других – на 22,1 і 7,7 мм рт. ст. Систолічний обсяг крові та його хвилинний обсяг у хлопчиків збільшилися на 52,7 і 37,3 % відповідно, у дівчаток – на 61,6 і 46,9 %. Зниження частоти серцевих скорочень протягом трьох років у хлопчиків склало 6,2 ск.·хв⁻¹, у дівчаток – 7,5 ск.·хв⁻¹, але було тільки тенденцією до позитивної зміни. Щодо загальної фізичної працездатності, то у 6-річних хлопчиків і дівчаток вона практично однакова: результат становить 57,7 та 58,2 у. о відповідно; в обох випадках він засвідчує нижчий від середнього рівень. Реакція серцево-судинної системи свідчить, що переважна більшість має адекватну адаптацію до фізичного навантаження: тільки у 13 % хлопчиків і 10 % дівчаток після трьох хвилин відпочинку частота серцевих скорочень вказувала на неповне відновлення організму після дії фізичного навантаження.

Висновки. Отже, функціональний статус більшості дітей у період 3–6 років свідчить про нормальний перебіг їх фізичного розвитку, але загальна фізична працездатність є нижчою від середнього рівня. Останнє свідчить про недостатню ефективність фізичної активності дітей у аспекті підвищення функціональних можливостей систем, що забезпечують їхню працездатність. Ураховуючи одержані дані, майбутнім дошкільним педагогам необхідно спроектувати програму фізичної активності, котра сприятиме щорічному поліпшенню загальної фізичної працездатності та формуванню функціонального рівня на більш високому рівні розвитку.

СТАН ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ДІВЧАТ

**Віктор Слюсарчук¹, Андрій Мельніков², Геннадій Єдинак³, Леся Галаманжук⁴,
Андрій Заїкін⁵, Олена Ключ⁶**

¹ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка;

² Кандидат педагогічної наук, доцент Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького;

³ Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, yedinak.g.a@gmail.com

⁴ Доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

⁵ Кандидат педагогічних наук, доцент Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

⁶ Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, старший викладач Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Вступ. Одним із важливих завдань професійної діяльності офіцерів є фізичне виховання особового складу. У зв'язку з цим обов'язковою є відповідна підготовка майбутніх офіцерів під час навчання з спеціалізованому закладі вищої освіти, передусім на заняттях із фізичного виховання. Водночас, дотепер практично недослідженою залишається проблема теоретико-методичної підготовленості майбутніх офіцерів Збройних сил України, інших воєнізованих формувань. При цьому, стан такої підготовленості у дівчат – майбутніх офіцерів-прикордонників узагалі не був об'єктом дослідження. Зазначене засвідчує актуальність означеної наукової проблеми та необхідність проведення дослідження в означеному напрямі.

Під час дослідження було використано комплекс адекватних **методів дослідження**: із загально-наукових – аналіз, систематизацію, узагальнення; з педагогічних – констатувальний експеримент; із соціологічних – письмове та усне опитування; математичної статистики. Протягом двох навчальних років під час складання дівчатами – майбутніми офіцерами-прикордонниками випускного іспиту з фізичного виховання визначали стан сформованості у них теоретико-методичної підготовленості. Для одержання необхідних емпіричних даних використовували такий кількісний показник, як оцінка за відповідь на питання екзаменаційного білета. Щодо хлопців – майбутніх офіцерів, які були випускниками спеціалізованого закладу вищої освіти, то тут були використані дані, представлені у своїй статті А. Мельніковим та Л. Рибакком (2016).

Результати дослідження. Проведеним дослідженням встановили, що наприкінці навчання високого рівня (оцінка «відмінно») досягло 23 % дівчат, вищого від середнього рівня (оцінка «добре») – 41,5 %, середнього рівня (оцінка «задовільно») – 35,5 %. При цьому, незадовільних оцінок не виявили, тобто поміж випускниць були відсутні дівчата з нижчим від середнього і низьким рівнями досліджуваного виду професійної підготовленості. Порівнявши одержані дані з тими, які демонстрували хлопці – майбутні офіцери-прикордонники, встановили таке. За кількістю випускників із високим рівнем теоретико-методичної підготовленості розбіжність між дівчатами і хлопцями становила 1,1 %, із вищим від середнього – 7,7 %, середнім – 6,6 %. У двох останніх випадках відзначили, що в дівчат меншою була кількість вищих від середньої оцінок, у зв'язку з цим більшою – кількість середніх оцінок за теоретико-методичну підготовленість.

Висновки. Отже, чинний зміст фізичного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників відзначається значним резервом для підвищення рівня їхньої теоретико-методичної підготовленості під час навчання в спеціалізованому закладі вищої освіти. Причому це однаковою мірою актуально для фізичного виховання як дівчат, так і хлопців – майбутніх офіцерів-прикордонників, що реалізується під час їхнього навчання.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО РОЗВИТКУ ТА ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ МОТОРНОЇ ФУНКЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ ІЗ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

Марія Танасова¹, Геннадій Єдинак², Леся Галаманжук³

¹ Магістрант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

² Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, uedinak.g.a@gmail.com

³ Доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Вступ. На сучасному етапі актуальними продовжують залишатися питання фізичного виховання дітей із церебральним паралічем узагалі та розвитку в старшому шкільному віці компенсаторної функції зокрема.

Методи дослідження. Для проведення дослідження було обрано комплекс адекватних методів. Основними були педагогічне тестування, письмове опитування та математичної статистики. Досліджували 80 хлопців віку 15 років із різними формами церебрального паралічу. Письмове опитування здійснювали з використанням розробленої анкети. Під час педагогічного тестування використовували комплексний тест GMFM (визначення грубої моторної функції) та систему оцінювання результатів GMFMS (система оцінювання грубої моторної функції).

Результати дослідження. Вибір саме такого комплексного тесту був зумовлений результатами вивчення інформації про те, що окремим, але важливим і першочерговим видом спеціальної рухової діяльності дітей з церебральним паралічем є тестування. Водночас, одним із найбільш розроблених та ефективних в оцінюванні є комплексний тест GMFM. Було встановлено також, що на заняттях фізичним вихованням дітей з церебральним паралічем можна використовувати рухливі ігри, ритмічну рухову діяльність і танці, а також спортивну діяльність, плавання, вправи на розслаблення й розтягування, на розвиток фізичних якостей, на запобігання деформацій та корекцію постави. Проведеним анкетуванням було встановлено, що хлопці займають активну позицію щодо використання фізичних вправ для вирішення різних за змістом завдань, але насамперед для їх соціальної адаптації. Зокрема 74 % респондентів виявило високий інтерес і зацікавленість до фізичної активності, основу якої становлять вправи оздоровчої спрямованості, та різних видів спорту. При цьому, більшість з них, а саме 65 % не брали безпосередньої участі в такій фізичній активності. Основна причина цього результату в 49 % респондентів – особистий неправильний висновок про низький шанс бути залученим до фізичної активності як учасника процесу. Але за даними особистих медичних карток тільки 12 % цих респондентів були приписи медичного працівника про обмеження такої активності у зв'язку з наявними порушеннями у фізичній або психічній сферах. Щодо пріоритетів хлопців у видах фізичних вправ, то провідними є вправи для покращення сили, різні спортивні ігри та оздоровчий біг.

Висновки. Отже, за допомогою проведеного дослідження було встановлено адекватні педагогічні тести, що дозволяють оцінити розвиток моторної функції в рухах самообслуговування, ставлення 15-річних хлопців із церебральним паралічем до фізичної активності, деякі причини неучасті в ній разом із іншими, а також про пріоритети поміж різних фізичних вправ. Одержану інформацію майбутній фахівець з фізичного виховання повинен знати та враховуючи її формувати зміст фізичної активності таких хлопців, аби сприяти посиленню їх інтересу та бажання здійснювати цю активність систематично у вільний від навчання час.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ ДО УЧНІВ РІЗНИХ ТИПІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Іван Трембовський¹, Геннадій Єдинак², Леся Галаманжук³

¹ *Магістрант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;*

² *Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, uedinak.g.a@gmail.com*

³ *Доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

Вступ. Аналіз наукової літератури засвідчує необхідність реалізації індивідуального та особистісного підходів до фізичного виховання дітей у період навчання в закладі середньої освіти. На сучасному етапі не сформовано остаточного уявлення про критерії, на основі яких повинна відбуватися реалізація означених підходів. У зв'язку з дослідження в означеному напрямі залишаються актуальними.

Для проведення дослідження обрали комплекс адекватних **методів**. Основними з них були медико-біологічні, педагогічні тестування й експеримент, а також математичної статистики. Педагогічний експеримент був констатувальним за змістом та лонгітюдинальним за особливістю організації, тривав три роки. Поміж медико-біологічних провідними були методи, що входять до складу методики діагностики соматотипу Штефко-Островського в модифікації С. Дарської. Використали такі тести: біг 100 м, біг 1000 м, згинання-розгинання рук в упорі лежачи, підтягування на високій попередині, стрибок у довжину з місця, станова динамометрія, динамометрія кисті провідної руки, динамометрія кисті непровідної руки, піднімання тулуба в сід із положення лежачи на спині, нахил уперед сидячи, ловіння лінійки, що падає, біг по сходах. Досліджуваними були 60 хлопців (по 20 дигестивного, м'язового та астеноїдного соматотипів), вік яких із початком дослідження склав $15,3 \pm 0,2$ року.

Результати засвідчили, що індивідуальні значення у 6 із 12 тестів не відповідали закону про нормальний розподіл. Ще більшими розбіжності були в антропометричних, вегетативних і психофізіологічних показниках. На це вказували значення χ^2 , адже відображали відповідність розподілу встановлених значень визначених дослідниками. Водночас, проведеним факторним аналізом виокремили 6 показників, що на 54 % характеризують особливості діяльності організму хлопців. Цими показниками виявилися: соматичний статус, ергометричні та вегетативні характеристики, загальна фізична працездатність, абсолютна м'язова сила, нейрофізичний статус хлопця. Щодо особливостей вияву досліджуваних показників, то тут відзначили таке: вегетативна діяльність серцево-судинної системи хлопців усіх соматотипів значною мірою зумовлена соматотипом. Розвиток фізичних якостей відзначається такими особливостями: у представників астеноїдного соматотипу найкраще розвинуті загальна витривалість, вибухова й абсолютна м'язова сила; у представників м'язового типу – силова витривалість, проста рухова реакція і вибухова сила м'язів нижніх кінцівок; у представників дигестивного типу – абсолютна м'язова сила. Найменш розвинута у перших гнучкість, у других – загальна витривалість, у третіх – динамічна силова витривалість, вибухова сила м'язів нижніх кінцівок.

Висновки. Отже, проведеним дослідженням встановили необхідність корекції даних, що використовуються для розроблення нормативних оцінок фізичної підготовленості хлопців 15–17 років. Одержані дані доцільно використовувати у практиці фізичного виховання старшокласників для реалізації диференційованого й індивідуального підходів.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Денис Троян¹, Геннадій Єдинак², Леся Галаманжук³

¹ Магістрант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

² Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, yedinak.g.a@gmail.com

³ Доктор педагогічних наук, професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Вступ. Одним із важливих завдань інструктора з фізичної культури в закладі дошкільної освіти є контроль за динамікою показників дітей, що характеризують їхній розвиток. Це необхідно, передусім для вибору засобів і методів фізичного виховання, що будуть оптимальними для забезпечення розвивального та оздоровчого ефектів впливу ними на системи організму. У зв'язку із зазначеним майбутні фахівці з фізичного виховання під час навчання повинні сформулювати знання та уміння й навички їх практичної реалізації. Для цього потрібно постійно вдосконалювати зміст їхньої підготовки, у тому числі до професійної діяльності в закладі дошкільної освіти. Але це буде значно менш ефективним у випадку неврахування даних та рекомендацій дослідників, а тим більше за їх відсутності. Зазначене свідчить про актуальність порушеної проблеми та необхідно проведення досліджень в означеному напрямі.

Методи дослідження. Об'єктивність результатів дослідження забезпечувало використання адекватних методів. Основними були методи психодігностичного тестування та математичної статистики. Перший передбачав вивчення зорової іслухової пам'яті дітей: показували картки з вісьмома предметами, після 30-секундного перегляду їх забирали, дитина пригадувала і називала побачені предмети; завдання виконували двічі, інтервал 2–3 хв; результати фіксували щоразу, після порівнювали з нормативним і визначали рівень розвитку перцептивних функцій. Для оцінювання слухової пам'яті дитині зачитували 10 слів (визначені методикою), потім фіксували результат, одержаний після кожного з трьох читань, інтервал 2–3 хв; одержаний результат порівнювали з нормативним і встановлювали рівень розвитку вербальних функцій. Досліджуваними були 60 дівчаток 4–6 років (по 20 кожного віку). Рухову асиметрію рук визначали за трьома загальноприйнятими методиками для більш точного її встановлення.

Результати дослідження. Виявили, що вербальні функції дівчаток із різною спрямованістю рухової асиметрії рук упродовж 4–5 років життя поліпшуються, упродовж 6 – залишаються на досягнутому рівні. Перцептивні функції відзначаються особливостями: 4 і 5 роки – тенденція до поліпшення в дівчаток із правою асиметрією, до погіршення – в амбідекстрів та лівою руховою асиметрією рук; протягом 6 – до поліпшення в амбідекстрів, виявом на досягнутому рівні – в інших. Водночас встановили, що вияв когнітивних функцій дівчаток у кожному віці періоду 4–6 років має високу залежність від розвитку фізичних якостей, а вияв фізичної працездатності – таку особливість: в амбідекстрів упродовж 6 року життя залежність зменшується до середнього рівня, в дівчаток із правою і лівою руховими асиметріями, навпаки – збільшується до високого; в усіх стан фізичної працездатності практично не впливає на вияв когнітивних функцій.

Висновки. Отже, проведеним дослідженням встановили тенденції, особливості вияву когнітивних функцій та їх залежність від розвитку фізичних якостей, фізичної працездатності від спрямованості в дівчаток рухової асиметрії рук. Їх необхідно враховувати під час оцінювання стану розвитку досліджуваних функцій, якостей та фізичної працездатності.

ЗМІСТ

Секція 1. ФІЛОСОФСЬКІ, ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Наталія Белікова, Світлана Індика, Світлана Подубінська, Оксана Мордик Історія становлення окремих варіативних модулів навчальної програми з фізичної культури для 5–9 класів в Україні.....	3
Diethelm Blecking German-polish relationships in the field of sport – from the long century to the present day – an overview.....	5
Оксана Вацеба Карпатський лещетарський клуб як історичний символ спортивного руху галичини (до 95-ліття від дня утворення).....	6
Анатолій Вольчинський, Ярослав Смаль, Олександр Малімон, Андрій Ковальчук Історичні традиції та особливості використання українських народних рухливих ігор.....	7
Анатолій Герасимук Педагогічна цінність українських народних ігор.....	8
Оксана Гречанюк Інституції фізичного та військово-фізичного виховання Західно-Північного Причорномор'я в елліністичний і римський періоди.....	9
Ніна Деделюк, Олена Томащук, Жанна Мудрик, Леонід Гнітецький Етапність історичних аспектів фізичного виховання в Україні.....	10
Олена Дем'янчук, Ірина Єрко, Андрій Єрко, Нінель Мацкевич, Володимир Захожий Діяльність Волинського обласного центру туризму, спорту та екскурсій.....	11
Олег Дикий Військово-спортивне багатоборство в системі фізичної культури школярів.....	12
Надія Довгань Проблематика виховання фізичної культури особистості у культурно-історичній ретроспективі.....	13
Надія Ковальчук, Тетяна Гнітецька, Володимир Санюк, Ольга Рода Масові гімнастичні виступи: історичний аспект.....	14
Валентин Константинов Описание Молдавии в журналах иностранных путешественников в 16–17 веках.....	15
Viktor Kostiukevych, Oksana Shynkaruk, Maiia Konnova, Stanislav Konnov Historical aspects of field hockey development in the world and Ukraine: men`s teams.....	16
Ярослав Кравчук Українські рухливі ігри в системі фізичного виховання учнів початкових класів.....	17
Юрій Кривенко, Віктор Курочкін Історичні аспекти розвитку хокею на траві на Бориспільщині.....	18
Володимир Наумчук Гра як міждисциплінарний феномен науки (філософський аспект).....	19
Микола Носко, Олександр Проніков, Наталія Терентьєва Студентський спорт в Україні початку XXI століття: стратегія розвитку.....	20
Наталія Пангелова, Тетяна Круцевич Соціально-економічні умови розвитку форм активного дозвілля у країнах сходу в епоху Середньовіччя.....	21
Василь Пантік Ретроспектива розвитку фітнесу як виду рухової активності.....	22

Валентин Саранчов, Олександр Голубський, Вікторія Голубська Збереження здоров'я в традиціях українського народу.....	23
Юрій Цюпак, Надія Карабанова, Юрій Цюпак, Олександр Швай Витоки та розвиток гандболу в сільських колективах на Волині.....	24
Анатолій Цьось Закономірності розвитку фізичного виховання на території України з найдавніших часів до початку XIX ст.....	25
Інна Шнит Історія виникнення та розвитку аквааеробіки	26

Секція 2. РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ У ПЕРІОД НОВОЇ ІСТОРІЇ

Олена Андрєєва, Анна Гакман, Світлана Дудіцька, Ігор Наконечний Історія зародження тренажерних засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності.....	27
Леонід Вострокнутов Физическая культура украинского народа в эпоху казачества (XV–XVIII вв.).....	28
Teresa Drozdek-Malolepsza, Eligiusz Malolepszy Udział mieszkańców Wołynia w zawodach na zdobycie państwowej odznaki sportowej i odznaki strzeleckiej (1930–1939).....	29
Krzysztof Kościański Piłka nożna na ziemi częstochowskiej w latach 1927–1937.....	30
Eligiusz Malolepszy, Teresa Drozdek-Malolepsza Dzieje sportu na Wołyniu w latach 1921–1939 w świetle aktualnego stanu badań.....	31
Agnieszka Polaniecka, Anna Błaszowska Uwarunkowania ewolucji kultury fizycznej na ziemi koszalińskiej po 1945 roku.....	32
Олександр Притула Козацьке бойове мистецтво «Спас», як засіб військово-фізичної та психофізичної підготовки козака-воїна. Історичні аспекти.....	33

Секція 3. НОВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Ольга Борисова, Оксана Шинкарук, Вікторія Нагорна, Артур Митько Стратегія розвитку більярдного спорту в світі.....	34
Алексей Ганчар, Олег Чернявский, Иван Ганчар Состояние обобщенного рейтинга достижений сильнейших команд пловцов на чемпионатах Европы по водным видам спорта с 1926 по 2018 гг. (I–II–III этапы)	36
Олексій Лях-Породько Спортивний родовід – он-лайн журнал майбутнього	37
Наталія Москаленко, Артем Яковенко, Тетяна Сидорчук, Оксана Марченко Європейські стандарти шкільного фізичного виховання.....	38
Олександра Цибанюк, Юрій Мосейчук Енциклопедія фізичного виховання і спорту в Румунії – носій ідей фізичного виховання і спорту.....	39
Oksana Shynkaruk, Olha Borysova, Elena Yakovenko, Viktor Kostiukevych, Yuriy Yukhno, Victoriia Nagorna, Artur Mytko History of development of esports in Ukraine	40

Володимир Яловик, Антон Яловик Спортивна діяльність ФСТ «Спартак» Волині у роки незалежності України	41
Максим Ячнюк, Ірина Ячнюк, Юрій Ячнюк Шляхи функціонування сфери фізичної культури у нових соціально-економічних умовах.....	42

Секція 4. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ЄВРОПІ XIX–XX СТ.

Богдан Виноградський, Юлія Павлова Підготовка кваліфікованих кадрів з фізичного виховання та спорту в умовах таборового життя українців після Другої світової війни	43
Едуард Вільчковський Фізичне виховання учнів польських шкіл у міжвоєнний період (1918–1939 рр.)	44
Наталія Гнесь Внесок товариства «Bukowiner allgemeiner sportklub» у розвиток фізкультурно-спортивного руху на Буковині.....	45
Григорій Грибан Діяльність гімнастичного товариства «Сокіл» на Волині	46
Олександр Дем'янюк Фізкультурно-спортивна складова в діяльності західноукраїнських молодіжних організацій початку XX століття	47
Сергій Марчук Погляди К. Д. Ушинського на здорове харчування учнів	48
Володимир Пасічник Розвиток теорії і практики фізичного виховання у польських дитячих закладах та школах наприкінці XIX – початку XX століття.....	49
Leon Rak Rywalizacja sportowa w narciarstwie we Lwowie w latach 1920–1939.....	50
Лариса Таран Розвиток фізичної культури і спорту у Харківській губернії наприкінці XIX – початку XX ст.....	51
Юрій Тимошенко Джерела з історії сокілства в архівосховищах України.....	52
Julian Jaroszewski Wychowanie fizyczne i sport w obozach dla internowanej ludności ukraińskiej na terenie województwa Łódzkiego w latach 1920–1939	53

Секція 5. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Алла Альошина, Олександр Бичук, Ігор Бичук, Сергій Козіброцький Становлення професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки.....	54
Олександр Безносюк, Вікторія Нагорна, Олександр Сінякевич Історія більярдного спорту освітян України.....	55
Ірина Біланюк, Геннадій Єдинак, Леся Галаманжук Деякі аспекти підготовки майбутніх вихователів до управління фізичною активністю дошкільників.....	56

Людмила Ващук, Венера Кренделєва, Світлана Калитка Підготовка фахівців з фітнесу в зарубіжних країнах.....	57
Jacek Wąsik Historical ties martial arts and human health	58
Анастасія Горянчук, Леся Галаманжук, Геннадій Єдинак Формування вмінь майбутніх вихователів аналізувати фізичний стан 6-річних дітей.....	59
Юлія Доротюк, Леся Галаманжук, Геннадій Єдинак Навчання майбутніх дошкільних педагогів контролювати стан сформованості навичок дітей в основних рухах	60
Наталія Євдокимова Психосоматична компетентність фахівців з фізичної культури і спорту.....	61
Інна Комар, Леся Галаманжук, Геннадій Єдинак Формування знань майбутніх вихователів про підходи до проектування змісту фізичної активності дітей із оздоровчою спрямованістю.....	62
Наталія Матієшин, Геннадій Єдинак, Леся Галаманжук Формування знань майбутніх дошкільних педагогів у визначенні розумової працездатності 6-річних дітей	63
Володимир Мельніков, Володимир Мисів Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до визначення фізичної підготовленості особового складу	64
Ірина Михайловська, Геннадій Єдинак, Леся Галаманжук Навчання майбутніх дошкільних педагогів визначати функціональний статус дітей у дошкільний період.....	65
Віктор Слюсарчук, Андрій Мельніков, Геннадій Єдинак, Леся Галаманжук, Андрій Заїкін, Олена Ключ Стан теоретико-методичної підготовленості з фізичного виховання майбутніх офіцерів-дівчат	66
Марія Танасова, Геннадій Єдинак, Леся Галаманжук Підготовка майбутніх фахівців із фізичного виховання до розвитку та оцінювання розвитку моторної функції старшокласників із церебральним паралічем	67
Іван Трембовський, Геннадій Єдинак, Леся Галаманжук Удосконалення змісту інформації для майбутніх фахівців із фізичного виховання щодо реалізації особистісного підходу до учнів різних типів старшої школи.....	68
Денис Троян, Геннадій Єдинак, Леся Галаманжук Підготовка майбутніх фахівців із фізичного виховання до визначення психофізіологічних показників у дошкільників.....	69

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НАРОДІВ ЄВРОПИ

*Збірник тез доповідей
III Міжнародного наукового конгресу істориків фізичної культури
(10–12 вересня 2019 р.)*

*Друкується в авторській редакції
Верстка М. Б. Філіповича*

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 19773-9573ПР від 15.03.2013 р.

Сайт збірника наукових праць: www.physicaledu-journal.org.ua

Засновник і видавець – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Формат 60×84¹/₈.
Гарн. Таймс. Обсяг 8,83 ум. друк. арк., 8,5 обл.-вид. арк.